

Pedagógiai Programja

TARTALOMJEGYZÉK

TARTALOMJEGYZÉK.....	2
I. BEVEZETÉS.....	5
1. Törvényi háttér	5
II. GYERMEKKÉP, ÓVODAKÉP.....	8
1. Gyermekképünk.....	8
2. Óvodaképünk.....	8
III. AZ ÓVODAI NEVELÉS FELADATAI.....	10
1. Az óvodai nevelés általános feladatai	10
2. Az egészséges életmód alakítása	10
3. Az érzelmi, az erkölcsi és az értékorientált közösségi nevelés	12
4. Az anyanyelvi, az értelmi fejlesztés és nevelés megvalósítása	15
IV. AZ ÓVODAI ÉLET MEGSZERVEZÉSÉNEK ELVEI.....	18
1. Személyi feltételek.....	18
1.1. Milyen legyen az óvodapedagógus személyisége?.....	18
2. A Sajátos nevelési igényű gyermekek óvodai nevelésének irányelve.....	20
2.1. Általános elvek	20
2.2. A sajátos nevelési igényű gyermekek sérülésspecifikus fejlesztésének elvei, feladatai óvodai nevelés során (autizmus)	24
3. A differenciálás	26
4. Tárgyi feltételek.....	29
5. Az óvodai élet megszervezése.....	31
Óvodai nevelésünk rendszere.....	31
A nevelési tevékenységek tervezése és időkeretei	31
Az óvodai élet ünnepei	33
6. Az óvodai IKT használatának lehetőségei.....	35
7. Az óvoda kapcsolatai	40
Együttműködés a családdal	40
Együttműködés a szakszolgálatokkal	41
Együttműködés a Vecsés és Környéke Család- és Gyermejkölési Szolgálat és Központtal és a Gyámüggyel	41
Együttműködés az egészségügyi szolgálattal.....	41
Együttműködés az iskolával.....	41
Együttműködés a közművelődési intézményekkel.....	42
Együttműködés szakmai szervezetekkel.....	42
GYERMEKVÉDELEM.....	42

INKLÚZÍV PEDAGÓGIA.....	44
1. PROGRAM a hátrányos/halmazottan hátrányos helyzetű gyermekek fejlődésének elősegítése	44
2. PROGRAM a fejlődési zavarban szenvedő kisgyermek fejlődésének elősegítésére	49
V. ÓVODAI ÉLET TEVÉKENYSÉGI FORMÁI ÉS AZ ÓVODAPEDAGÓGUS FELADATAI	60
1. JÁTÉK.....	60
Célok.....	60
Az óvodai nevelés feladatai.....	61
A fejlődés jellemzői az óvodáskor végére	62
3. Verselés, mesélés	72
Célok.....	72
Az óvodapedagógus feladata:.....	72
A fejlesztés tartalma.....	73
A fejlődés jellemzői az óvodáskor végére	74
3. Ének, zene, énekes játék, gyermektánc.....	76
Célok.....	76
Az óvodai nevelés feladatai.....	76
A fejlesztés tartalma.....	76
A fejlődés jellemzői az óvodáskor végére	78
4. Rajzolás, festés, mintázás, kézi munka	79
Célok.....	79
Az óvodai nevelés feladatai.....	79
A fejlesztés tartalma.....	79
A fejlődés jellemzői az óvodáskor végére	80
5. Mozgás	82
Célok.....	82
Az óvodai nevelés feladatai.....	82
A fejlesztés tartalma.....	82
A fejlődés jellemzői az óvodáskor végére	83
Célok.....	84
Az óvodai nevelés feladatai.....	84
A fejlesztés tartalma.....	88
A fejlődés jellemzői az óvodáskor végére	88
Az óvodai nevelés feladatai.....	90
A fejlődés jellemzői az óvodáskor végére	91
8. A tevékenységekben megvalósuló tanulás.....	92
Célok:	92

A tevékenységekben megvalósuló tanulás megszervezésével kapcsolatos feladatok.....	93
A tanulás feltétele, lehetséges formái és ajánlott módszerei.....	93
A tanulási tevékenységek időtartama a különböző korcsoportokban.....	95
VI. A FEJLŐDÉS JELLEMZŐI AZ ÓVODÁSKOR VÉGÉRE.....	97
VI. TEHETSÉGGONDOZÁS.....	99
Tehetséggondozásunk célja.....	99
1.„Varázsceruza” kreatív-vizuális tehetségműhely	101
2."Szemfüles" természetismereti tehetségműhely	101
3.„Kisgyalog” logikai-sakk tehetségműhely	102
4.„Csicsergő” – zenei tehetségműhely 5-6-(7) éves korú gyermekek tehetségfejlesztésére	102
5.„Ugri-bugri” – mozgásos tehetségműhely	103
6.”Mesevár” - drámajáték tehetségműhely	104
VII. AZ ÓVODA SZAKMAI DOKUMENTUMAI	106
VIII. MADÁRBARÁT ÓVODA PROGRAM.....	107
IX.MŰVÉSZETI TEVÉKENYSÉGEK.....	111
X. BOLDOGSÁGÓRA PROGRAM.....	112
MELLÉKLETEK.....	113

I. BEVEZETÉS

Az Óvodai nevelés országos alapprogramja a hazai óvodai neveléstörténet értékeire, nemzeti sajátosságaira, a pedagógiai és pszichológiai kutatások eredményeire, nevelésügy nemzetközileg elismert gyakorlatára építve, az emberi jogok, és alapvető szabadságjogok, valamint a gyermeket megillető jogok biztosítása érdekében a Magyar Köztársaság által aláírt nemzetközi szerződésekben vállalt kötelezettségeket figyelembe véve - meghatározza a magyarországi óvodákban folyó pedagógiai munka alapelveit.

1. Törvényi háttér

A programalkotást meghatározó alapvető törvények:

- **20/2012. (VIII. 31.) EMMI - rendelet a nevelési-oktatási intézmények működéséről és a köznevelési intézmények névhasználatáról**
- **363/2012.(XII.17.) Korm. rendelet az Óvodai nevelés országos alapprogramjáról** (továbbiakban Alapprogram)
- **32/2012. (X. 8.) EMMI- rendelet a sajátos nevelési igényű gyermekek óvodai nevelésének irányelve és a sajátos nevelési igényű tanulók iskolai oktatásának irányelve kiadásáról**
- 2011. évi CXC. törvény a nemzeti köznevelésről (továbbiakban Nkt.)

Kapcsolódó törvények, jogszabályok:

- **48/2012.(XII.12.) EMMI- rendelet a pedagógiai-szakmai szolgáltatásokról, a pedagógiai-szakmai szolgáltatásokat ellátó intézményekről és a pedagógiai-szakmai szolgáltatásokban való közreműködés feltételeiről**
- **1997.évi XXXI. törvény a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról**
- **2003.évi CXXV. törvény az egyenlő bánásmódról és az esélyegyenlőség előmozdításáról**
- **32/1997.(XI.5.) MKM - rendelet a nemzeti, etnikai kisebbség óvodai nevelésének irányelve és a Nemzeti, etnikai kisebbség iskolai oktatásának irányelve kiadásáról**
- **15/2013.(II.26.) EMMI – rendelet a pedagógiai szakszolgálati intézmények működéséről**
- **1997.évi XXXI. törvény a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról**
- **51/1997.(XII.18.) NM - rendelet a kötelező egészségbiztosítás keretében igénybe vehető betegségek megelőzését és korai felismerését szolgáló egészségügyi szolgáltatásokról és a szűrővizsgálatok igazolásáról**
- **1998. évi XXVI. törvény a fogyatékos személyek jogairól és esélyegyenlőségük biztosításáról**
- **A Nemzeti együttműködés programja (2010. 05. 22.)**

Intézményi alapadatok

Az Óvoda neve: Maglódi Napsugár Óvoda
Az Óvoda címe: 2234 Maglód, József Attila körút 29.
OM azonosítója: 033023
Telefonszáma: 29/325-193
E-mail: napovi01@gmail.com
A Fenntartó címe: 2234 Maglód Fő u. 12.
Telefonszáma: 29/325-111, 29/325-144

Az óvoda alaptevékenysége:

851011 Óvodai nevelés
Ezen belül további speciális tevékenység:
- Környezetkultúrára nevelés, környezetvédelem
- Tehetség gondozás

851012 Sajátos nevelési igényű gyermekek óvodai nevelése, ellátása.
- Sajátos nevelési igény: *autizmus*

Az óvoda csoportok száma: 9 (kilenc) csoport
Az óvoda vezetője: Vanczák Csilla

„Milyen embert is akarunk formálni?

A válasz egyszerű: egészséges testű, akaraterős, jó ítéletű, értelmes, tetterre kész, szép célokért hevülő és áldozó embereket, akik meg tudják érteni és élni a szépet és nagyot minden téren, akik megértik a dolgok összefüggését, akik átérzik azt, hogy emberi közösségben élnek, amely csak a közösségen, méltányosságon és jóakaraton épülhet.”

(Szent-Györgyi Albert)

II. GYERMEKKÉP, ÓVODAKÉP

1. Gyermekképünk

- Az Alapprogram alapján az emberi személyiségből indulunk ki, abból a tényből, hogy az ember mással nem helyettesíthető, szellemi, erkölcsi és biológiai értelemben is egyedi személyiség és szociális lény egyszerre.
- A gyermek fejlődő személyiség, fejlődését genetikai adottságok, az érés sajátos törvényszerűségei, a spontán és tervszerűen alkalmazott környezeti hatások együttesen határozzák meg. E tényezők együttes hatásának következtében a gyermeknek sajátos, életkoronként (életkori szakaszonként) és egyéneenként változó testi és lelki szükségletei vannak.
- A személyiség szabad kibontakozásában a gyermeket körülvevő személyi és tárgyi környezet szerepe meghatározó.
- Az óvodai nevelés gyermekközpontú, befogadó, ennek megfelelően a gyermeki személyiség kibontakozásának elősegítésére törekszik, biztosítva minden gyermek számára, hogy egyformán magas színvonalú és szeretetteljes nevelésben részesüljön, s meglévő hátrányai csökkenjenek.
- Nem adunk helyet semmiféle előítélet kibontakozásának.
- Óvodába lépésük első pillanatától fogva egyéniségük figyelembevételével neveljük őket, szem előtt tartva, a kiemelt figyelmet igénylő gyermekek fejlődésének segítségét és a pedagógusok rendelkeznek a megfelelő információkkal, továbbá alkalmazzák azokat a nevelő, fejlesztő és oktató munkájukban.

Nevelőmunkánkat meghatározó legfontosabb pedagógiai elvek

A nevelőtevékenység tudatossága a gyermeki személyiség kibontakoztatásában, nevelésében, fejlesztésében; a nevelési helyzetek megteremtésénél:

- az óvodáskorú gyermeki személyiség domináns jegyeinek figyelembe vétele.

Ezek:

- Az óvodáskorú gyermek motorikussága /mozgások – tevékenysége – beszéd – erős érzelmi emóciók/.
- A gyermeki megismerés alapja /óvodás korban folyamatos érzékelés, tapasztalás és tevékenység/.
- A szabadjáték domináns volta a személyiség fejlődésében. A megismerés menetében nagyrészt az önkéntes folyamatok meghatározó szerepe. Szemléletek között tárgyas és cselekvéses, gyakorlatias gondolkodás. Erős önállósulási törekvése.

2. Óvodaképünk

Az Óvodai nevelés országos alapprogramjáról szóló 363/2012. (XII. 17.) Kormányrendelet Bevezető részében megfogalmazott alapelvekre kell építeni saját alapelveinket:

„Az óvodai nevelés pedagógiai alapelveinek meghatározásánál abból kell kiindulni, hogy

a) a gyermeket – mint fejlődő személyiséget – szeretetteljes gondoskodás és különleges védelem illeti meg;

b) a gyermek nevelése elsősorban a család joga és kötelessége, s ebben az óvodák kiegészítő, esetenként hátránycsökkentő szerepet töltenek be;

c) az óvodai nevelésnek a gyermeki személyiség teljes kibontakozásának elősegítésére kell irányulnia, az emberi jogok és a gyermeket megillető jogok tiszteletben tartásával; oly módon, hogy minden gyermek egyenlő eséllyel részesülhessen színvonalas nevelésben.”

Az óvodapedagógusok kollektíva szemléletét is tükrözi a program céljainak és feladatainak meghatározása. A társadalmi gyakorlatra való felkészítés, az életre való felkészítés, amely magába foglalja a teljes személyiség fejlesztését.

A nevelőközösség azonosul a program gerincét alkotó törekvéssel, amely szerint:

- Nevelés és gyermekközpontú, amely tevékenységeken keresztül és azokon által történő nevelést tekinti alapvető feladatának, mely segíti a gyermek egyéni képességeinek és készségeinek kibontakoztatását.
- Az óvodai nevelésben alkalmazott pedagógiai hatásoknak a gyermek személyiségéhez kell igazodniuk.
- Szemlélete: befogadó, elfogadó.
- Lehetőséget kínál a helyi viszonyok figyelembevételére és a helyi igények megvalósítására.
- Az óvodáskorú gyermek nevelésének elsődleges színtere a család.
- Az óvoda a köznevelési rendszer szakmailag önálló nevelési intézménye, a családi nevelés kiegészítője, a gyermek harmadik életévétől az iskolába lépésig. Az óvodánk pedagógiai tevékenységrendszere és tárgyi környezete biztosítja az óvodáskorú gyermek fejlődésének és nevelésének legmegfelelőbb feltételeit. Az óvodában, miközben az teljesíti a funkcióit (óvó-védő, szociális, nevelő-személyiségfejlesztő), a gyermekekben megteremtődnek a következő életszakaszba (a kisiskolás korba) való átlépés belső pszichikus feltételei.
- A gyermeki személyiséget elfogadás, tisztelet, szeretet, megbecsülés és bizalom övezi.
- Az óvodai nevelés az alapelvek megvalósítása érdekében gondoskodik:
  - ❖ a gyermeki szükségletek kielégítéséről
  - ❖ az érzelmi biztonságot nyújtó derűs, szeretetteljes légkőről
  - ❖ a testi, a szociális és az értelmi képességek egyéni és életkor-specifikus alakításáról
  - ❖ a gyermeki közösségben végezhető sokszínű és az életkornak és fejlettségnek megfelelő tevékenységekről, játékról
  - ❖ a tevékenységeken keresztül az életkorhoz és a gyermek egyéni képességekhez igazodó műveltség tartalmakról
  - ❖ emberi értékek közvetítéséről
  - ❖ az egészséges fejlődéshez és fejlesztéshez szükséges személyi és tárgyi környezetről
- A nemzetiséghez tartozó gyermekek óvodai nevelésében biztosítani kell az önazonosság megőrzését, ápolását, erősítését, átörökítését, nyelvi nevelését, és a multikulturális nevelésen alapuló integráció lehetőségét.
- A hazájukat elhagyni kényszerülő családok (a továbbiakban: migráns) gyermekeinek óvodai nevelésében biztosítani kell az önazonosság megőrzését, ápolását, erősítését, társadalmi integrálását.

III. AZ ÓVODAI NEVELÉS FELADATAI

1. Az óvodai nevelés általános feladatai

Programunk kitűzött nevelési célját a gyermek testi és lelki szükségleteinek, tevékenységeinek és képességeinek fegyelembé vételével, megfelelő pszichés környezetben, a gyermek egyéni adottságiból kiindulva kell megvalósítani úgy, hogy csoportos tevékenységek esetén is figyeljünk az egyéni szükségletekre.

Az általános pedagógiai célrendszer figyelembevételével határozzuk meg az egyéni szükségletekhez igazodó fejlesztési célokat. Ezen belül:

- ❖ az egészséges életmód alakítása
- ❖ az érzelmi, az erkölcsi és az értékorientált közösségi nevelés
- ❖ az anyanyelvi, értelmi fejlesztés és nevelés megvalósítása

Az óvodáskorú gyermekek társadalmi gyakorlatra való általános felkészítése, amely magába foglalja:

- A teljes gyermeki személyiség fejlesztését, sajátosságait megfelelő módszerekkel, sokoldalúan, elsősorban a játékokon keresztül tárja fel a tevékenységek által és a tevékenységeken keresztül.
- Az életre való felkészítést a tevékenységek által és a tevékenységeken keresztül.
- A kooperációra és kommunikációra képes gyermek nevelése.

A gyermek fejlődő személyiség, ezért a gyermekeknek sajátos, életkoronként, életkori szakaszonként és egyénenként is változó testi, lelki szükségletei lehetnek. A szükségletek kielégítésében, a gyermeki személyiség alakulásában, a gyermeket körülvevő személynek és a tárgyi környezetnek meghatározó szerepe van. A környezeti határok közül a család szerepe igen jelentős, hiszen a család az első szocializációs színtér, amely a kisgyermeket formálja. A családi hatások a legtöbb esetben nem tudatosan tervezettek, sokkal inkább jellemző rájuk, hogy spontán módon valósítják meg a „társadalomba való bevezetés” feladatait. Természetesen a különböző kultúrájú családok másként viszonyulnak a gyermekhez, a gyermeknek a családban elfoglalt helyéhez és más-más szerepet szánnak neki a családi életben belül. A családi nevelés mellett az óvodának igen nagy szerepe van az elsődleges szocializáció során. Az óvoda nagy előnye a családdal szemben, hogy a családnál tágabb, tagoltabb szocializációs erőteret hozhat létre.

2. Az egészséges életmód alakítása

Az egészséges életmódra nevelés, az egészséges életvitel igényének alakítása, a gyermek testi fejlődésének elősegítése ebben az életkorban kiemelt jelentőségű. Ezen belül az óvodai nevelés feladatai:

- **A gyermek gondozása, testi szükségleteinek, mozgásigényének kielégítése;**
- **A harmonikus, összerendezett mozgás fejlődésének elősegítése;**
- **A gyermeki testi képességek fejlődésének segítése;**
- **A gyermek egészségének védelme, edzése, óvása, megőrzése;**
- **Az egészséges életmód, a testápolás, az étkezés, különösen a magas cukortartalmú ételek és italok, a magas só- és telítetlen-tartalmú ételek fogyasztásának csökkentése, a zöldségek és gyümölcsök, illetve tejtermékek fogyasztásának ösztönzése, /a szájöblítés/ az öltözködés, a pihenés, a betegségmegelőzés és az egészségmegőrzés szokásainak alakítása;**
- **A gyermekfejlődéséhez és fejlesztéséhez szükséges egészséges és biztonságos környezet biztosítása;**

- A környezet védelméhez és megóvásához kapcsolódó szokások alakítása a környezettudatos magatartás megalapozása;

Testi biológiai szükségletek:

- Testápolás
- Táplálkozás
- Pihenés
- Mozgás, edzés

Testápolás

Cél: A gyermekek egészségének védelme, testük, ruházatuk gondozása.
A gyermek tisztasági igényének kialakítása.

AZ ÓVODAPEDAGÓGUS FELADATA:

- Törekedjen a család és az óvoda gondozási szokásainak összehangolására
- Késztesse a gyermekeket szükségleteik kifejezésére
- A gyermekekkel együttműködve segítse a feladatok ellátásában
- A segítség módját, mennyiségét mindig a gyermek igénye, képessége szabja meg
- Biztosítsa a gyermekek önálló tevékenységét önmaga kiszolgálásával kapcsolatban
- Az egészségügyi szokások kialakításával, személyes példával alakítsa ki az igényt a gyermekekben önmaguk, ruházatuk, használati tárgyaik, környezetük iránt
- A szokásrendszer kialakításánál a gyermekek várakoztatását kerülje
- A gyermek testápolási feladatait akkor végezhesse, amikor erre igénye van

Táplálkozás

Cél: A gyermek egészséges fejlődésének elősegítése.

- A helyes táplálkozás biztosítása különösen nagy jelentőségű óvodás korban
- A testi fejlődésre jellemző a progresszivitás, az erőteljes növekedés
- Változatos fehérje és vitamindús tápanyagok mellett szénhidrátok, különböző ásványi sók megfelelő arányát is tartalmaznia kell étrendjüknek

AZ ÓVODAPEDAGÓGUS FELADATA:

- A helyes életritmus kialakítása érdekében az étkezések kezdő időpontjának meghatározása.
- A gyermek szükségletének megfelelően a nap bármely részében biztosítson folyadékot a gyermek számára.
- Az óvónő ösztönözze, de soha ne kényszerítse a gyermeket az étel elfogyasztására
- Törekedjen az étkezés kulturált szokásainak kialakítására.
- Biztosítson lehetőséget a gyermeknek önmaga kiszolgálására, ösztönözze és segítse őt tevékenységében.

Pihenés

Cél: A gyermek alapvető szükségletének kielégítése az egészséges fejlődés érdekében.

AZ ÓVODAPEDAGÓGUS FELADATA:

- Több mozgást igénylő tevékenységet, kevesebb mozgást igénylő tevékenység váltsa fel
- Passzív pihenés biztosítása
- Biztosítsa a gyermek szükségletének megfelelő alvást, illetve pihenési időt a nap ebéd utáni részében
- Biztosítsa a nyugodt alváshoz/pihenéshez szükséges feltételeket

- Mese, vers, mondóka, relaxáló, halk zene, egészségnek és kornak megfelelő illóolajok (A fenyő, narancs, citrom, levendula stb. (kivéve az eukaliptusz) – olajok párologtatása /főleg télen a megfázásos időszakban/ fertőtleníti, csírátlantja a légkört), biztonságérzet, nyugalom
- Tegye lehetővé a folyamatos felkelést
- A pihenési idő előtt a csoportszobák szellőztetése

3. Az érzelmi, az erkölcsi és az értékorientált közösségi nevelés

Célok

Az óvodáskorú gyermek egyik jellemző sajátossága a magatartásának érzelmi vezéreltsége.

Az óvodáskorú gyermekek érzelmi állapotát, befolyásolhatóságát nagymértékben az a családi atmoszféra határozza meg, amelyben élnek. Az érzelmi alapigények kielégítése, pl.: a biztonságérzet, védettségérzet a feltétele annak, hogy a gyermek környezete iránt érdeklődést mutasson, kezdeményezzen, más emberekhez is kötődjön. Mindezért szükséges, hogy a gyermeket már az óvodába lépéskor kedvező érzelmi hatások ériék. Az óvodapedagógus nagyon eltérő érzelmi kívánalmakkal találkozik. Az óvodában a gyermek egyéni igényeit megértéssel fogadni és empátiakészséget mutatni ugyanúgy hozzátartozik az érzelmi neveléshez, mint a kiegyensúlyozott harmonikus alaphangulat kialakítása. Az olyan óvodai atmoszféra, amelyik sokoldalú érzelmi kifejezéseket és pozitív élményeket tesz lehetővé, hozzájárulhat a gyermek boldog alaphangulatának kifejeződéséhez és ezzel együtt a másik megértéséhez. Az óvodapedagógus egész nap folyamán harmóniát, érzelmi biztonságot, állandó értékrendet, derűs, kiegyensúlyozott, szeretetteljes, elfogadó légkört teremt. Azok a gyermekek pedig, akik viselkedési nehézségekkel és zavarokkal küzdenek (agresszivitás, gátlás); különösen sok figyelmet és megértő nevelői magatartást igényelnek, képes számukra segítséget nyújtani, esetlegesen a megfelelő szakembertől segítséget kérni.

Az óvodai nevelés feladatai

- Fontos, hogy a gyermeket, már az óvodába lépéskor kedvező érzelmi hatások ériék
- A szeretet és a kapcsolódás képességének fejlesztése
- A mások iránti tisztelet, megbecsülés érzésének fejlesztése
- Az élménybefogadás képességének fejlesztése
- Az érzelmek kifejező képességének fejlesztése
- Az ösztönök és az érzelem irányításának fejlesztése
- Az érzelmi zavarok tompítása, leépítése
- A csoportok nyitottá tétele annak érdekében, hogy a gyerekek elfogadják az idegeneket, és egymást jobban megismerjék
- Az emberek különbözősége, a másság elfogadására és elfogadtatására való képesség fejlesztése
- Értékközvetítő tevékenysége tudatos. Együttműködés, altruizmus, nyitottság, társadalmi érzékenység, más kultúrák elfogadása jellemzi
- Az óvodai alkalmazottak és a gyermekek közötti kapcsolatot pozitív attitűd, érzelmi töltés jellemezze
- Az óvoda egyszerre segítse a gyermek erkölcsi, szociális érzékenységének fejlődését, éntudatának alakulását, és engedjen teret önkifejező törekvéseinek
- Közös program a csoportok között
- Elengedhetetlen, hogy a gyermeket az óvodában érzelmi biztonság, állandó értékrend és kiegyensúlyozottság vegye körül.
- A szocializáció szempontjából meghatározó a közös élményeken alapuló tevékenységek gyakorlása, a gyermek erkölcsi tulajdonságainak (pl. az együttérzés, a

segítőkészség, az önzetlenség, a figyelmesség) és akaratának (ezen belül: önállóságának, önfegyelmének, kitartásának, feladattudatának, szabálytudatának), szokás- és normarendszerének megalapozása

- Az óvoda a gyermek nyitottságára épít, és ahhoz segíti a gyermeket, hogy megismerje szűkebb és tágabb környezetét, amely a nemzeti identitástudat, a keresztény kulturális értékek, a hazaszeretet, a szülőföldre és családjához való kötődés alapja, hogy rá tudjon csodálkozni a természetben, az emberi környezetben megmutató jóra és szépre, mindazok megbecsülésére
- A fejlesztés tehát azután kezdődik, miután a gyermek beilleszkedett a csoportba, jól érzi magát, alapvetően derűs, vidám légkör veszi körül, megismerkedett a felnőttekkel és a gyerekekkel, azaz bátran, biztonságosan mozog az őt körülvevő környezetben. A gyermekek gondozása az óvodai nevelőmunka alapvető feladata, olyan sajátos nevelési feladat, melynek színvonalas megvalósítása nemcsak a gyermek személyiségének fejlesztését alapozza meg, de lehetővé teszi annak a kedvező környezeti hatásnak a kialakulását, ami a gyermek további fejlődéséhez nagymértékben hozzájárul.

Társas, közös tevékenység

Az óvodapedagógus feladatai:

- ❖ A közös tevékenység, a közös program feltételeiről és a gyermekek kiegyensúlyozott magatartásáról gondoskodás
- ❖ Rá kell vezetni a gyermekeket az ötletek, célok pontos megfogalmazására és a megvalósítás lehetőségének mérlegelésére
- ❖ Meg kell tanítani a gyermekeket a közös tevékenységek kidolgozásának szabályára (mindenki elmondhatja a véleményét, ellenkező vélemény is lehetséges)
- ❖ Törekedjen érzelmeken alapuló kapcsolattartási formák kialakítására: barátkozás, figyelmesség, segítőkészség, együttérzés, önzetlenség
- ❖ Fejlessze a gyermekek akarat tulajdonságait: önállóság, önfegyelem, kitartás, feladattudat, szabálytudat
- ❖ Erősítse a gyermekek én-tudatát a közösségen belül

A szokás alakítás folyamatában vegye figyelembe:

- ❖ A gyermekek korához, fejlettségi szintjéhez mért teljesíthető követelmények világos felállítása
- ❖ Szükség esetén megfelelő szakmai segítséget kínál számukra
- ❖ Pedagógiai munkájában olyan munkaformák és módszerek alkalmazására törekszik, amelyek alkalmasak az önellenőrzésre, önértékelésre
- ❖ A szokások tartalma iránti érdeklődés felkeltése
- ❖ A szokás – cselekedetek elvégzésére irányuló becsvágy felkeltése
- ❖ A szokások alapját képező szabályok részletes fokozatos megismertetése
- ❖ A szokás – cselekedetek rendszeres ismétlése

Módszerek:

- ❖ Biztatás
- ❖ Segítségnyújtás
- ❖ Értékelés

Az óvodapedagógus személyével kapcsolatos kritériumok

A gyermeki magatartás alakulása szempontjából az óvodapedagógus, az óvoda valamennyi alkalmazottjának kommunikációja, bánásmódja és viselkedése modellértékű szerepet tölt be. Minden gyermeket egyéniségként kezeljen. A gyermekekkel való kapcsolatát jellemezze az elfogadás, a megértő segítségadás, személyes példaadás. Bensőséges kapcsolatot alakítson ki a csoportja minden tagjával, mely a pozitív visszajelzésekre épül, ahol minden gyermek hibázhat, lehetősége van a próbálkozásra.

Az egyéni bánásmódot az óvodai élet valamennyi területén, minden gyermekre vonatkoztatva érvényesítse. Ennek megvalósulását reálisan és szakyszerűen elemezze és értékelje saját gyakorlatában. Nevelési feladatait a gyermek életkori és egyéni jellemzőinek ismeretében, az aktuális megnyilvánulásainak értelmezése mellett a gyermek magatartásának okát, hátterét előzményét is megismerve válassza meg. Különös gonddal szervezze meg nevelési hatásait a nehezen szocializálódó, lassabban, alacsonyabb fejlettségi szinten álló (sajátos nevelési helyzetű, hátrányos helyzetű) az elhanyagolt, illetve kiemelkedő képességű gyermekek nevelésével. Szükség szerint logopédus és gyógypedagógus közreműködésével, illetve az ágazati jogszabályokban meghatározott speciális felkészültséggel rendelkező szakemberekkel. 3-4 éves életkorú csoportoknál a szokásrendszer megalapozása folyik, különös jelentőséggel bír az óvónő személyes példája gyermekkel való egyedi foglalatossága. A gyermek éntudatának fejlesztésére irányuló tevékenysége ebben a korcsoportban a legintenzívebb. 5-6-(7) éves életkorú gyermekeknél a kialakult szokások alkalmazására tolódik a hangsúly.

A fejlődés várható jellemzői óvodáskor végére

Együttműködés a különböző tevékenységekben:

- a gyermekcsoport önálló célkitűzése
- cselekedeteik összhangja
- a szabályok betartása és a játékvezető utasításainak való önkéntes alávetettség.

4. Az anyanyelvi, az értelmi fejlesztés és nevelés megvalósítása

Célok

A nevelés egészében a tevékenységek minden formájában a fejlesztési lehetőségek kiaknázása, a gyermek beszédkedvének fenntartása, kommunikációjának fejlesztése. A napi tevékenységekben, játékokban időt, lehetőséget biztosít a beszélgetésekre, kezdeményezően példát mutat az interaktív kommunikációra. Az egymásra figyelmet, a másik fél mondanivalójának meghallgatását gyakoroltatja a gyermekekkel.

Az értelmi képességek fejlesztése érdekében, építünk a gyermekek már meglévő tapasztalataira, élményire, ismereteire, változatos tevékenységek biztosításával, melyeken keresztül további tapasztalatokat szerezhetnek az őket körülvevő természeti és társadalmi környezetről. Ennek érdekében fontos feladatunk, a különböző élethelyzetekben, tevékenységekben, a gyerekek spontán és szervezeten szerzett tapasztalatainak bővítése, rendszerezése és azok gyakoroltatása. Olyan ösztönző környezetet alakítunk ki, melyben a kognitív képességek, a kreativitás, az alkotóképesség, a képzelet fejlődését segítjük elő.

Az óvodai nevelés feladatai

Az anyanyelvi nevelés egy komplex folyamat, amely a nevelési folyamat egészében jelen van:

- A gyermek egyéni fejlettségének, fejlődési ütemének szociális érettségének figyelembevétele
- Beszédöröm biztosítása a nap bármely részében
- Bátor megnyilatkozásra ösztönzés
- Egymás meghallgatására nevelés
- Szókincs bővítés
- Beszédmegértés, beszédhanghallás fejlesztése
- Beszédtechnika, a helyes kiejtés fejlesztése, gyakorlása (beszédmotorika, artikuláció fejlesztése játékos gyakorlatokkal)
- A gyermeki kérdések ösztönzése, megválaszolása
- A beszédhibák javítása logopédus segítségével

Az óvodapedagógus tevékenysége az anyanyelv fejlesztése és a kommunikáció különböző formáinak kialakítása területén:

- Az óvodapedagógus és a felnőtt tiszta, szép beszéde, a példamutató környezet.
- Munkája során érthetően és a pedagógiai céljainak megfelelően kommunikál.
- Tudatosan ösztönzi a gyermekek egyéni és egymás közötti kommunikációját.
- A gyermek egyéni beszéd-sajátosságainak figyelemmel kísérése.
- Az óvodai környezet tevékenységgel gazdag élete, kellemes, nyugodt légköre.

Az óvodai élet fontos jellemzője a játékok, játékosságon túl a közösség jellege. Kapcsolatteremtésen, kapcsolattartáson, érzelmi alapokon nyilvánul meg, ami kommunikáció útján megy végbe. A pedagógus tudatosan alkalmazza a közösségfejlesztés változatos módszereit, a játék és más élmény gazdag tevékenység, program során.

A kommunikációs kultúra érzelmi nevelés, szocializáció, kommunikációs képességek fejlesztésére rendkívül jól alkalmazhatók a dramatikus játékok, melyek mind kommunikációs gyakorlatok. A közös játékok alkalmat adnak a normák fokozatos beépülésére, amely az

önkontroll kialakulását segíti elő. A drámajáték fontos eszköze a kezdeményezéseknek, a készségek, képességek, viselkedési módok, magatartásformák fejlesztésének.

Az érzelmi feloldódáson, önismereten túl lehetőség biztosítható a verbális kommunikáció csiszolására, különböző szocializációs képességek fejlesztésére, amely önálló gondolkodásra, ill. másokban rejlő érzelmi, erkölcsi, esztétikum felfedezésére is ösztönöz.

Alkalmasak a közösségi alkotó ember személyiségjegyeinek (másokra figyelmet fordító, empátikus, önismerettel bíró, önmagát építő, gyors helyzetfelismerő, gondolkodó, cselekvő) kialakítására.

A drámapedagógia alkalmazási területei:

- játékidőben a gyerekek spontán játékaiban
- élményszerző kirándulásokon s az élmények feldolgozásában
- nevelési helyzetekben a problémák feltárására, kezelésére
- szülői értekezleten
- testnevelési foglalkozásokon
- anyanyelvi fejlesztésben
- ünnepek, rendezvények szervezésében és lebonyolításában
- szocializációs zavarokkal küszködő gyerekek megsegítésében (pl.: alkalmazkodás, együttműködés)

Az óvodapedagógus feladatai a drámajáték alkalmazása során:

- Az érzelmi biztonság, a nyugodt, kiegyensúlyozott légkör megteremtése.
- A játékok során lehetőség megteremtése az érzések, gondolatok, tapasztalatok elmondására, véleményalkotásra.
- A tervezett játékok megválasztásánál a gyerekek életkorát, egyéni fejlődési ütemét, a megvalósítandó célt, a konkrét tanulási tartalom figyelembe vételét.

A fejlődés jellemzői az óvodáskor végére

- ✓ Önálló, rugalmas, problémamegoldó gondolkodás fejlődése.
- ✓ Értelmi képességek fejlődése.
- ✓ Érzelmi képességek fejlődése.
- ✓ Szociális kompetenciák fejlődése (együttműködés, tolerancia)
- ✓ Kommunikációs képességek fejlődése.
- ✓ Non verbális kommunikáció jelzéseinek érzékelése, és helyes alkalmazása.
- ✓ A világra nyitott, derűs személyiség.
- ✓ A gyerekek aktívan használják a tapasztalatok során bővült szókincsüket.
- ✓ Összefüggő beszédükben, elbeszélésükben sok a szóismétlés, kötőszóhalmozás
- ✓ Elbeszélésük folyamatos, de gyakran még nem követi a történések logikai, időbeli sorrendjét.
- ✓ Páros és csoportos beszédhelyzetekben megfelelő beszédfordulatokkal és viselkedési formákkal teremtik meg és tartják fenn kapcsolatot.
- ✓ Nyugodtan, figyelmesen tudják végighallgatni az óvónőt, és ha párbeszédben vesznek, részt többnyire végigvárják a másik megnyilatkozását.
- ✓ Saját kérdésüket, válaszukat, kiegészítő gondolatukat ahhoz igazítják.
- ✓ Helyesen használják a névmásokat, a névutókat, a jövő idejű igeidőt és az igemódokat.

- ✓ Kialakult a beszédhelyzethez és az anyanyelvi szabályokhoz illeszkedő, jól érthető, többnyire megfelelő hangsúlyozású, hanglejtésű hangerejű és sebességű beszéd.
- ✓ Beszédüket személyiségüknek és az aktuális helyzet által kiváltott érzelmeknek megfelelő természetes gesztusokkal, arcjátékkal kísérik.
- ✓ Tisztán ejtenek minden beszédhangot.

IV. AZ ÓVODAI ÉLET MEGSZERVEZÉSÉNEK ELVEI

- 1.SZEMÉLYI FELTÉTELEK
- 2.A SAJÁTOS NEVELÉSI IGÉNYŰ GYERMEKEK ÓVODAI NEVELÉSÉNEK IRÁNYELVE
- 3.DIFFERENCIÁLÁS
- 4.TÁRGYI FELTÉTELEK
- 5.AZ ÓVODAI ÉLET MEGSZERVEZÉSE
- 6.AZ ÓVODAI IKT HASZNÁLATÁNAK LEHETŐSÉGEI
- 7.AZ ÓVODA KAPCSOLATAI

1.Személyi feltételek

1.1.Milyen legyen az óvodapedagógus személyisége?

Az óvodában a nevelőmunka középpontjában a gyermek áll. Óvodai nevelési programunk az óvodapedagógust kulcsfontosságú szereplőnek tekinti a nevelési folyamatban. A gyermek utánzási hajlamából következően az óvodapedagógusnak kiemelt azonosulást indukáló szerepe van. Óvodáskorban, de későbbi életkorban is a példa a leghatásosabb nevelő erők egyike. Éppen ezért nagyon fontos, hogy mit és hogyan mondunk, miként viselkedünk, hogyan öltözködünk. Különösen 3-4 éves korban meghatározó személyiségünk, hiszen kezdetben a gyermek teljesen kritikátlanul, válogatás nélkül utánoz, kizárólag a szeretett és érzelmileg hozzá legközelebb álló felnőtt kedvéért. Sok múlik tehát azon, milyen értékeket preferál az óvónő, a gyermek környezete és azon belül elsősorban a család. Gyakran előfordulhatnak értékkonfliktusok a család és óvoda között. Ilyenkor rendkívül tapintatosan és kizárólag a gyermek érdekeit figyelembe véve kell közelítenünk a megoldás felé. A gyermek már megtanul és magával hoz bizonyos értékeket a családból, melyeket az óvodában is tiszteletben kell tartani. Az óvodai életben átvesszük, átvállaljuk az anya szerepét. A biztonságot és harmóniát sugárzó egyéniségünk feltétlenül hatni fog a gyermeki személyiség fejlődésére. Ezért gondoljuk azt, hogy a gyermek harmonikus fejlesztésének alapkövetelménye abból indul ki, hogy a gyermek – felnőtt kapcsolat alapja és mintája egész gyermekkoron át a gyermek – szülő viszony. Ebben a kapcsolatban kell nekünk napközben helyettesíteni az anyát. A biztonságérzet egyik biztosítója a testi kapcsolat, az ölelés szorossága. Az óvodában még 6-(7) éves korban is igénylik a gyermekek a gyakori simogatást, szeretgetést, ölelést. A gyermek és az óvodapedagógus aktív együttműködése a felnőttel is másfajta beállítódást, viselkedést igényel. El kell fogadni, hogy ne csak ő irányítsa a gyermeket, hanem a gyermek is hat rá. Kapcsolatuk aktív és kölcsönös. Ez a pedagógusi magatartás feltételezi az önállóság, rugalmasság, döntési képesség, helyzetfelismerő képesség meglétét. Tudomásul kell vennünk, hogy olyan nevelő képes a gyermeket az életre, az önálló gondolkodásra serkenteni, aki maga is rendelkezik ezekkel a képességekkel. A csoportot érintő kérdésekben, legyen az napirend, vagy tartalmi kérdés, szervezési probléma vagy az élet adta szituáció nemcsak lehet, de kell is a lehetőségekhez mérten a döntésekbe a gyermekeket bevonni.

- ❖ Gyermekszeretetének alapja, elfogadni olyannak a gyermeket, amilyen.
- ❖ Legyen őszinte érdeklődésű az egyes gyermek iránt, építsen a gyermekek szükségleteire, kíváncsiságára.
- ❖ Jellemezze elmélyült elemzési készség, pedagógiai – pszichológiai szaktudás
- ❖ Tisztában van szakmai felkészültségével, személyiségének sajátosságaival, és képes alkalmazkodni a szerepelvárásokhoz.
- ❖ Vezérlés, irányítás helyet a „segítés” készsége motiválja, de mindig csak ott és annyit tegyen, amennyit a gyermek fejlettsége igényel.

- ❖ Tudjon differenciálni elvárással, szervezéssel, módszerekkel, (ne a gyereket differenciálja) alkalmazza munkája során.
- ❖ Metakommunikációs készsége fejlett legyen, a gyermek meghallgatásán legyen a hangsúly, ne a magyarázaton. Az óvodás korosztály fejlettségéhez igazodó és példaértékű legyen.
- ❖ Tudatosan fejleszti pedagógiai kommunikációját.
- ❖ Tudja, merje bevallani és elfogadni kudarcait és hiányosságait.
- ❖ Legyen képes saját magából, munkájából meríteni, saját örömeire végezze munkáját (ne kívülről várja csak)
- ❖ Parancs helyett – irányít
- ❖ Döntés helyett – megbeszél
- ❖ Utasítás helyett – felkínál
- ❖ Legyen hiteles: ne adjon alkalmat arra, hogy a nevelőtársak (szülők) csalódjanak az óvónókban
- ❖ Legyen toleráns
- ❖ Felméri a gyermekek értelmi, érzelmi, szociális és erkölcsi állapotát.
- ❖ Hatékony gyermek-megismerési technikákat alkalmaz.
- ❖ Felhasználja a mérési és értékelési eredményeket saját pedagógiai gyakorlatában.
- ❖ Pedagógiai munkája során képes építeni a tanulók más forrásokból szerzett tudására.
- ❖ Többféle módszertani megoldásban gondolkodik. Az adott helyzetnek megfelelően rugalmasan alkalmazza módszereit és módszertani kultúrája kiterjed a személyes és szociális képességek fejlesztésére.
- ❖ Figyelembe veszi a gyermekek aktuális fizikai és érzelmi állapotát, ehhez igazítja a tevékenységek tempóját, időtartamát, módszereit. Szükség esetén rugalmasan változtat előzetes tervein.
- ❖ Az egyéni képességekhez viszonyítva értékeli a teljesítményeket, törekszik a folyamatos, pozitív visszajelzésekre.
- ❖ Értékeléseivel, visszajelzéseivel a gyermekek fejlődését segíti.
- ❖ Képes önállóan, a gyermekek tevékenységének megfigyeléséből, produktumaik értékeléséből kapott adatokat reálisan elemezni-értékelni, és belőlük kiindulva a fejlesztésre vonatkozó tervét elkészíteni, módosítani.
- ❖ A megbeszéléseken, a vitákban, az értekezleteken rendszeresen kifejti szakmai álláspontját, a vitákban képes másokat meggyőzni, és ő maga is meggyőzhető.

Az óvónő a dajka és pedagógiai asszisztens együttműködése

Óvodai nevelési programunk megvalósítása során a dajka és a pedagógiai asszisztens munkája az óvodapedagógusával összehangoltá válik, mert Őket a pedagógiai munka közvetlen segítőjének tekintjük. A dajka és a pedagógiai asszisztens is olyan meghatározó szakember, aki éppúgy, mint az óvodapedagógus, magatartásával, teljes lényével, beszédstílusával, öltözködésével hatást gyakorol a kisgyermekre. Ahhoz, hogy a nevelési folyamatban a dajka és a pedagógiai asszisztens közvetlenül és tevékenyen vegyen részt, elsősorban arra van szükség, hogy megfelelő szinten tájékoztatva legyen az óvoda az adott óvodapedagógusok nevelési elképzeléseiről, módszereiről. Tudniuk kell, milyen célok érdekében, hogyan kívánják az óvónők a gyermekcsoport fejlesztését megvalósítani. Az összehangolt munka hozzájárul az óvodai munka eredményességéhez.

Feladataink

- ❖ Az óvoda minden dolgozója, vagyis az egész óvoda: „együtműködő egységet” alkosson úgy, hogy az „egyéniég” is tükröződhessen.
- ❖ Általánossá váljon a „pozitív” nevelői attitűd.
- ❖ A nevelésben résztvevők együtműködésének alapja a megismerés legyen.
- ❖ Fontos továbbá egymás alapos megismerése.

2.A Sajátos nevelési igényű gyermekek óvodai nevelésének irányelve

2.1.Általános elvek

2.1.1. Az Óvodai nevelés országos alapprogramja a sajátos nevelési igényű gyermekek óvodai nevelésében

Az alapdokumentumban meghatározott nevelési, fejlesztési tartalmak minden gyermek számára szükségesek. Az óvodai nevelés a sajátos nevelési igényű gyermekeknél is a nevelés általános célkitűzéseinek megvalósítására törekszik. A nevelés hatására a sajátos nevelési igényű kisgyermeknél is fejlődik az alkalmazkodó készség, az akaraterő, az önállóságra törekvés, az érzelmi élet, az együtműködés. A sajátos nevelési igény szerinti környezet kialakítása, a szükséges tárgyi feltételek, és segédeszközök megléte akkor biztosítja a nevelési célok megvalósíthatóságát, ha a napirend során a gyermek mindig csak annyi segítséget kap, ami a további önálló cselekvéséhez szükséges.

2.1.2. Az Irányelv célja

Az Irányelv célja, hogy a nevelési programban foglaltak és a sajátos nevelési igény összhangba kerüljenek. Annak biztosítását szolgálja, hogy

- az elvárások igazodjanak a gyermekek fejlődésének üteméhez,
- fejlesztésük a számukra megfelelő területeken valósuljon meg,
- a sajátos nevelési igényű gyermekeket a nevelés, a fejlesztés ne terhelje túl,
- az egészségügyi és pedagógiai célú rehabilitációs, rehabilitációs célú foglalkozások programjai váljanak az óvodák nevelési programjainak tartalmi elemeivé.

A fejlesztés szervezeti keretének megválasztását, az alkalmazott speciális módszer- és eszközrendszert minden esetben a gyermekek állapotából fakadó egyéni szükségletek határozzák meg. A többségi óvodában történő együtműködés – az illetékes szakértői bizottság szakértői véleményének figyelembevételével – minden esetben egyéni döntést igényel a gyerek szükségletei szerint.

2.1.3. A rehabilitációs, rehabilitációs ellátás közös elvei

A sajátos nevelési igény kifejezi

a) a gyermek életkori sajátosságainak a fogyatékoság, az autizmus spektrum zavar vagy egyéb pszichés fejlődési zavar által okozott részleges vagy teljes körű módosulását,

b) a képességek részleges vagy teljes kiesését, fejletlenségét, eltérő ütemű fejleszthetőségét.

Az egészségügyi és pedagógiai célú rehabilitációs, rehabilitációs tevékenység (a továbbiakban: rehabilitációs, rehabilitációs tevékenység) olyan teammunkában kialakított és szervezett nevelési folyamatban valósul meg, mely az egyes gyermekek vagy gyermekcsoport igényeitől függő eljárások (időkeret, eszközök, módszerek, terápiák) alkalmazását teszi szükségessé.

A sajátos nevelési igény a szokásos tartalmi és eljárásbeli differenciálástól eltérő, nagyobb mértékű differenciálást, speciális eljárások alkalmazását, illetve kiegészítő fejlesztő, korrekciós, rehabilitációs, rehabilitációs, valamint terápiás célú pedagógiai eljárások alkalmazását teszi szükségessé.

A nevelés, a fejlesztés feltételeit a köznevelési törvény és az ahhoz kapcsolódó jogszabályok határozzák meg. Az általánosan kötelező feltételeket a jogszabályok több területen módosítják, illetve kiegészítik olyan többletszolgáltatásokkal, amelyeket ki kell alakítani, és hozzáférhetővé kell tenni.

A gyermekek rehabilitációs, rehabilitációs célú fejlesztésének az alapja a szakértői bizottság szakértői véleménye. Az óvodai nevelőmunka során figyelemmel kell lenni arra, hogy:

- a sérült kisgyermek harmonikus személyiségfejlődését az elfogadó, az eredményeket értékelő környezet segíti;
- a gyermek iránti elvárás fogyatékoságának, autizmus spektrum zavarának vagy egyéb pszichés fejlődési zavarának jellege, súlyosságának mértéke határozza meg;
- terhelhetőségét biológiai állapota, esetleges társuló fogyatékosága, személyiségjegyei befolyásolják.

A rehabilitációs, rehabilitációs egyéni és/vagy csoportos fejlesztés elsősorban gyógypedagógiai kompetencia, amely kiegészül a társszakmák – pszichológiai, orvosi – terápiás együttműködésével. Az egyéni fejlesztési terv elkészítéséhez a gyermek sajátos nevelési igényének megfelelő szakképzettséggel rendelkező gyógypedagógus, konduktorpszichológus, orvos együttműködése szükséges.

2.1.4. A rehabilitációs, rehabilitációs tevékenység közös céljai és feladatai

A fejlesztés céljait minden esetben a fejleszthetőséget megfogalmazó pedagógiai-gyógypedagógiai-orvosi-pszichológiai komplex vizsgálat diagnózisára, javaslataira kell építeni.

a) A mozgásszervi, érzékszervi (látási, hallási), értelmi vagy beszéd fogyatékoságból, több fogyatékoság együttes előfordulása esetén halmozottan fogyatékoságból, autizmus spektrum zavarból, illetve egyéb pszichés fejlődési zavarból fakadó hiányzó vagy sérült funkciók kompenzálása vagy helyreállítása, a meglévő ép funkciók bevonásával,

b) Törekvés a különféle funkciók egyensúlyának kialakítására.

c) A szükséges speciális eszközök elfogadtatása és használatuk megtanítása.

d) Az egyéni sikereket segítő tulajdonságok, funkciók fejlesztése.

e) Az egyes területeken kimagasló képességeket mutató gyermek támogatása.

2.1.5. A rehabilitációs, rehabilitációs tevékenységet meghatározó tényezők

- a) A sajátos nevelési igény típusa, súlyossága.
- b) A sajátos nevelési igény kialakulásának, diagnosztizálásának és a speciális ellátás megkezdésének ideje.
- c) korai fejlesztésben és gondozásban részesült gyermek esetében a korai időszak fejlődésmenete.
- d) A gyermek
  - életkora, pszichés és egészségi állapota, rehabilitációs műtétei,
  - képességei, kialakult készségei,
  - kognitív funkciói, meglévő ismeretei,
  - családi háttere.

Mindezek alapján a fejlesztés magába foglalja a vizuális, akusztikus, taktilis, mozgásos észlelés folyamatait, a motoros képességek, a beszéd- és nyelvi készségek és az értelmi képességek fejlesztését. Az egyes sajátos nevelési igény típusok függvényében más-más terület kap nagyobb hangsúlyt.

Halmozottan fogyatékos gyermek, gyermekcsoport esetén a megállapított fogyatékoságok mindegyikére tekintettel kell lenni.

A nevelési programot egyéni fejlesztési terv is kiegészíti.

2.1.6. A szükséges gyógypedagógiai feltételek biztosítása a sajátos nevelési igényű gyermek számára

- a) A sérülésspecifikus módszerek, terápiák, technikák szakszerű megválasztása és alkalmazása;
- b) az egyéni szükségletekhez igazodó környezet, speciális bútorok biztosítása;
- c) az egyéni szükségletekhez igazodóan speciális segédeszközök használata; a segédeszközök elfogadtatása, azok következetes használatára és megvásárlására nevelés;
- d) a kompenzációs lehetőségek körének bővítése a nem vagy kevésbé sérült funkciók differenciáltabb működésének tudatos fejlesztésével;
- e) annak felismerése, hogy a sajátos nevelési igényű kisgyermek egyes területeken kiemelkedő teljesítményre is képes;
- f) rugalmas szervezeti keretek kialakítása a sajátos nevelési igényű gyermekek egyéni foglalkoztatásának megvalósulásához;

g) az óvoda pedagógusai, pedagógiai munkát segítő alkalmazottai és a szülők megfelelő tájékoztatása a sajátos nevelési igényű gyermek befogadására, együttműködés a sajátos nevelési igényű gyermek családjával.

2.1.7. A többségi óvodákban megvalósuló – integrált – nevelés

A sajátos nevelési igényű gyermek családi nevelését, a közösségbe való beilleszkedését elősegíti/elősegítheti a többi gyermekkel részben vagy egészben együtt történő integrált nevelése. Az együttnevelést vállaló intézmény többet vállal, magasabb értéket kínál a sajátos nevelési igényű gyermeknek, mint részvétet és védettséget.

Az integrált nevelésben résztvevő óvoda:

a) pedagógiai programjának kiegészítésekor és a speciális tevékenységek megvalósításakor figyelembe veszi a sajátos nevelési igényű gyermek fejlesztésének igényeit,

b) külön gondot fordít arra, hogy a gyermek minden segítséget megkapjon hátrányainak leküzdéséhez,

c) a befogadó óvoda vezetője támogatja a pedagógusok részvételét az óvodai integrációt segítő szakmai programokon, akkreditált továbbképzéseken.

Az adott gyermek fejlesztési stratégiájának kialakítását a gyermek sajátos nevelési igényének típusához igazodó szakképzettséggel rendelkező, az integrált fejlesztésben lehetőleg tapasztalatokkal rendelkező gyógypedagógus, konduktor segíti. Közreműködése kiterjed a gyermeket fejlesztő óvodapedagógusok felkészítésére, a fogadó óvoda sajátos teendői ellátásának tervezésére és folyamatos tanácsadásra, mely az óvodai nevelőmunkán túl a szülők és az óvoda együttműködésére is kellő hangsúlyt helyez.

Az integráltan nevelt gyermek számára biztosítani kell mindazokat a speciális eszközöket, egészségügyi és pedagógiai célú rehabilitációs, rehabilitációs ellátást, melyekre a szakértői bizottság javaslatot tesz.

Sikerkritériumnak a gyermekek beilleszkedése, egyenlő hozzáférése a tevékenységekhez önmagához mért fejlődése tekinthető, melynek eredményes megvalósítását az alábbiak szolgálják:

a) Az együttnevelés megvalósításában érvényesül a rehabilitációs, rehabilitációs szemlélet és a sérülésspecifikus módszertani eljárások alkalmazása. A módszerek, módszer kombinációk megválasztásában a „sérülésspecifikusság” alkalmazkodást jelent a sajátos nevelési igény típusához, eltérő mértékéhez, az egyéni fejlődési sajátosságokhoz.

b) A gyermekek integrált nevelésében, fejlesztésében részt vevő, magas szintű pedagógiai, pszichológiai képességekkel (elfogadás, tolerancia, empátia, hitelesség) és az együttneveléshez szükséges kompetenciákkal rendelkező óvodapedagógus

- szükség esetén egyéni fejlesztési tervet készít, individuális módszereket, technikákat alkalmaz,
- a tevékenységek során a pedagógiai diagnózisban szereplő javaslatokat beépíti, a gyermek fejlődésének elemzése alapján – szükség esetén – eljárásait megváltoztatja, az adott szükséglethez igazodó módszereket megválasztja,

- egy-egy nevelési helyzet, probléma megoldásához alternatívákat keres,
- alkalmazkodik az eltérő képességekhez, az eltérő viselkedésekhez,
- együttműködik a különböző szakemberekkel, a gyógypedagógus iránymutatásait, javaslatait beépíti a pedagógiai folyamatokba.

c) A gyermek fogyatékoságának, autizmus spektrum zavarának vagy egyéb pszichés fejlődési zavarának típusához igazodó szakképesítéssel rendelkező szakirányú végzettségű gyógypedagógus az együttműködés során:

- segíti a pedagógiai diagnózis értelmezését, figyelemmel kíséri a gyermek haladását,
- javaslatot tesz gyógypedagógia-specifikus módszerek, módszer kombinációk alkalmazására, az egyéni fejlesztési szükséglethez igazodó módszerváltásokra, a gyermek igényeihez igazodó környezet kialakítására,
- segítséget nyújt a szükséges speciális (segéd) eszközök kiválasztásában, tájékoztat a beszerzés lehetőségéről,
- együttműködik az óvodapedagógusokkal, figyelembe veszi a gyermekkel foglalkozó óvodapedagógus tapasztalatait, észrevételeit, javaslatait,
- segít a helyi feltételek és a gyermek egyéni szükségleteinek összehangolásában,
- kapcsolatot tart a szülővel a rehabilitáció sikerességét szolgáló ismeretek átadásával,
- részt vesz a befogadó közösség felkészítésében,
- részt vesz az óvodai és tevékenységek adaptációjában.

Az integrált nevelésben részt vállaló óvodák igénybe vehetik az egységes gyógypedagógiai módszertani intézmények, a pedagógiai szakszolgálati intézmények szolgáltatásait, az utazó gyógypedagógusi, utazó konduktori hálózat működtetésére kijelölt intézmények segítségét.

2.2. A sajátos nevelési igényű gyermekek sérülésspecifikus fejlesztésének elvei, feladatai óvodai nevelés során (autizmus)

Az autizmus spektrum zavarral küzdő gyermek:

Az autizmus spektrum zavarok meghatározó jellegzetessége a társas viselkedést, a kölcsönösséget igénylő kommunikációt és a rugalmas viselkedésszervezést megalapozó kognitív készségek minőségi károsodása, amely jellegzetes viselkedési tünetekben nyilvánul meg. Az állapot hátterében az idegrendszer fejlődési zavara áll. Az autizmus spektrum zavarral küzdő gyermekekre jellemző a kölcsönösséget igénylő társas helyzetek megértésének és azokban való részvételének zavara, a beszéd szintjéhez képest károsodott kölcsönös kommunikáció, a rugalmatlan, sztereotip viselkedés, a viselkedésszervezés és kivitelezés zavara és az egyenetlen képességprofil. Autizmus spektrum zavar minden értelmi szinten előfordul, ami azt jelenti, hogy jelen lehet átlagos (vagy átlag feletti) intelligencia mellett épp úgy, mint értelmi sérüléssel együtt járva. A fejlődési zavar átlagos, vagy átlag feletti intelligencia esetében is jelentősen befolyásolja, áthatja a gyermeki fejlődést, megváltoztatja a megismerés folyamatát és a társas viselkedés fejlődését, ezért sérülés-specifikus fejlesztésre minden érintett gyermeknek joga és szüksége van. Autizmusban a beszédfejlődés gyakran megkésik, súlyos esetekben nem alakul ki beszélt nyelv. A központi probléma azonban nem a nyelv hiánya, vagy megkésített fejlődése, hanem a funkcionális, kölcsönös kommunikáció sérülése. Az alapvető problémák közé tartozhat a nyelvhasználat színvonalától függetlenül, hogy hiányozhat a kommunikáció és a beszéd hasznának, hatalmának megértése, vagyis hiányozhat annak megértése, hogy mások érzéseit, gondolatait, tetteit kommunikáció útján befolyásolni lehet.

Az autizmus spektrum zavarral küzdő kisgyermek lehető legkorábbi diagnózist követő rehabilitációs terápiája megelőzheti egyes tünetek kialakulását, enyhítheti a fejlődés devianciáját. Ennek eredményeként a nem beszélő, vagy megkésett beszédfejlődésű gyermek (ha mentális szintje megengedi) óvodába lépéskor már rendelkezhet korlátozott mennyiségű, de célszerűen használt augmentált – vizuálisan segített – kommunikációs eszköztárral. A gyermek a szociális interakció csecsemőkori fejlődési szintjének megfelelő egyes képességeket segítséggel használhat, és a kölcsönösséget igénylő társas viselkedési helyzetekben, illetve környezetében az egyéni fejlesztéshez szükséges viselkedéselemekkel képességeitől függően rendelkezhet.

A korai speciális terápia hiányában ezek lesznek az óvodai fejlesztés fő céljai, kiegészítve a viselkedésproblémák, viselkedés- és gondolkodási készségek terápiájával, szükség esetén a korai elemi készségek kialakításával (szobatisztaság, rágás-evés, önkiszolgálás) fejlesztésének elemeivel.

A jó értelmi képességekkel rendelkező, jól beszélő autizmus spektrum zavarral küzdő kisgyermek számára is a kommunikációs, szociális és kognitív rehabilitációs terápia az óvodai nevelés elsődleges feladata. Ennek érdekében az óvodai nevelés, illetve ideálisan a szülővel való együttműködés eredményeképpen az egész ébren töltött idő – különösen a természetes élethelyzetek – használandóak a fejlesztésre. Az óvodai fejlesztés alapja minden esetben pszichológiai képességmérés. A fejlődési szint és szociális alkalmazkodás követése egyéni felméréssel történik, speciális eszközök és módszerek használatával, egyéni fejlesztési helyzetben megalapozva. A gyermekek szükségleteinek megfelelő fejlesztéséhez az óvodai környezet megfelelő kialakítása, és a speciális módszerekben képzett szakember vagy fejlesztő asszisztens jelenléte szükséges.

3.A differenciálás

Egy szemléletmód: amely minden óvodapedagógusra kötelező érvényű – el kell fogadni az egyéni eltéréseket, tolerálni, de nem lemondva a fejleszhetőségről.

Fejlesztési stratégia (az egyén lehetőségeiből kiinduló fejlesztés a követelményekben). A gyermeket figyelni kell, és hozzá igazítani a követelményeket (a gyenge pontokat nem hibaként értékelve, hanem lassabban fejlődés jeleként) sokszori ösztönzéssel esélyt adni a továbblépésre, úgy, hogy az egyéni megértést elősegítő módon reagál rájuk.

Metodikai eljárás: amely a pedagógustól egy olyan módszer kombinációt követel meg, amelynek jellemzője a gyermekek egyéni választási lehetőségei, a sokféle megoldás, többszintű, lépcsőzetesen felkínált lehetőségei között.

Struktúra: Szervezeti forma, amelynek variációival differenciáltan fejleszhető a személyiség egyéni, mikro és makro munkaformában.

Tartalmi struktúra: egy tartalom mélységében és terjedelmében való differenciálás (a tartalom feldolgozását is befolyásolja az adott csoport egyéni érdeklődése, műveltsége, tájékozottsága).

A gyermekek közötti fejlődésbeli különbségek, melyek megnyilvánulnak:

- ❖ Eltérő biológiai szükségleteikben (testi, idegrendszeri sajátosságaikban)
- ❖ Adottságaikban (értelmi képességeik, kifejezőkészségük terén)
- ❖ Tapasztalataikban, egyéni élményeikben
- ❖ Mozgásigényükben
- ❖ Társas magatartásukban, kontaktusteremtésükben
- ❖ Érzelmeikben
- ❖ Érdeklődésükben, aktivitásukban
- ❖ Énképükben, tanulási stílusukban

Az óvodapedagógus feladatai az egyéni bánásmód, a differenciált fejlesztés területén:

- ❖ Biztosítsa, hogy a gyermekek a rájuk jellemző sajátos vonásuknak megfelelően váljanak a közösség tagjaivá.
- ❖ Az óvónő mindig igyekezzék tetteivel és szavaival kifejezni, hogy a gyermekek közötti különbségek, az eltérő fejlettségi szint, a feladatmegoldásban megjelenő teljesítménykülönbség természetes jelenség. Senki sem kaphat semmiféle „címkét”, megkülönböztető jelzöt vagy elmarasztalást, mert a többitől eltérő külsejű vagy az adott helyzetben másképp gondolkodik, cselekszik, másképp fejezi ki magát, teljesítménye magatartása különbözik a többiekétől.
- ❖ Segítse elő, hogy lehetőség szerint minden gyermek tűnjék ki valamiben, legyen olyan pozitív megnyilvánulása, amely csakis rá, az egyénre jellemző. A gyermek tapasztalatait, felfedezéseit, képességeit csak a jól ismerő, erre építő, alkotó, együttműködő felnőtt tudja tolerálni az egyéni eltérésekkel egyben.
- ❖ Az egész közösség előtt álló feladatokat minden egyes gyermek számára tegye közelivé, érthetővé, érzelmileg elfogadhatóvá, vonzóvá.
- ❖ Tervezzen minden helyzetben, több fokozatban, minőségben, hogy a gyermekek megkapják a választás lehetőségét. Ha a gyermek az általa választott szinten teljesít, továbblépésre ösztönzi sikerélménye, így bonyolultabb, újabb feladatokat vállal. Bízunk a gyermekben, s ha ezt érzi, eredményes lesz, önmagát fejleszti tovább segítségünkkel. Különleges bánásmódot igénylő gyermek vagy gyermekcsoport számára hosszabb távú fejlesztési terveket dolgoz ki, és ezeket hatékonyan meg is valósítja.

- ❖ Figyelje a gyermeket és igazítsa hozzá a követelményeket, a gyenge pontokat nem hibaként kell értékelni, hanem a lassabb fejlődés jeleként. Differenciált fejlesztés nélkül nem valósítható meg az individualizálás. Hatást vált ki, aminek következtében a lassabban haladó gyermekek, akiknek többszöri gyakorlásra van szükségük, sok kudarcot élnek meg, negatív élményeik csökkentik, vagy kioltják a tanulás örömét. Azok viszont, akik gyorsabban haladnak, az alulterhelés következtében megszokják a kis erőfeszítéseket, a könnyű sikereket, ezáltal képességeikhez mérten is alul fognak teljesíteni, elveszik számukra a siker, az „aha” élmény. A nagy szociokulturális hátrányokkal induló kisgyermekek csak akkor kapnak esélyt, ha saját hiányaikhoz, szükségleteikhez igazodik fejlesztésük. Azok a gyermekek, akik a saját fejlődési szintjüknek megfelelő kihívásokkal találkoznak, jó közérzetűek, magabiztosak, kreatívak. Az eltérő fejlettségű gyermekeknek minden helyzetben joguk van más ütemben haladni. Napjainkban nő azoknak a gyermekeknek a száma, akiknél szocializációs zavarok, beilleszkedési nehézségek okozzák a problémát. Az individualizáló pedagógia nagyobb teret enged a gyermek önállóságának, de természetesen nem magukra hagyva őket.
- ❖ Az óvodapedagógus személye, attitűdje legyen együttműködésre kész, éreztesse támogató figyelmét, a segítségnyújtás biztonságát.
- ❖ Nem alakítani kell a gyermeket, hanem alakulni hagyni. A differenciálás a gyermek oldaláról a döntés és a választás lehetőségét jelenti, ezt minden helyzetben be kell építeni. A gyermek döntéseiben már benne foglaltatik a fejlettsége, felméri melyik szint, feladat, tevékenység, eszköz, tartalom, szerep stb. felel meg számára, melyiket tudja eredményesen felhasználni. Majd ha hagyjuk, a kezdeti sikereken felbuzdulva önmagának nehezíti a feladatokat.
- ❖ Biztosítsa minden gyermek számára a differenciált, egyéni bánásmód elvét. Egyéni bánásmódra minden gyermeknek szüksége van, annak is, aki sajátos – pozitív vagy negatív tulajdonságával nem hívja fel magára a figyelmet. Az egyéni bánásmód következtében is jellegzetessé válhatnak, „kivirulhatnak” rejtett vonásaik, és személyiségük egyedi, megismételhetetlen színeivel tehetik változatossá a közösség életét. Ahogy a gyermek alakul, változik a neki megfelelő bánásmód következtében, úgy változzék a vele kapcsolatos egyéni bánásmód is. Az óvodai nevelés során megfelelő arányérzékkel kell segíteni az egyén kiteljesedését, szorongás, büntudat nélküli fejlődését és a másokkal való együttélést, mások elfogadását, az együttműködést, az önérvényesítést és az alkalmazkodást. Az óvodapedagógus a gyermekeket egymás elfogadására, az egyéni sajátosságok tiszteletben tartására neveli.
- ❖ Az óvodapedagógus tudatosan átgondolt, feltételteremtő megtervezett szerepét soha nem adhatja fel. Ösztönözzön, modelláljon.
- ❖ Nem életkorhoz való igazodást jelent a differenciálás, hanem az adott gyermekcsoportban fellelhető fejlődési szintekhez, eltérésekhez való alkalmazkodást.

A gyermek fejlődési szakaszainak nyomon követése

A gyermek adottságaitól, vérmérsékletétől, szociokulturális háttérétől függően képességeit tekintve eltérően fejlődik. Egy területen lehet jóval fejlettebb társainál, míg más képessége fejlődhet lassabban. Erről a fejlődésről nevelőtestületünk 1 éves időtartammal megjelölt pontokban kívánja minden egyes gyermek esetén személyiségfejlődését elemezni, értékelni, dokumentálni. (személyiség lap) Az intézmény pedagógiai programjának egyik prioritása a tanulás-tanítás eredményessége. A fejlettségi szint időszakonkénti megállapításából kell a differenciálás feladatait tervezni (tervszerű, egyére szabott felkészülés). Nem s az év végi követelményszinteket, hanem a fejlődés várható jellemzőit jelöltük meg. A gyermekek személyi anyagába tartozik még az anamnézis lap, az egészségügyi könyv, gyermek produktumok, 4 éves kortól difer mérés.

A fejlődés rögzítésének szakaszai:

- a.) Az óvodával való ismerkedés szakasza (családlátogatás, óvodai nyílt napok, befogadás)
- b.) A fejlődés áttekintése

A differenciált fejlesztés legfontosabb feltételei:

- ❖ A gyermekeket egyenként ismerje meg, a képességeket, erősségeket regisztrálja (egyéni fejlődési napló, amelynek a vezetése a fejlettség és fejlesztési feladatok regisztrálására szolgál)
- ❖ Tevékenységekben folyamatosan figyelje meg a gyermeket
- ❖ Beszélgessen a gyermekkel
- ❖ Elemesse produktumait (gyermekmunkák, verbális megnyilvánulások, mesedramatizálás)
- ❖ Ismerje meg a gyermek élményvilágát, tapasztalati körét információit, érdeklődési körét, kedvenc időtöltését, adottságait, temperamentumát
- ❖ Figyelje meg játékát

A differenciálás megvalósítása a szabad játékban

Az óvodapedagógus feladatai a szabad játék feltételeinek megteremtésében:

- ❖ Szervezzen közös élményeket
- ❖ Biztosítson szükséges időt a szabad játékban
- ❖ Bővítse, gazdagítsa az eszközök tárházát
- ❖ Változtassa a teret a gyermekek ötleteinek, elgondolásainak megvalósításához
- ❖ Segítő, támogató, továbbleadó jelleggel kapcsolódjon be a játéktevékenységbe

A differenciálás érvényesüljön a szabad játékban is – az óvodapedagógus:

- ❖ Biztosítson sokféle eszközt a gyermekek különböző érdeklődésére számítva
- ❖ Törekedjen differenciálásra a technikák megválasztásánál
- ❖ A vegyes életkorú csoportokban differenciálja a mese-vers és az ének-zene anyagát
- ❖ A szerepjátékokat folyamatosan bővítse (eszközökkel, szerepekkel, tevékenységekkel)
- ❖ Differenciáljon az építőtevékenységekben a térbeli és síkbeli jelzések, ábrák leképezésével az eszközök méretével, szín és formagazdagságával (a barkácsolás eszközei, anyagai, tárgyai differenciálhatnak)
- ❖ Differenciáljon a manipulációs tevékenységek központjában az egyéni fejlesztést célirányosan szolgáló eszközökkel, játékokkal (érzékelésfejlesztő, figyelemkoncentrációt, finommotorikát, társasjátékot fejlesztő eszközök, amelyek egyszerre fejlesztik az intellektust és az együttműködési készséget)
- ❖ Sokféle gyűjtemény, anyag, jelenség, folyamat megfigyelése a szabadban és a csoportszobában, ahol az eszközzel, a megfigyelés mélységével, a megbeszélés minőségével differenciáljon az óvodapedagógus

A szabad játékban sérthetetlen a játék önkéntessége

4. Tárgyi feltételek

Az óvoda épületének legfőbb jegyei:

Az épület óvoda céljára épül 1972-ben. 2006-ban teljes körű felújítás, 1 tornaszoba, 1 csoportszoba, a felnőttek munkavégzéséhez szükséges helyiségek.

Beépített terület:

Játszóudvar területe:

A gyermekek közvetlen ellátását szolgáló helyiségek:

Csoportok száma:	9
Öltözők száma	9
Tálaló, mosogató, konyha száma:	1
Mosdó, WC száma:	6
Szertár, raktár száma:	2
Zuhanyzó száma:	1

Egyéb helyiségek

Vezetői iroda	1
Nevelői szoba:	1
Személyzeti öltöző:	1
A csoportszobák össz. területe:	414, 18 m ²

Óvodánk berendezése esztétikus és igényes. Kellemes, harmonikus színek uralják. Óvodánk játékkészlete, a személyiségfejlesztéshez szükséges szakmai eszköztára minden évben bővül. Könnyen mozgatható, balesetet nem okozó tornaszereken tudjuk fejleszteni mozgásukat. Játszóudvarunk EU szabványnak megfelelő, mozgásfejlesztő játékokkal jól felszerelt.

Igényességünket óvodai környezetünk iránt a következő célok motiválják:

- ❖ A gyermek számára az első benyomás éppen olyan fontos, mint szülei számára.
- ❖ Nem mindegy, hogy életük egyik legfogékonyabb korszakában milyen környezetben töltenek el napi 8-9 órát.
- ❖ Távlati célunk, hogy már kicsi koruktól hozzá tudjuk szoktatni őket az esztétikus, igényes környezethez, hogy majd felnőtt korukban igényesség határozza meg a környezetükhöz fűződő viszonyukat.

Az óvoda dolgozói	A Köznevelési Törvény által előírt
1. Felsőfokú végzettségű főállású óvodapedagógusok, gyógypedagógus száma:	19 fő + 1 fő intézményvezető
2. Pedagógiai munkát segítő főállású dajkák száma:	9 fő
3. Egyéb munkakörben foglalkoztatottak száma, pedagógiai asszisztens	3 fő

4. Egyéb munkakörben foglalkoztatottak száma óvodatitkár, konyhai dolgozó	3 fő
Közalkalmazottak összlétszáma:	35 fő

Az óvoda nevelőközössége hivatástudattal látja el a rábízott gyermekek nevelését.

Nevelőmunkánk alapjaként hangsúlyozzuk a következőket:

1. A gyermekszerepet, a gyermek megértése, az iránta való bizalom, a gyermeki jogok maradéktalan érvényesítése.
2. A gyermekekkel való együttműködő, demokratikus nevelői attitűd, ahol a gyermekek véleménye, elképzelése és ötlete is teret kap.
3. A szeretetteljes, állandó biztonságot adó légkör, a barátságos kiegyensúlyozott óvodai környezet megteremtése.
4. A nevelőmunka eredményessége érdekében együttműködő, pozitív munkakapcsolat kialakítására törekszünk a nevelőtestület, valamint a nevelőmunkát segítő foglalkoztatottak között.

Az intézmény dolgozóinak munkaideje:

Pedagógusok: heti 40 óra, /32 óra a csoportban eltöltött idő/

Technikai dolgozók: heti 40 óra.

A nevelés egész időtartamában biztosított óvodánkban az óvodapedagógusok jelenléte. Munkaidejük lépcsőzetes kezdéssel és végzéssel zárul.

Az óvodai csoportok szervezésének módja:

A csoportszerkezet kialakításakor a felvett gyermekek életkorát, a gyermekközösségek szociális hátterét, a szülők igényeit és az óvodapedagógusok véleményét figyelembe véve az alábbi módon szervezzük a csoportokat:

Azonos életkor alapján szerveződő csoportok:

- ❖ Kiscsoport
- ❖ Középső csoport
- ❖ Nagycsoport

Vegyes életkorú csoportok:

Részben osztott csoportok

- ❖ Kis – középső csoport
- ❖ Középső – nagycsoport

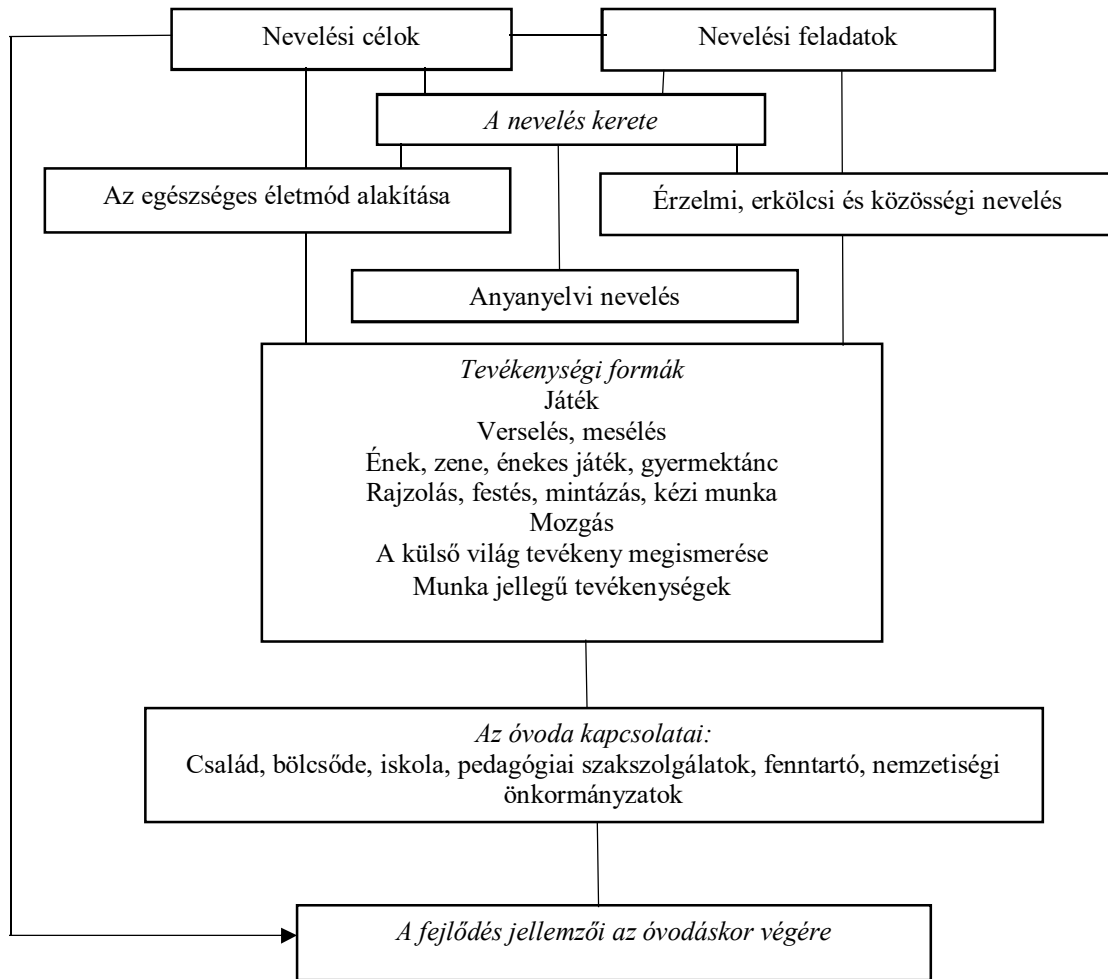
Az óvodapedagógusok csoportbeosztása:

Délelőttös – délutános rendszerben heti váltással történik.

5. Az óvodai élet megszervezése

Óvodai nevelésünk rendszere

A nevelési tevékenységek tervezése és időkeretei

A napirend részei:

- Játék és szabadidős tevékenység
- Étkezés, pihenés
- Öltözködés, tisztálkodási tevékenység
- Komplex foglalkozások naponta..

A csoportban dolgozó óvodapedagógusok feladata a tervezés általános elvei figyelembevételével a csoport napirendjének megtervezése: (a csoport életkori sajátosságaira figyelve).

Heti rend:

- A hét minden napján testnevelés, mese-vers
- A többi komplex tevékenység heti 1 alkalommal

Az óvodai nevelés tervezését, valamint a gyermekek megismerését és fejlesztését, a fejlődésük nyomán követését a következő dokumentumok szolgálják:

A gyermek adottságaitól, vérmérsékletétől, szociokulturális háttérétől függően képességeit tekintve eltérően fejlődik. Egy területen lehet jóval fejlettebb társainál, míg más képessége fejlődhet lassabban. Erről a fejlődésről nevelőtestületünk 1 éves időtartammal megjelölt pontokban kívánja minden egyes gyermek esetén személyiségfejlődését elemezni, értékelni, dokumentálni. (egyéni fejlődési napló) Az intézmény pedagógiai programjának egyik prioritása

a tanulás-tanítás eredményessége. A fejlettségi szint időszakonkénti megállapításából kell a differenciálás feladatait tervezni (tervszerű, egyénre szabott felkészülés). Nem az év végi követelményszinteket, hanem a fejlődés várható jellemzőit jelöltük meg. A gyermekek személyi anyagába tartozik még az anamnézis lap, az egészségügyi könyv, gyermek produktumok, 4 éves kortól, pedig a difer mérés.

A csoportokban dolgozó óvodapedagógusok, a negyedik életévüket betöltött gyerekeknél, a difer (=Diagnosztikus fejlődésvizsgáló rendszer) mérést végzik el félévkor, év végén pedig a gyermekek értékelése az egyéni fejlődési lapjukban van rögzítve.

Az óvodai élet ünnepei

- 1.) Az óvodai élet hagyományos ünnepei:
  - Évzáró, Anyák napja
  - Nagycsoportosok búcsúztatása
  - Gyermeknap (közös kirándulás a családtagokkal)
  - A gyermekek név- és születésnapja

- 2.) Jeles napok
  - Mihály napja: szeptember 29.
  - Szüret: október
  - Márton napja: november 11.
  - Advent: december
  - Borbála napja: december 4.
  - Mikulás december 6.
  - Luca napja: december 13.
  - Karácsony: december
  - Újév: január
  - Farsang: február
  - Húsvét: április
  - Pünkösd: május

- 3.) Nemzeti ünnepünk:
  - Március 15.

- 4.) Időszakos ünnepek:
  - Állatok világnapja
  - Víz világnapja
  - Föld világnapja
  - Madarak és fák napja
  - Méhek világnapja

Az ünnepek jelentőségei:

- A szülőkkel való találkozás, beszélgetés, együttműködés lehetőségeit biztosítják
- A szülők, érdeklődők képet kaphatnak az óvoda és az óvodapedagógusok munkájáról
- Pedagógiai szempontból kiemelt jelentőségű. A nevelésnek tág teret biztosít: tevékenységi lehetőségek, egyéni közösségi érzések megmutatkozása, a gyermekek közötti együttműködés gyakorlása, aktivitása, kreativitásra ösztönző hatása, esztétikai élmények hatása.
- Együttműködést, közösségi kapcsolatokat és érzelmeket erősítő helyzeteket teremt, módszereket alkalmaz az óvodai és óvodán kívüli tevékenységek során.
- A hagyományok ápolásával a kultúráink megismertetésére adnak lehetőséget.

Az óvodapedagógus feladatai

- Az ünnep megszervezésével kapcsolatban: az ünnepek, a hozzájuk való előkészület pontos megtervezése
- Az óvodai csoportokon belül és a csoportok közötti együttműködésnek a biztosítása
- Az ünneplés idejének és módjának szükséges differenciálása
- A kis- és középső csoportban összevont évzáró – anyák napja
- A gyermekek ünnepi műsorának ideje. 10-15 perc, a gyermekek fejlettségének függvényében. Nagyobb csoportban sem haladhatja meg a 30 percet.
- Megemlékezés (március 15), az ünnepi hangulat megéreztetésében nyilvánuljon meg. Séta alkalmával a fellobogózott házak megtekintése, kis zászlócskák tűzése a Petőfi szoborra. Az óvoda díszítése az ünnephez méltóan.
- Megemlékezés (október 23) az ünnepi hangulat érzékeltetésében nyilvánuljon meg, séta a településen, fellobogózott házak megtekintése.

6. Az óvodai IKT használatának lehetőségei

Célja

A telekommunikációs eszközökkel való ismerkedés, és azokkal való bánás lehetőséget teremt a gyermekek közötti esélyegyenlőségre.

A CD lejátszó, sztereo fejhallgató, TV, DVD lejátszó, digitális fényképezőgép, számítógép, projektor, és az interaktív tábla az, melyek szerepet kapnak a nevelés folyamatában, melyet a pedagógus az óvodában kritikusan, célszerűen, céljainak megfelelően használ, ahol egy új pedagógiai környezetet teremtve ismerkedhetnek a gyerekek a környező világgal.

A „modern” óvodapedagógus:

- ✓ Az együttműködés, kommunikáció elősegítésére követendő mintát mutat a gyermekek és szülők számára a digitális eszközök funkcionális használata terén.
- ✓ A kapcsolattartás formái és az együttműködés során használja az infokommunikációs eszközöket és a különböző online csatornákat.
- ✓ Rendszeresen tájékozódik az óvodai nevelést, képességfejlesztést támogató digitális technológiai eszközökről, és lehetőség szerint alkalmazza is azokat.
- ✓ Aktív résztvevője az online megvalósuló szakmai együttműködéseknek.
- ✓ Élő szakmai kapcsolatrendszert alakít ki az intézményen kívül is.

Az óvodapedagógus feladata:

Olyan képességfejlesztő programok bemutatása, melyek támogatják a gyermekek felfedezőkedvét, kreativitását, és teret enged a problémamegoldásoknak.

- ❖ a lehetőségekhez képest úgy alakítani a bútorokat, és a gép kiegészítőit, hogy az a gyerekeknek.
- ❖ kényelmes legyen.
- ❖ a gyerek kérésének megfelelő méretűre állítani a képernyőt, és a hangerőt.
- ❖ folyamatosan ellenőrizni kell a gyermek tevékenységét a gépen.
- ❖ lehetőleg csak egy programot használjon egyszerre.
- ❖ egy gyerek 10 percet tölthet el 1-1 játékkal
- ❖ a számítógép használatát szakítsuk meg közösségi eseményekkel, illetve testmozgással.
- ❖ differenciál bánásmód, egyéni fejlesztés
- ❖ a tanulási zavarok felismerése
- ❖ a sajátos nevelési igényű gyermekek bekapcsolása az interaktív játékok kezelésébe
- ❖ a sztereo fejhallgató használat megismertetése, állandó felügyelet mellett, időhatár megszabása.
- ❖ a kiválasztott képi anyag tömör, lényegre törő, időtartamban is illeszkedjen az adott korcsoport életkori sajátosságaihoz.

Általános feladatok

- ❖ probléma felismerése, térbeli tájékozódás
- ❖ kudarcűrés, együttműködés pozitív fejlesztése
- ❖ írott nyelv megismerése, de nem az írás, olvasás tanítása
- ❖ algoritmikus problémamegoldó gondolkodás fejlesztése
- ❖ a szem- kéz koordináció hatékony fejlesztése
- ❖ kreativitás fejlesztése
- ❖ figyelemkoncentráció fejlesztés
- ❖ a sikeres feladatmegoldás lehetősége, (a hibajavításnak nyoma sem marad)
- ❖ szociális készségek fejlesztése
- ❖ vizuális memória fejlesztése
- ❖ egyéni auditív fejlesztés

4-5 éves gyerekek csoportjában:

- ❖ ismerkedés az információs alapjaival.
- ❖ jelek alapján információk gyűjtése (lenyomatok, nyomok a hóban)
- ❖ képek értelmezése (CBA, orvosi rendelő, Auchan..)
- ❖ óvodai jelek-értelmezése
- ❖ környezetünkben található jelzések értelmezése (TV, telefon)
- ❖ piktogramok (WC, Metro)
- ❖ kirándulás, és turista jelek
- ❖ közlekedési táblák

A szerzett információk feldolgozása, hangfelvétel készítése, gyűjtemények fűzése.

5-6-(7) éves gyermekek csoportjában:

Ismerkedés az informatikai eszközökkel

- ❖ diavetítő
- ❖ video
- ❖ telefon
- ❖ programozható játékok
- ❖ interaktív tábla
- ❖ Ismerkedés a számítógéppel
  - kezelésével kapcsolatos ismeretek elsajátítása
  - ismerkedés a programokkal

A fejlesztés tartalma:

Interaktív készségfejlesztő játékok

Környezeti témakörben- Ablak a világra, Vadon élő állatok, Madarak, Mini Manó Tél, Mini Manó nyár, Mini Manó Ősz, Mini Manó Tavasz, Benedek a hóember. Mini Manó Élővilág.

Matematikai témakörben: Manó matek, Süni matek, Matematikai képességfejlesztés 4-8 éves korig, Hangyácska logika 1.

Zenei témakörben: Manó muzsika.

Vizuális témakörben: Disney Stúdió

Komplex játékokat tartalmaz: Játszóház, Dzsungel könyve, Pinokkió, Sehol sincs kastély.

Interaktív tábla

A fejlesztés tartalma:

- ❖ az interaktív számítógépes mesékbe már bekapcsolódhat a gyerek. A történetben lehetnek választak, alternatív folytatási lehetőségek.
- ❖ kivetített képi, hang tartalmak közvetíthetők
- ❖ írható, rajzolható (kifestők, nyelvi, logikai játékok) kreatív tartalmak megjelenítésére alkalmas, melyhez a gyerekek interaktív módon kapcsolódhatnak egy időben akár többen is.

Különös előnyt jelent, és sikerélményt nyújt a sajátos nevelési igényű gyermekek számára a táblán való érintgetés.

3-4 éves gyerekek csoportjában:

- kivetített képek
- mesefilm nézés
- megzenésített versek, képi tartalommal

4-5 éves gyerekek csoportjában:

- kivetített képek, hangok-információ átadás
- mesefilm nézés
- interaktív kifestők
- egyszerű interaktív logikai játékok
- interaktív módon rajzok készítése

5-6-(7) éves gyerekek csoportjában:

- kivetített képek, hangok-információ átadás
- interaktív mese nézés-bekapcsolódás
- interaktív kifestők-csoportosan is
- interaktív logikai játékok-egyszerre többen játszhatnak
- ismerkedés a nyelvi játékokkal

CD lejátszó, és sztereó fejhallgató

A fejlesztés tartalma:

Hangokat tartalmazó CD lemezek:- Madárdalok a kertben és a ház körül, Madárdalok Magyarországról, Állatok hangjai, Dohányzás megelőzés Programja, Világunk hangjai.

Hangkazetta készítése a feldolgozandó témához- hangeffektek speciális összeválogatása.
Kép gyűjtemények a feldolgozandó témaköröknek megfelelően.

Internetről válogatott, és kinyomtatott, újságokból kivágott képek, postai levelezőlapok, rajzolt ábrák stb.

4-5 éves gyerekek csoportjában:

- háziállatok- hangjainak összekapcsolása
- jellegzetes tárgyak- hangjainak összekapcsolása
- mit hallasz?- felismerő játék
- zenehallgatás: választható zenei anyag-időhatárral

5-6-(7) éves gyerekek csoportjában:

- házi, és vadon élő állatok hangjainak felismerése-képpel összekapcsolása
- legismertebb madarak képének-hangjának kapcsolása.
- jellegzetes tárgyak kép-hang társítása
- mit hallasz?- felismerő játék
- Közlekedési eszközök kép-hang, társítás
- hangszerek kép-hang, társítás
- zenehallgatás: választható zenei anyag-időhatárral

TV, video DVD lejátszó

A fejlesztés tartalma:

Az ismeretek direkt közvetítése, egy-egy téma feldolgozásához illeszkedő képek vetítése, digitális fotók megjelenítése, rövid ismeretterjesztő filmek bemutatása-információ átadás.

Felhasználható anyagok- 12 hónap az erdőn, Gyöngyvirágtól- Lombhullásig, A kék Bolygó sorozat, Cimborák sorozat, Magyarország Nemzeti Parkjaiból csak részlet. Házunk táján, Vadvirágos réten, Erdő mélyén, Háziállatok, vadállatok, Díszállatok kalitkában, terráriumban. Zenés koncert filmek: Tükrös, Kalamajka együttes, Halász Judit Táncos filmek: Nagyidai cigányok, Csipkerózsika.

3-4 éves gyerekek csoportjában:

- képek vetítése (10-15 db)
- digitális fotók bemutatása

4-5 éves gyerekek csoportjában:

- képek nézegetése (15-20 db)
- digitális fotó bemutatása
- rövid ismeretterjesztő film (8-10 perc)

5-6-(7) éves gyerekek csoportjában:

- képek nézegetése (csoportra szabni)
- digitális fotók bemutatása
- rövid ismeretterjesztő filmek
- természetfilmből részletek bemutatása.
- népzenei koncert részlet
- néptáncos filmrészlet

Digitális fényképezőgép

A fejlesztés tartalma:

Különböző témában készült képek felhasználása foglalkozások kiegészítőjeként.

- kirándulások
- kézműves foglalkoztatás
- csoport élete (pillanatképek)
- udvari élet
- emlékeztető események (Mikulás, Karácsony, stb.)
- kulturális események
- montázskészítés

Minden korosztályban:

Közös élményekre emlékeztetés.

Projektör

A fejlesztés tartalma:

Élmény fokozása a kivetített képekkel.

- DVD filmek
- gyűjtött képek
- digitális fotók
- interaktív játékok
- interaktív kreativitást elősegítő programok
- interaktív mozgásfejlesztő játékok

3-4-5 éves gyerekek csoportjában:

- gyűjtött képek
- digitális fotók
- rövid ismeretterjesztő film
- interaktív mozgásfejlesztő játékok

5-6-(7) éves gyerekek csoportjában

- DVD film részlet
- rövid ismeretterjesztő film
- digitális fotók
- gyűjtött képek
- interaktív játékok
- interaktív kreativitás elősegítő programok
- interaktív mozgásfejlesztő játékok

7. Az óvoda kapcsolatai

A gyermek óvodába lépésével kapcsolatos óvodapedagógusi feladatok (befogadás)

- Segítségadás a szülőnek (szülői értekezlet, egyéni beszélgetés, családlátogatás, nyílt napok).
- A gyermek átsegítése a bizonytalanság és szorongás szakaszán az óvodapedagógus saját személyének, szeretetének, gondoskodásának feltétel nélküli nyújtásával.
- Egyéni rugalmas módszerek alkalmazása a gyermekek óvodához való szoktatásakor.
- A szülős befogadás biztosítása (a nevelési év kezdetén a szülő együtt lehet az óvodában gyermekével egyéni igénytől függően).
- Természetes, hogy a gyermek kedvenc játékszerét magával hozza otthonról, az óvodai élet későbbi szakaszaiban is legyen rá lehetőség az óvodapedagógusok mérlegelése alapján.

A befogadás első hetében mindkét óvodapedagógus egyszerre tartózkodik a csoportban.

Együttműködés a családdal

Az óvodai nevelés kiegészítője a családi nevelésnek, eredménye attól is függ, mennyire törekszik az együttműködésre.

Célunk: a két nevelési terület összhangba hozása, megtartva azok sajátosságait. Feltétele az óvoda részéről: a differenciált szemléletmód, empátia és tolerancia megléte.

Feladatunk: a gyermekek családban elfoglalt helyének megismerése.

Az eredményes együttműködés legfontosabb feltételei:

- Kölcsönös bizalom a családban és az óvoda között, nyílt és őszinte együttműködés.
- Az óvodapedagógus kommunikációját minden partnerrel a kölcsönösség és a konstruktivitás jellemzi.
- Az intézmény partnereinek bevonásával történik meg az intézményi működés szempontjából kulcsfontosságú sikertényezők azonosítása.
- A szülők világnézetének tiszteletben tartása.
- A szülők nevelési elvének, véleményének tiszteletben tartása.
- Az óvoda – család, illetve az óvónő és a szülő kapcsolatában érvényesüljön a kölcsönhatás.
- A szülők tájékoztatása az óvodai nevelőmunkáról.
- Az óvodai életbe való betekintés lehetőségének biztosítása. (adventi készülődés, anyáknapja, óvodai búcsú, gyermeknap)
- A szülő érezze, hogy gyermekét szeretik az óvodában.
- Az óvónő emberi magatartása, szakmai felkészültsége példamutató legyen.

A kapcsolattartás formái:

- ⇒ Nyílt napok szervezése az óvoda leendő óvodásainknak és szüleiknek
- ⇒ Beíratás, családlátogatás/óvodai ismerkedés a leendő óvónéikkel, a csoporttal
- ⇒ Délelőtt – délutáni találkozások
- ⇒ Szülős befogadás
- ⇒ Fogadóóra - Egyéni beszélgetések
- ⇒ Ünnepségek
- ⇒ Kirándulások
- ⇒ Kulturális rendezvények (Óvodába érkező fellépők, MagHáz programjai, Mindenki Karácsonya, Tavaszi családi nap)
- ⇒ Szülői értekezletek:

A gyermekcsoportokban évente kétszer.

Minden év augusztusában az óvodai jogviszonyba lépő gyerekek szüleinek.

A szülőket a Szülői Munkaközösség (SZMK) képviseli, munkájukat a saját működési szabályzatban előírtak szerint végzik, véleményezési jogukat a törvényben előírtak alapján gyakorolhatják. Kapcsolattartó az óvoda vezetője.

Együttműködés a szakszolgálatokkal

Az integrált nevelés megvalósítása nem nélkülözheti a pedagógiai szakszolgálatokkal való együttműködést.

- A tanulási képességeket vizsgáló szakértői bizottság tevékenysége keretében a gyermek óvodai nevelésére, rehabilitációs célú foglalkoztatására tett javaslatot az óvodai nevelőmunkába alkalmazni kötelezettség.
- A nevelési tanácsadás teljes körű feladata beilleszkedési zavarokkal, tanulási nehézségekkel, magatartási rendellenességgel küzdő gyermekek vizsgálata, szakvélemény készítése, rehabilitációs célú foglalkoztatása a pedagógus és a szülő bevonásával.

Együttműködés a Vecsés és Környéke Család- és Gyermekejóléti Szolgálat és Központtal és a Gyámüggyel

Az óvodai nevelés hangsúlyos területe a gyermekvédelem, mely minden gyermekre kiterjedő figyelmet, gondoskodást jelent. Ugyanakkor kiemelt figyelmet igényelnek a hátrányos, illetve a halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek, számukra a hátrányukból fakadó hiányok mérséklése, esetleges megszüntetése a nevelőközösség feladata.

Feladatok:

- együttműködés a jelzőrendszer valamennyi szereplőjével,
- gyermekvédelmi felelős kijelölése, feladatkörének, megjelölése, (segítő, tájékoztató magatartás),
- pontos információk beszerzése az érintett gyermekről – óvodapedagógusok jelzése információi alapján,
- egyéni problémák kezelése, megbeszélése, tanács, segítségnyújtás a szülőknek.

Együttműködés az egészségügyi szolgálattal

- A gyermekek évenkénti egészségügyi vizsgálatának megszervezése. A havonkénti tisztasági szemle igénylése, biztosítása. Együttműködés az ÁNTSZ-szel a gyermekbetegségek terjedésének visszaszorítása érdekében.

Együttműködés az iskolával

Az együttműködési formák két feladatköre:

- gyermekeink iskolai beilleszkedését megkönnyítő feladatok,
- iskolai életük nyomon követése érdekében tervezett feladatok.

Feladataink az iskolai beilleszkedés megkönnyítésére:

- iskolaóra, rendezvénylátogatások,
- iskolai pedagógusok meghívása, óvodai tevékenység tartalmak látogatására,
- szakmai rendezvények visszalátogatása,
- szülői értekezlet szervezése,
- művészeti iskola növendékeinek fogadása, közös ünnepköszöntés.

Iskolai életük nyomon követése érdekében tervezett feladatok:

- óvodásaink meglátogatása ősszel és tavasszal,
- egyéni konzultáció, esetmegbeszélés,

- ❑ az óvodába visszalátogató gyermekek fogadása,
- ❑ volt óvodásaink szerepvállalása óvodai rendezvényeken.

Együttműködés a közművelődési intézményekkel

Intézményünk nyitott a nevelést segítő külső hatások befogadására /Irodalmi élményszerzés, Szeberényi Lajos Városi Könyvtár látogatása /

A programszervezés követelménye:

- megfeleljenek a gyermekek egyéni, életkori sajátosságainak,
- segítsék nevelési feladataink megvalósítását,

Együttműködés szakmai szervezetekkel

- ⇒ Környezetünkért Óvodai Egyesület
- ⇒ Egészséges Óvodák Nemzeti hálózata
- ⇒ Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület

Kapcsolat a Maglód Városi Önkormányzattal

Kapcsolattartó: az intézmény vezetője

Korrekt, pozitív munkakapcsolat kialakítása, a kölcsönös nyitottság, információáramlás, együttműködés szellemében.

GYERMEKVÉDELEM

Az óvodavezető hatásköre és felelőssége megnyilvánul. Kapcsolattartás a város gyámügyi előadójával, a gyámhatóság lehetőségeiről tájékozódás. Kapcsolattartás orvossal és a védőnővel. A szülők figyelmének felhívása, ha a gyermek jogának megóvása és fejlődésének elősegítése érdekében intézkedés válik szükségessé.

Az óvodás gyermek családi helyzetének felmérése nevelési évenként.

Szemponatok: **az óvodapedagógusok feladatai**

- ❖ Az újonnan felvett gyermekek családlátogatása/óvodai ismerkedés a leendő óvónénikkel, a csoporttal nevelési évenként. Egyéni fejlesztés a gyermek veszélyeztetettsége függvényében. Hátrányos, illetve veszélyeztetett gyermek környezetének, fejlődésének figyelemmel kísérése. A szülőkkel pozitív emberi kapcsolatra törekvés. Szociális téren a családok egy részének segítségadás megszervezése a szülők körében a Megerősítők Egyesülettel összhangban (ruha, cipő, játékok, stb. gyűjtése) Az óvodapedagógusok intézményvezetőt folyamatosan tájékoztatják, ha a gyermek jogának megóvására és fejlődésének elősegítése érdekében intézkedés válik szükségessé.

Megfigyelési szempontok:

- ❖ Az óvodások száma összesen
- ❖ Ebből veszélyeztetettek száma
- ❖ Hátrányos helyzetű gyermekek száma
- ❖ Három vagy több gyermekes családok száma
- ❖ Sajátos nevelést igénylő gyermekek száma
- ❖ Csonka családban nevelkedők száma (elvált vagy egyedülálló szülő)
- ❖ Gyermekeit egyedül, nevelő szülővel nevelkedő

Óvó-védő szabályok ismertetése a gyermekekkel:

- ❖ Gyermekbalesetek megelőzése, balesetforrásoktól mentes óvodai környezet biztosítása.
- ❖ Évente kétszer tűzvédelmi gyakorlat (menekülési útvonalak gyakoroltatása csoportonként)

Felelős: Az óvodavezető, az óvodai dolgozók közössége

1. PROGRAM a hátrányos/halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek fejlődésének elősegítése

Célcsoport

Hátrányos helyzetű gyermekek, Ktv. 121. § (14):

hátrányos helyzetű gyermek: az, akit családi körülményei, szociális helyzete miatt a jegyző védelembe vett, illetve akinek rendszeres gyermekvédelmi kedvezményre való jogosultságát a jegyző megállapította;

e csoporton belül halmozottan hátrányos helyzetű az a gyermek, akinek a törvényes felügyeletét ellátó szülője - a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló törvényben szabályozott eljárásban tett önkéntes nyilatkozata szerint a szülők legmagasabb végzettsége 8 általános;

Halmozottan hátrányos helyzetű **az a gyermek is, akit tartós nevelésbe vettek.**

Veszélyeztetett helyzetű gyermekek, az 1997. évi XXXI. törvény a gyermekek védelméről és gyámügyi igazgatásról Értelmező rendelkezések 5.§ n):

veszélyeztetettség: olyan – magatartás, mulasztás vagy körülmény következtében kialakult – állapot, amely a gyermek testi, értelmi, érzelmi vagy erkölcsi fejlődését gátolja vagy akadályozza.

Integrációs programunk jellemzői

Helyi nevelési programunk tartalmi elemei szinte valamennyi ponton harmonizálnak az oktatási miniszter által - A Közoktatásról szóló 1993. évi LXXIX. törvény 95. §-a (1) bekezdésének j) pontja, valamint a 11/1994. (VI. 8.) MKM rendelet 39/D. § (4) bekezdése alapján - kiadott, a halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek esélyegyenlőségének biztosítását szolgáló óvodai integrációs programmal.

Szeretetteljes, biztonságos, az egyéni különbségeket toleráló légkörben, ésszerű korlátokkal minden gyermeknek esélyt adunk saját erősségeik felismerésére, és a sikerélményre. Elfogadjuk, és tiszteletben tartjuk a másságot, erre neveljük gyermekeinket is.

A nevelési programunk küldetése

Nevelési programunk küldetése, hogy széles körben megismertessen és bevezessen egy új átfogó pedagógiai rendszert, amely elősegíti a demokratikus gyermeknevelési gyakorlatok megvalósítását úgy a nevelésben, mint a gyermek családi környezetében. Támogatja a gyermekek azon jogát, hogy életkoruknak, érdeklődési körüknek megfelelő tevékenységben vegyenek részt.

Nevelési programunk filozófiája

Annak érdekében, hogy felkészítsük a gyermekeket a belsőleg motivált tanulásra, helyi nevelési programunk igyekszik megalapozni a jelenkor kihívásaihoz elengedhetetlen attitűdöket, tudásanyagot és készségeket.

Programunk figyelembe veszi: A gyermekek egyéni igényeit, és tiszteletben tartja a kulturális sokféleséget. Hangsúlyt helyez:

- Az élmények individualizálására
- Arra, hogy tervezett nevelés/fejlesztés keretében segítse a gyermekeket döntéseik meghozásában

- A család részvételére az óvodai nevelésben.

Nevelési programunk célrendszerén belül kiemelt jelentőséggel bíró célok:

Célunk a segítő életmódra nevelés, a szociális fejlesztés

Gyermekeink különböző családi háttérrel különböző közösségekben élnek. Többen tagjai etnikai csoportoknak, szüleik által vallási felekezeteknek. A gyermekek az óvodában is tagjai egy az óvodai, a fejlesztési folyamatban pedig gyakran egy-egy kisebb csoportnak, valamint a teljes óvodai közösségnek. A későbbiek során személyes kapcsolataik egyre inkább át- meg átszövik egész életüket. Ahhoz, hogy képesek legyenek beilleszkedni a különböző szűkebb vagy tágabb csoportokba és közösségekbe, és ezekben megtalálják helyüket, fejleszteni szükséges képességeiket és szociális motívumaikat.

Célunk a szociális képességek fejlesztése

- ❖ Szociális kommunikációs képességek fejlesztése, mint a kommunikáló felek aktivitásának: azaz érzelmi állapotának, magatartásának és viselkedésének aktuális befolyásolási képességének fejlesztése
- ❖ Csoportlétre, szervezeti és társadalmi létre való képesség megalapozása és fejlesztése a gyermekeink életkorához illeszkedő ünnepeink megünneplése, óvodai rendezvények, és számos, az óvodai életre jellemző helyzetek során.
- ❖ Az együttműködés, a vezetés és a versengés képességeinek megalapozása és fejlesztése a segítő együttműködés rendszeres alkalmazásával, a segítő nevelői magatartás megtapasztalásával, valamint a mozgásos és a különböző versenyjátékok gyakorlása során.
- ❖ A kötődés képességének fejlesztése, melynek gazdagsága, ereje és minősége meghatározza a szociális életminőséget, a szociális viselkedést, és a személyiség szociális fejlődését.

Célunk az egészséges és kulturált életmódra nevelés, személyes fejlesztés

Az embernek önmagával harmóniában kell élnie. Ennek feltétele, hogy testileg-lelkileg egészséges legyen: meg tudja őrizni, helyre tudja állítani jó közérzetét, stabilizálni, védeni tudja önmagát: optimális legyen személyiségének működése, fejlődése. E funkció, e célok eredményes és hatékony szolgálata azt feltételezi, hogy képes lesz a személyes érdekeket szolgáló döntéseket meghozni, azokat végrehajtani és megvalósítani.

A személyre szóló nevelés végső célja az önfejlesztő személyiség, az önfejlesztésre nevelés. Ez magában foglalja az önállóságra nevelést, az egyéniségfejlesztést és az én, a személyes tudat kialakulásának, fejlődésének segítését. Óvodai nevelésünk célja e képességek megalapozása.

Célunk az egészséges és kulturált személyiség fejlesztése érdekében személyes motívumok kialakítása

- ❖ Az önkiszolgálási motívumok közé tartozó biológiai szükségletek, a komfortszükséglet a mozgás és élményszükséglet.
- ❖ Önvédelmi motívumok fejlesztése az egészséges életmódra nevelés, a konfliktusok kezelésére történő nevelés kapcsán.
- ❖ A szuverenitás motívumainak kialakítása, mint az önállósulási és öntevékenységi vágy.
- ❖ A reális, a képességeket is figyelembe vevő teljesítményértékelés eredményeként az önértékelési motívumok fejlesztése, mint az önbizalom és az önbecsülés.

Az óvoda családsegítő és családokat támogató tevékenysége

Helyi nevelési programunk tartalmi elemei közül kiemelést érdemlő a családokat támogató és bevonó tevékenység, mely a gyermekvédelmi felelős óvodapedagógus koordináló tevékenysége révén messzemenően támogatja a halmozottan hátrányos helyzetű gyermekeket és családjaikat is.

Építve tapasztalatainkra és eredményeinkre, sokszínű együttműködésre törekszünk a családokkal. A szülőt megnyerni és elveszíteni a gyerekeken keresztül lehet. Mi a szülők mindegyikét megnyerni szeretnénk, mert ez a feltétele a nevelésben való jó együttműködésünknek. Arra törekszünk, hogy a velünk kapcsolatba lépő családok a beiratkozás pillanatától segítséget kapjanak óvodapedagógusainktól. A nyílt és bizalmon alapuló kommunikáció kiépítése időigényes feladat. Fontos, hogy a pedagógusok kezdettől fogva rendszeresen beszéljenek a családokkal.

A családdal való kommunikáció alapelvei

- Adjunk időt, alkalmat, bátorítást a családnak, hogy megosszák velünk gondolataikat, céljaikat, örömeiket, gondjaikat.
- Az információt kezeljük bizalmasan.
- A családok és pedagógusok szabadon kommunikáljanak a gyerekekről és élményeiről.

A családokkal való kommunikálás módszerei

Megegyeznek az Együttműködés a családokkal című résszel.

A családok felé nyitott óvodánk modelljében az óvoda és a család kapcsolatának erősítése érdekében elsősorban erkölcsi és személyi támogatást nyújtunk. Ez szakemberek, bevonását jelenti a családok érdekének képviselőjére, szükségletük feltárására, erőforrások felfedezésére, nagyobb érzelmi biztonságot és támogatást nyújtva a krízishelyzetben élő gyermekeknek és szüleiknek:

- Szakemberekkel együttműködve életviteli tanácsadással a szülők segítése
- A szociális támogatás rendszerének szükség szerinti bemutatása, tájékoztatás családjogi kérdésekben
- A halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek érdekeinek képviselője
- Kapcsolatok kiépítése a speciális szolgáltató intézményekkel
- Családi, rétegszülői programok szervezése

Integrációs programunk ennek megfelelően:

Listaszerűen kiemeli a helyi nevelési program és egyéb szabályozó dokumentumaink azon területeit, melyeket a továbbiakban nagyobb tudatossággal, és mérhetően is nagyobb eredményességgel kell nevelési folyamatunk fókuszába állítani. Az intézmény a nevelési és tanulási eredményességről szóló információk alapján felülvizsgálja a stratégiai és operatív terveit.

Nélkülözi a részletes pedagógiai tartalmakat, mivel ezek a nevelési programunkban, valamint az intézményi és csoport szintű tervezési és értékelési dokumentumaiban találhatóak. Nem képez külön programot az óvodai nevelőmunkában.

Kiemelt területek

1. Szervezési feladatok

- 1.1.** A halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek óvodai felvételének támogatása teljes körű, minél hosszabb ideig tartó biztosítása a célcsoport körében
- 1.2.** Integrációt elősegítő csoportalakítás, törekvés az arányos számú elosztásra.
- 1.3.** A szülők munkába állását lehetővé tevő nyitva tartás kialakítása

2. Nevelőtestület együttműködése (rendszeres team munka valamennyi munkatárs részvételével, esetmegbeszélések, hospitálások) a gyermekek érdekében.

3. Pedagógiai munka kiemelt területei

- 3.1. Az óvodába lépéskor komplex állapotfelmérés (részletes anamnézis)
- 3.2. Kommunikációs nevelés (szókincs, nyelvi kifejezőkészség, beszédértés, beszéd észlelés fejlődésének elősegítése)
- 3.3. Érzelmi nevelés, szocializáció (az intézményes nevelésbe illeszkedés elősegítése, bizalom, elfogadás, együttműködés)
- 3.4. Egészséges életmódra nevelés (egészségtudat kialakítása, táplálkozás)
- 3.5. Társadalmi érzékenység tudatos fejlesztése
- 3.6. Korszerű óvodapedagógiai módszerek (a gyermek kezdeményezéseire támaszkodó módszerek, differenciálás, kooperatív technikák, mozgás, zene, felhasználása, szülőkkel való partneri együttműködés módszerei)

4. Gyermekvédelemmel, az egészségügyi ellátással, szociális segítségnyújtással kapcsolatos munka

- 4.1. Egészségügyi szűrővizsgálatok (a gyermekek nyomon követése, regisztrálása, szükség esetén szakorvosi – fogászat, szemészet, fül-orr-gégészet, ortopédia– vizsgálatának kezdeményezése, ajánlása.
- 4.2. Gyermekjóléti szolgáltatások kezdeményezése, illetve szervezése- ruhák, játékok, gyűjtése, továbbítása
- 4.3. A szociális ellátórendszerrel való aktív együttműködés- egyetlen gyermek se maradjon ki az óvodából a szülők szegénysége, az óvoda által kért természetbeni és pénzbeli hozzájárulások fedezetének hiányában.

5. Együttműködések kialakítása az óvodán kívüli szervezetekkel, különösen az alábbiakkal:

- 5.1. Gyermekjóléti, Vecsés és Környéke Család- és Gyermekjóléti Szolgálat és Központtal - a szülők támogatása, erőforrásainak feltárása
- 5.2. Védőnői hálózat - a gyermekek óvodai beíratásának támogatása, korai képességgondozással kapcsolatos tanácsadás
- 5.3. Szakmai szervezetek - konzultációk a gyermek fejlődéséről, fejlesztési terv kidolgozása szükség esetén, szolgáltatások biztosításának a megtervezése és kezdeményezése)
- 5.4. Cigány kisebbségi önkormányzat illetve civil szervezetek - a gyermekek óvodai beíratásával, - a hiányzás csökkentésével, iskolaválasztással, szülői programokkal kapcsolatos együttműködés.
- 5.5. A Kárpát-medence magyar nyelvű intézményei közötti oktatási tér kialakítása érdekében az óvoda a külföldi magyar óvodákkal kapcsolatépítésre törekszik, és – lehetőségei szerint – szakmai kapcsolatot tart fent. A kapcsolattartás lehetőség szerint a már nyugdíjba vonult kollégánk által valósul meg, aki folyamatos kapcsolattartó köztünk és az Erdélyi Óvoda között.

6. Óvoda-iskola átmenet támogatása

- 6.1. Iskolakészültség elérését támogató pedagógiai munka - a tanulási képességek megalapozása, a tanulási és egyéb részképesség zavarok kialakulásának, megoldási készítés, monotónia tűrés, figyelemkoncentráció, az alkotásvágy szükséges szintjének kialakítása.
- 6.2. Iskolaválasztás- a kijelölt iskolával, a szabad iskolaválasztással, a halmozottan hátrányos helyzetűek előnyben részesítésével,
- 6.3. Az érintett iskolákkal közös óvodai hospitálási lehetőség biztosítása, esetmegbeszélések,
- 6.4. A gyermekek fejlődésének nyomon követése, az általános iskola első évében.

7. Szülőkkel való kapcsolattartás, együttműködés

- 7.1. Személyes kapcsolat kialakítása minden szülővel
- 7.2. A gyermekek egyénre szabott befogadásának biztosítása
- 7.3. Rendszeres napi vagy heti tájékoztatás a gyermekek fejlődéséről, (ha indokolt) de évente kétszer kötelező! Az egyéni fejlesztési napló bejegyzéseinek megbeszélése, a gyermekek alkotásainak megmutatása, elemzése, szülők részvételi lehetőségének biztosítása a nevelési időben
- 7.4. Egyéni beszélgetések, gyermekneveléssel kapcsolatos nézetek kicserélése, a család szokásainak, értékrendjének megismerése, megértése
- 7.5. Szülői közösségek kialakítása, óvodai szülő rendezvényeken való közös részvételre ösztönzés

8. Intézményi önértékelés, eredményesség

8.1. Intézményi önértékelés:

Eredményesség: - indikátorok teljesülése: teljes helykihasználási arány, hiányzás csökkenése, az óvodai mérés/értékelési rendszerébe foglaltak alapján, eredmények, iskolakezdés megfelelő időben, sajátos nevelési igényűvé minősítés csökkenése, normál tantervű, integrált iskolai környezetbe történő beiskolázás, szabad iskolaválasztás érvényesülése, iskolakészültség elérése.

2. PROGRAM a fejlődési zavarban szenvedő kisgyermek fejlődésének elősegítésére

Személyi feltételek:

1 fő gyógypedagógus foglalkoztatása

Tárgyi feltételek:

A pervazív fejlődési zavarban szenvedő gyermek neveléséhez szükséges tárgyi feltételek megegyeznek az óvodai nevelésben általánosan használatos feltételekkel.

A fejlesztés dokumentumai:

- ✓ csoportnapló
- ✓ egyéni fejlesztési terv
- ✓ Egyéni fejlődést értékelő lap
- ✓ személyiség lap

A pervazív fejlődési zavarban szenvedő gyermekek óvodai nevelésének alapelvei megegyeznek az Óvodai nevelés országos alapprogramjának alapelveivel, és kiegészülnek a Sajátos nevelési igényű gyermekek óvodai nevelésének irányelveivel.

A pervazív zavarban szenvedő (a továbbiakban autista) gyermekek nevelése során meghatározónak kell tekinteni azt a tényt, hogy az autista gyermekek hasonlóan minden más gyermekhez - fejlődő és sajátos személyiségek. Személyiségfejlődésüket azonban a genetikai adottságok, a normál érés törvényszerűségei, és a környezeti hatások mellett nagyban befolyásolja az autizmus, mely az egész személyiséget átható fejlődési zavar, és az egész életen át tartó sérülés, illetve fogyatékos állapot. Az egyénre szabott autizmust specifikus fejlesztés során is elsődleges célnak kell tekinteni - a lehetőségek maximumát kihasználva - a személyiség-fejlődés minél harmonikusabb, sokoldalúbb támogatását, kibontakoztatását.

Az autizmusra utaló jelek lényege a szociális, kommunikációs és speciális kognitív képességek minőségi károsodása, mely a fejlődés devianciájában és jellegzetes viselkedési tünetekben nyilvánul meg. Az autista gyermekre legjellemzőbb a kölcsönösséget igénylő szociális készségek, illetve a rugalmas gondolkodás és kreativitás területén tapasztalható kognitív nehézség, a beszéd szintjéhez képest károsodott kommunikáció, az egyenetlen intelligencia, illetve képességprofil és a következményes sztereotip viselkedés, érdeklődés, aktivitás.

A fejlesztés, illetve a hagyományos tanítási módszerek, és tervezés módosítása szempontjából, kiemelkedő jelentőségű speciális tulajdonságok:

- a másik személy szándékának, érzéseinek, érzelmeinek, gondolatainak, szempontjának meg nem értése, az önmagára vonatkoztatás hiánya, legsúlyosabb esetben képtelenség arra, hogy az embereket, mint számára a valóság egyéb elemeinél fontosabbakat, a tárgyaktól megkülönböztesse,
- belátás hiánya vagy korlátozott volta egyrészt a saját tudásával kapcsolatban, másrészt a tudás, illetve ismeret megszerzésének forrásával, módjával kapcsolatban
- a szociális megerősítés jutalomértékének, illetve a belső motiváltságnak gyakran teljes hiánya, (a gyermekeknek nagyon kevés dolog, vagy szokatlan dolog okoz örömet)
- a beszéd korlátozott megértése, még látszólag jó beszédprodukciónak mellett is (ezt a nehézséget fokozzák a beszéd emocionális, szociális sajátosságai),
- az egyenetlen képességprofil (pl. ismeretek és önellátás, mechanikus és személyes memória közötti szakadákszerű különbségek),
- típusos erősségek, amelyekre az autista gyermekeknél építeni lehet,
- a megfelelő szintű vizuális információt általában értik,

- tanult rutinokhoz, szabályokhoz való alkalmazkodás,
- jó mechanikus memória,
- megfelelő környezetben, érdeklődésének megfelelő témánál kiemelkedő koncentráció, kitartás,
- egyes, nem szociális tartalmú területeken relatív jó képesség (pl. memoriter, zene).

Típusos nehézségek és kognitív problémák, amelyekkel számolni kell a fejlesztés során:

- szenzoros információfeldolgozás zavarai,
- figyelemzavar,
- utánzási képesség sérülése,
- percepció, vizuomotoros koordinációs problémák,
- analízis, szintézis műveleteinek problémája,
- lényegkiemelés, problémamegoldó gondolkodás sérülése,
- általánosítás, a tanultak új helyzetben való alkalmazásának problémája,
- emlékezetfelidézési problémák (szociális tartalmaknál és személyes élményeknél),
- nehézség már ismert tudásanyagban szociális elem bevezetésekor vagy új körülmények közötti alkalmazáskor,
- a feladat céljának nem értése,
- a reális jövőre irányultság hiánya,
- szimbolikus gondolkodás fogyatékosága,
- énkép, éntudat fejlődésének zavara,
- a valóság téves értelmezése, felfogása,
- realitás és fantázia összetévesztése,
- szóbeli utasítások félreértése, különösen a többértelmű, elvont kifejezések, többtagú utasítások esetén,
- képességek, ismeretek kreatív (nem mechanikus, vagy sztereotip) alkalmazásának hiánya,
- gyermekközösségben áldozattá, bűnbakká válás, más esetben szociálisan inadekvát viszonyulás a kortársakhoz,
- strukturálatlan időben passzivitás, reaktív viselkedésproblémák,
- félelmek, fóbiák (gyakran - más által megszokott - hétköznapi tárgytól, hangoktól).

A fenti problémák következménye, hogy a szociális, kommunikációs kontextusban zajló ismeretelsajátítás akadályozott, ezért a pervazív fejlődési zavarban szenvedő gyermekek számára a világról való megértés keretül elsősorban nem a személyek közötti kapcsolatok szolgálnak.

Az óvodai nevelés célja

Az autista gyermekek speciális fejlesztésére vállalkozó óvoda nevelési céljai és alapelvei egyrészt megegyeznek a közoktatási rendszer egyéb profilú óvodáival, figyelembe véve az életkori és egyéni sajátosságokat, az eltérő fejlődési ütemet:

- ❖ elősegíteni a gyermekek sokoldalú, harmonikus fejlődését,
- ❖ a gyermeki személyiség minél teljesebb kibontakoztatását,
- ❖ fontos nevelési célja a gyermekek egészséges életmódra szoktatása,
- ❖ a szülők támogatása és tehermentesítése a speciális nevelés során,
- ❖ a gyermek érezze magát jól és biztonságban.

Másrészt kiegészülnek a fogyatékoságnak megfelelő **speciális célokkal**:

A legáltalánosabb távlati cél az egyéni képességek, fejlettségi szint mellett elérhető legjobb felnőttkori szociális adaptáció és önállóság feltételeinek megteremtése. Ennek elérése érdekében cél a sérült készségek kompenzálása, a fejlődésben elmaradott készségek habilitációs fejlesztése, a másodlagos (pl. viselkedés) problémák kezelése, a mindennapi gyakorlati készségek speciális módszerek segítségével való tanítása. A típusosan egyenetlen képességstruktúrán belül elsődleges cél az elmaradt területek fejlesztése az átlagos vagy kiemelkedő képességek gondozása mellett.

Az autista gyermekek óvodai nevelésének célja az elemi adaptív viselkedések kialakítása:

- szociális, kommunikációs készségek célzott fejlesztése,
- az autizmusból és a társuló fogyatékoságokból eredő fejlődési elmaradások lehetséges célirányos kompenzálása,
- a sztereotip, inadekvát viselkedések kialakulásának megelőzése, illetve korrekciója,
- a fogyatékoság specifikus, protetikusan, augmentatív környezet, eszközök, módszerek és szokásrendszer kialakítása és használatának elsajátíttatása.

A fenti speciális óvodai célok eléréséhez a következő feladatok kapcsolódnak a fő fejlesztési területeken:

Kommunikáció és szociális viselkedés:

- beszéd előtti (preverbális) csecsemőkori kommunikáció elemeinek tanítása,
- szociális kapcsolatteremtés elemeinek tanítása,
- beszéd vagy ennek hiányában alternatív, vizuális eszközzel történő kommunikáció használatának tanítása,
- tanítási helyzetben szükséges elemi szociális viselkedés kialakítása,
- augmentatív kommunikációs eszközök használatának tanítása mindennapi élethelyzetekben, a protetikusan környezet részeként.

Korai kognitív funkciók:

- ❖ elemi logikai műveletek, fogalmak, összefüggések tanítása,
- ❖ szociális kognitív készségek fejlesztése,
- ❖ egyszerű aktivitásformák kialakítása strukturált keretek között,
- ❖ általánosítás képességének fejlesztése,
- ❖ az elsajátított képességek önálló használatának tanítása,
- ❖ az elsajátított képességek más összefüggésben való használata,
- ❖ képességek alkalmazása más, elsősorban otthoni környezetben.

Viselkedésproblémák kezelése, megelőzése, alternatív viselkedések kialakítása:

- ❖ kétszemélyes tanítási helyzetben való részvétel viselkedési elemeinek kialakítása,
- ❖ csoportba való beillesztés kialakítása,
- ❖ óvodán kívüli környezethez való adaptív viselkedés kialakítása.

A gyermekekkel kapcsolatos gondozási feladatok ellátása.

Az ide tartozó feladatok megegyeznek az óvodai gondozási feladatokkal.

A fenti célok és feladatok megvalósítása érdekében az óvodai nevelés, illetve ideális esetben a szülőkkel való szoros együttműködés eredményeképpen a gyermek egész életében töltött idejét, ezen belül különösen a természetes élethelyzeteket ki kell használni a fejlesztésre.

Általános módszertani alapelvek, melyek minden autista gyermek fejlesztése során alkalmazandók nevelési helyszíntől, intézménytől függetlenül:

1. Az óvodai fejlesztés minden esetben formális és informális felméréseken alapuló, egyéni fejlesztési terv alapján történik. E felmérések a szociális adaptáció színvonalára, a kommunikációs szintre, a meglévő kognitív képességekre, mentális korra vonatkoznak. Az egyes képességterületek fejlesztése közvetlenül a felmért meglévő és kialakulófélben lévő készségek azonosításán alapszik.
2. A felmérés során azonosított, már meglévő készségek alapot jelentenek a további készségek kialakításához, így azok használatát folyamatosan el kell várni, a fejlődést rendszeres felméréssel követni kell.
3. Az óvodai környezet protetikusan környeztetett alakítása és az ehhez kapcsolódó egyénre szabott vizuális eszköztár megteremtése (az időbeli és térbeli tájékozódás, vizuális, augmentatív struktúra létrehozása) elengedhetetlen.
4. Az idő, az élethelyzetek, a tevékenységek gondos, pontos, a gyermek által jól átlátható strukturálása elengedhetetlen.
5. Az egyes gyermeknek megfelelő, egyéni motivációs rendszer létrehozása szükséges.
6. Augmentatív, vizuálisan segített kommunikációs rendszer a speciális környezetben belül a személyek között, beleértve a gyermek felé irányuló minden kommunikációt.
7. A gyermek felé irányuló kommunikációnak mindenkor igazodnia kell a gyermek mentális korához, beszédértésének valódi szintjéhez és nehézségeihez: mennyiségében, tartalmában, időzítésében, szóhasználatában, nyelvi komplexitásában, változatosságában, metakommunikációjában.
8. A szociális fogyatékossgal összefüggő tanítási nehézség miatt az információk átadására a gyermek szintjének megfelelő és szociális vonatkozásoktól mindinkább független módszerek alkalmazása pl. vizualizált instrukció, folyamatábra, stb.
9. A fejlesztésben és a viselkedésproblémák kezelésében alapvető a kognitív-viselkedésterápiás módszerek alkalmazása.
10. A szimbolikus gondolkodás sérülése miatt a gyermekek fejlesztése során a játéktárgyak használata helyett a valós, a mindennapi életben használt tárgyak, eszközök alkalmazása, illetve a játéktárgyak használatának tanítása az adott, ritka esetben.
11. Az új készségek és ismeretek elsajátítása egyéni helyzetben történik, napi rendszerességgel szervezve.
12. Az általánosítás nehézsége miatt fokozott jelentőségű, hogy az ismereteket valós élethelyzetekben sajátítsa el, illetve gyakorolja be a gyermek, és a már megtanult ismereteket minél több helyzetben tudja alkalmazni.
13. Az óvodai fejlesztés során a sérülés-specifikus szociális, kommunikációs és kognitív fejlesztés áthatja az óvodában eltöltött idő minden percét (szakember, pedagógiai szakszolgálat intézményei, stb.), illetve az óvodai élet után (befogadó intézmény) meghatározó szerepet töltenek be a gyermek életében.

Szociális készségek fejlesztése:

Az autizmusban sérült három terület közül - szociális viselkedés, kommunikáció és rugalmas gondolkodás - a legmarkánsabb problémákat a szociális interakciókban fedezhetjük fel: az autizmus mint „szociális fogyatékossg” a legvilágosabban specifikus. Természetesen egymástól elválaszthatatlan az első két terület, hiszen a valódi kommunikáció mindig valamilyen szociális interakciót is jelent. Elsődleges fontosságú speciális pedagógiai cél tehát a gyermek képességszintjének megfelelő szociális viselkedés, illetve az ezt megalapozó elemi készségek fejlesztése, tanítása. A szociális fejlesztési feladatok között a beilleszkedést közvetlenül elősegítő készségek fejlesztése mellett fontos feladat a szabadidős készségek tanítása is (bővebben a Játék című fejezetben). A tanítási, fejlesztési módszerek kiválasztásakor feltétlenül figyelembe kell venni, hogy az autizmusból fakadó nehézségek megakadályozzák a gyermeket abban, hogy a szociális készségeket spontán, intuitív úton sajátítsák el. Mindezek következménye, hogy a tanítás metodológiájában elsődleges fontosságú szerepet kapnak a

kognitív- és viselkedésterápiás eljárások, amelyek mellett a gyermek egyéni szükségleteinek és képességszintjének megfelelően alkalmazunk más fejlesztési módszereket és programokat is. A szociális fejlesztés (a kommunikációhoz hasonlóan) áthatja az óvodai fejlesztés egészét, minden területen megjelenik hol célként, hol feladatként, hol feltételként. A komplex szociális viselkedésminták tanítása majd iskolai feladat lesz, az óvoda feladata az alapozó készségek kialakítása.

A fejlesztés fő területei:

A taníthatóságot megalapozó szociális készségek megtanítása:

- ❖ Más személyek jelenlétének felismerése és elfogadása.
- ❖ A pedagógus segítségének elfogadása.
- ❖ A csoport életének elemi szabályainak, szokásainak elsajátítása.
- ❖ Az elemi viselkedési szabályok elsajátítása.
- ❖ Az utánzási készség fejlesztése.

Önmagáról való tudás tanítása:

- ❖ Személyi adatok megtanítása.
- ❖ Saját külső tulajdonságainak tanítása.
- ❖ Saját maga és más személyek elkülönítése. (Pl. önfelismerés tükörben)
- ❖ Elemi élménymegosztás tanítása.
- ❖ A gyermek által gyakran végzett, megszokott tevékenységek felsorolása.

Kapcsolatteremtés, fenntartás:

- ❖ A metakommunikáció megértésének és használatának fejlesztése.
- ❖ Ismerős személyek felismerése, nevének megtanítása.
- ❖ Egyszerű szociális rutinok megtanítása (pl. köszönés, segítségkérés).
- ❖ Az információcsere szabályainak tanítása, a kommunikációs interakció kezdeményezése, fenntartása, befejezése.
- ❖ Óvodán belüli egyszerűbb szociális helyzetek viselkedési szabályainak betartása.
- ❖ Elemi kooperáció felnőttel, gyermekkel.

Az óvodai élet minden területén megjelenő szociális fejlesztést speciálisan erre a célra létrehozott egyéni fejlesztési helyzetben végzi a pedagógus. A már megtanult viselkedésminták valódi élethelyzetekben való gyakorlása elengedhetetlen feladat.

A kommunikációs készségek fejlesztése:

A fejlesztett készségek, a kommunikáció, mint a kapcsolatteremtés és fenntartás, valamint az információcsere eszközei. Az alapvető probléma nem a beszéd hiánya vagy fejlődési zavara, hanem a kommunikációs szándék, illetve a kommunikációs funkció megértésének sérülése. Minden autista gyermeknél - függetlenül verbális képességeinek színvonalától - elsődleges fontosságú cél az egyén képességszintjének megfelelő kommunikatív kompetencia megteremtése. E cél megvalósításához egyénre szabott kommunikációs eszközök (pl. alternatív kommunikációs rendszerek, metakommunikáció) használatának tanítása szükséges.

Hasonlóan a szociális fejlesztéshez, a kommunikációs készségek tanításának módszertanában is elsődleges fontosságú szerepet kapnak a kognitív- és viselkedésterápiás eljárások, amelyeket a gyermek egyéni szükségleteinek és képességszintjének megfelelően kiegészítendőek más fejlesztési módszerekkel is.

A felmérés alapján egyénre szabott fejlesztési terv készül.

A fejlesztés területei:

- 1.) Preverbális kommunikáció
- 2.) Alternatív kommunikációs rendszer használata.

- 3.) A beszédértés és beszédhasználat.
- 4.) A metakommunikáció értése és használata.

A fejlesztés fontosabb módszertani elvei:

- 1.) A kommunikációs eszköz funkcionális használatának tanítása, melynek érdekében a tárgyi és szociális környezetet tudatosan úgy kell szervezni, hogy aktív kommunikációra készítse a gyermeket.
- 2.) A kommunikáció célja és eredménye közti összefüggés a fejlesztés egyik motivációs bázisa (pl. értse meg a gyermek, hogy viselkedése egyértelmű következményekkel jár, pl. ha kér valamit, megkapja, a pedagógus ne szolgálja ki a gyermeket automatikusan).
- 3.) A fejlesztés során a meglévő, funkcionálisan használt kommunikációs eszközt a lehetséges helyzetekben spontán, ritkán, vagy nem alkalmazzák.

Fejlesztési feladatok:

- 1.) Preverbális készségek: közös tárgyra irányított figyelem, szemkontaktus és mutató használata a szociális kommunikációban,
- 2.) A kommunikációs eszközök (beszéd, metakommunikáció, alternatív kommunikáció) funkcionális használatának tanítása,
- 3.) Alapvető szociális-kommunikációs alapozó és kognitív készségek fejlesztése:
  - figyelem,
  - várakozás,
  - sorra kerülés kivárása,
  - testi közelség, testkontaktus elviselése

A játék szerepe a fejlesztésben:

A pervazív fejlődési zavarban szenvedő kisgyermek játékfejlődése a normál fejlődésmenettől jelentősen eltér. A játéktevékenységekkel kapcsolatos alapvető nehézségek az autizmusban tapasztalható kognitív sérülésből, a szimbolikus gondolkodás fogyatékosságából fakadnak, például annak „felismerni nem tudásából”, hogy a játéktárgy nem csupán eszköz, hanem egy másik, a valós életben előforduló tárgyat is reprezentál. Az autista gyermek játékfejlődésének egyik sajátossága, hogy gyakorlatilag teljesen hiányoznak belőle a játék szimbolikus és kreatív vonásai. A változatos, fantáziadús játék helyett tárgyakat gyűjt, sorba rak, a tárgyak eredeti funkciójától függetlenül annak irreleváns részleteivel, vagy sajátos tulajdonságával foglalkozik, erőteljesen ragaszkodik hozzájuk. Sérül annak képessége, hogy interakciót igénylő aktivitásokban vegyen részt. A pervazív fejlődési zavarban szenvedő gyermek spontán játéktevékenységéről beszélve többnyire rugalmatlan, ismétlődő cselekvésre vagy cselekvéssorra gondolhatunk. Ha viselkedési repertoárjukban fel is fedezhetünk gyakorló vagy szerepjátéknak tűnő tevékenységeket vagy azok elemeit, alaposabb megfigyelés után többnyire észrevesszük, hogy az elemek mechanikusan visszatérnek, és kreativitás, változatosság alig figyelhető meg. Külső személy bekapcsolódásakor, beavatkozásakor a gyermek megzavarodnak, dühösek lesznek, és nem képesek rugalmasan folytatni a tevékenységet. A konstrukciós játékra való képesség ritkábban sérült.

A gyermek magukra hagyva többnyire sztereotípiájukba fordulnak, például a fenti módon „játszanak”. A szűkebb értelemben vett játéktevékenység hiánya miatt nincsen lehetőségük a világról, főleg a szociális világról játék közben ismerteket szerezni, illetve a megszerzett ismereteket rugalmasan alkalmazni.

A játéktevékenység tanításának célja:

- 1.) A játékeszközök adekvát használata.

- 2.) A napi struktúrán belül az önállóan végezhető szabadidős tevékenységek repertoárjának bővítése.
- 3.) A játéktevékenység tanulása során a gyermek szerezzon tapasztalatokat a környező világról.
- 4.) Játéktevékenységhez kapcsolható általános (kognitív, észlelési, mozgásos) fejlesztés

Módszertani elvek és javaslatok a különféle játéktípusokhoz:

Az autista gyermek számára a gyakorló, didaktikus és konstrukciós játékok alkalmasak arra, hogy sikerélményhez juttassuk a gyermeket, mivel típusos erősségeikre itt általában építhetünk, de az egyes gyermekek között nagy különbségek észlelhetők e területen is. Lényegesen nagyobb nehézséget jelentenek a szabályjátékok, mivel a szabályok egy részét sérülésükből adódóan nem értik (pl. bújócska, fogócska, "becsapáson" alapuló szabályait). A szimbolikus játékokkal kapcsolatos készségek az autizmusban alapvetően sérült területekhez tartoznak. Ezen játékkformák tanítása nem tartozik az óvodai feladatok közé. A játékok tanítására is vonatkozik a feladat, vagy szabály vizualizációja, szükség szerint egyszerűsítése.

A játéktevékenység fejlesztésének keretei:

Kezdetben egyéni helyzetben tanítjuk a játéktevékenységeket és a játékeszközök használatát. A későbbiekben a szabadidős tevékenységek közé egyre csökkenő mennyiségű segítséggel végzett önálló, vagy páros tevékenységként építjük be.

A külső világ tevékeny megismerése: a tanulás

Az érdeklődés a tanulás fontos alapja. Szemben az egészséges gyermekekkel, különösen a fiatal autisztikus gyermekek esetében nem, vagy csak korlátozottan lehet építeni a spontán tanulásra. Az autista gyermekek érdeklődése környezetük iránt szűk körű, többségüknek általános nehézségei lehetnek a tanulásban.

A tanulás célja:

- 1.) A gyermek tapasztalatokhoz juttatása, a percepció és a gondolkodás integrálása, adaptív viselkedési és munkavégzési formák elsajátíttatása: képességfejlesztés, a gyermeket körülvevő természeti és társadalmi környezet cselekvésbe ágyazott megismertetése.
- 2.) A tanulás hatására jöjjenek létre pozitív változások a megismerő tevékenységekben, a kommunikációban, a szociális kapcsolatok szervezésében, ezáltal az egész személyiség fejlődésében.
- 3.) A pervazív zavarban szenvedő gyermekek esetében a legkorábbi időponttól kezdve szem előtt kell tartanunk a leghosszabb távú fejlesztési célt, a gyermek környezetébe, illetve a társadalomba való felnőttkori beilleszkedésének segítségét. Tekintettel kell lennünk erre, amikor a célok között fontossági sorrendet állítunk fel.

Típusos nehézségek, melyek akadályozzák a tanulást:

- 1.) egyenetlen képességprofil
- 2.) a gondolkodás és a cselekvés merevsége
- 3.) motiváció hiánya vagy gyengesége
- 4.) a szenzoros ingerfeldolgozás zavarai
- 5.) sorrendiség követésének nehézsége
- 6.) idő-és okság megértésének nehézsége
- 7.) epizódokat tároló emlékezet
- 8.) szituációhoz kötött tanulás: ismereteiket más helyzetben nem, vagy csak segítséggel tudják alkalmazni
- 9.) fogyatékos tudás a környezetről személyek és tárgyak tekintetében is (ismeretek integrációjának hiánya); tapasztalataiknak többsége széteső, töredékes, nem szerveződik értelmes egészé (a dolgok tartalmi összefüggéseinek nem értése); a szokásosnál jobban kötődnek külső tájékozási pontokhoz

Önkiszolgálási készségek és a munka elemeinek tanítása:

A pervazív fejlődési zavarban szenvedő óvodáskorú gyermekek nagyon gyakran kerülnek úgy az óvodába, hogy az önkiszolgálási készségek még nincsenek jelen. Ennek egyik oka lehet a szociális terület sérülése: a gyermekek nem motiváltak a személyes környezet elismerésére, fejlődésük során nem jelenik meg az „egyedül csinálom” korszak és az utánzásos tanulás is sérült. Gyakran a készség elsajátításához szükséges motoros feltételek sincsenek jelen. Szerepet játszhat a saját testből érkező szenzoros információk feldolgozási zavara is. E hiányok együttese vezet ahhoz a jelenséghez, hogy a gyermekek alapvető önkiszolgálási készségeinek kialakítása az óvodáskor, alacsony mentális szintű gyermekek esetén a későbbiek feladata marad.

Étkezés

Az autista gyermekek körében igen gyakoriak az étkezési problémák. Minden esetben meg kell próbálnunk a jelenség okait megfigyelni és ennek megfelelően eljárni.

- 1.) A gyermek elutasítja az étkezési helyzetet (nem ül le az asztalhoz, nem marad az asztalnál, az óvodában nem hajlandó enni).
- 2.) A gyermekétkezéshez szükséges alapvető készségei hiányoznak (leggyakrabban nem tud fogni vagy rágni stb).
- 3.) A gyermek túlszelektál: csak bizonyos fajta, színű, állagú, formájú stb. ételt fogad el.

A fejlesztés, a hiányzó készségek kialakítása, ezekben az esetekben is az egyéni kognitív-viselkedésterápiás program keretében zajlik.

Öltözés

Mivel az autista gyermekek kevésbé motiváltak az önállóságra, az öltözés megtanítása gyakori fejlesztési cél. A megfelelő szintű vizuális segédeszközök használata nagy segítséget jelent a gyermek számára abban, hogy kövesse a ruhadarabok felvételének sorrendjét.

Tisztálkodás

Az öltözéshez hasonlóan a tisztálkodási műveletek (kézmosás, arcmosás, kéz-és arctörölés, fogmosás, fésülködés, orrtörölés) megtanítása is fontos fejlesztési feladatként jelenhetnek meg. A feladat annyival nehezebb és összetettebb az öltözéshez képest, hogy a tisztálkodás esetében a szükséglet felismerése és a tisztálkodás minősége is fontos összetevője a készségnek. Ezen utóbbi elemek kialakítása nagyon nehéz feladat lehet.

Elemi házimunka

Amennyiben a gyermek képességei megengedik - a speciális módszerek alkalmazása mellett fontos egyszerűbb naposi teendőkbe szisztematikusan bevonni őket (pl. terítés, asztalleszedés, viráglocsolás, portörölés, rendrakás stb.).

Mozgás

A gyermeki szervezet az óvodás kor (3-7 év) alatt igen jelentős változáson esik át - így van ez az autista kisgyermek esetében is.

Az óvodában a torna és a mozgásos játékok fejlesztik a gyermekek természetes mozgását (járás, futás, ugrás, támasz, függés, egyensúlyozás, dobás), valamint a testi képességeket, például erő, ügyesség, gyorsaság, állóképesség. Mindezekon túl az autista kisgyerekek a mozgás szempontjából is nagy különbségeket mutathatnak.

Az autista kisgyermek mozgásának jellemzése:

Az autista gyermekek viselkedésének leírásakor igen gyakran találunk olyan jellemzőket, melyek a mozgással kapcsolatosak (sztereotip, repetitív mozgások, pl. hintázás, céltalannak tűnő futkározás, ugrálás, dobálás, hiperaktivitás, stb.), ezek azonban nem a szűk értelemben

vett mozgásfejlődés problémái, hanem sokkal inkább az autizmusra jellemző szociális, kommunikációs károsodásból, valamint a szerep-, és imitatív játékhoz szükséges képzelet, fantázia sérüléséből származnak. Vannak olyan autista gyermekek, akik életkoruknak megfelelően mozognak, vagy akár ügyesebbek is bizonyos mozgásokban (pl. mászás), mint kortársaik, de gyakran előfordul, hogy mennyiségi és minőségi eltéréseket találunk az autista kisgyerekek mozgásfejlődésében. Mennyiségi jellemzője lehet a lassabb fejlődési tempó, a fejlődés szabálytalansága, egyenetlensége, (pl. bizonyos fázisok kimaradnak, kevésbé gyakorlódnak be, másokra sokkal több időt fordít a gyerek), valamint a spontán utánzás hiánya. Minőségi eltérés lehet a gyakran előforduló izomhypotónia.

Módszertani feladatok:

1. A gyermek képességszintjének megfelelően előre jelezzük, hogy mikor lesz mozgás.
2. Látható módon jelezzük, hogy a foglalkozás meddig tart, és ott milyen gyakorlatok lesznek. Erre a legmegfelelőbb módszer, hogy az eszközöket olyan módon helyezük el, mely egyértelműen jelzi a gyermekeknek, hogy mit kell tenniük.
3. Ha utánzás útján nem sikerül a feladatokat elsajátítani, akkor a gyermekek mögé állva, velük együtt végezzük el a gyakorlatot.
4. Ha a mozgás eleinte még nem öröm a gyermek számára, akkor használjunk külső motivációt, mely egyénenként változhat.
5. A pedagógiai megfigyelés módszerével előzetes felmérést kell készíteni a következő területeken:
  - ❖ a gyermek utánzási képessége,
  - ❖ beszédértésének szintje,
  - ❖ együttműködési képesség felnőttel, gyerekekkel,
  - ❖ frontális irányítás elfogadása,
  - ❖ figyelem más gyerekek jelenlétében.
6. Lehetőleg olyan feladatokat tervezünk, melyhez nem szükséges a társakkal való együttműködés vagy eszközmegosztás. Szociális fejlesztési célként kitűzhetünk a legjobb képességű gyermekek számára már óvodás korban olyan célokat, melyek minimális szintű társra figyelmet kívánhatnak.
7. A verbális utasítások mellett /helyett igyekezzünk mindent vizualizálni.

8. Művészeti tevékenységek

Módszertani feladatok:

1. A gyermek képességszintjének megfelelően előre jelezzük, hogy mikor lesz a tevékenység.
  2. Látható módon jelezzük, hogy a foglalkozás meddig tart és mit fogunk csinálni.
- Vizuális nevelésnél:
- Annak jelzése, hogy honnan hová kell húzni a vonalat, mert e struktúra teszi érthetővé a feladatot az autizmussal élő gyermekek számára. Az elsajátítást segíti, ha a gyermek látja a folyamatot a rajzolás, festés, ragasztás, hajtogatás végzése során.
- ❖ Az eszközöket fentről lefelé haladva helyezük el, hogy egyértelmű jelzés érdekében
  - ❖ A gyermek mögé állva együtt végezzük a tevékenységet képességszintjének megfelelően
  - ❖ Utánzásra képes gyermeknél bemutatjuk a tevékenységet
  - ❖ A segítségnyújtást fokozatosan csökkentjük, mennyiségét a gyermek képességszintjéhez igazítjuk

Mese-vers

- ❖ Az irodalmi anyag kiválasztása az autista kisgyermek képességszintjéhez igazodik
- ❖ Képekkel, bábokkal illusztrálunk
- ❖ Mozgással egybekötött vers/mondóka tanítása

Zenei nevelés

Cél: szociális interakciók kialakítása és megerősítése, a zene sajátos lehetőségeinek felhasználásával. A zenei interakció lehetőséget ad a nyelv kialakulása előtti, preverbális készségek fejlesztésére, amely az autizmusban a beszélő gyerekeknél sérült.

További célok az általános zenei, korai mozgásos, kognitív készségek fejlesztése, örömteli foglalkozás biztosítása.

A zene kommunikációs eszközként való használatát a következő sajátosságok teszik lehetővé:

- ❖ A gyermekek nagy többsége reagál a hangokra (pl. odafordulással, vokalizálással, mozgással).
- ❖ A zene örömforrás, a legtöbb gyermek számára jutalomértékű, segít a szorongás oldásában.
- ❖ A dallam, a ritmus periodicitása kiszámítható, és ezért örömet, biztonságérzetet nyújt a gyermekek

9. A mérés és értékelés formái, sajátos szempontjai:

Diagnosztikus jellegű mérés mely a gyermek állapotáról nyújt tájékoztatást, képet ad a fejlesztés eredményességéről, meghatározza annak további irányát.

Módszer: megfigyelés.

Az értékelésnél minden esetben az a legfontosabb szempont, hogy a gyermek önállóbbá vált-e, és hogy milyen mértékben képes ismereteit alkalmazni.

10. Az óvoda-iskola átmenet:

A fejlődés jellemzői az óvodáskor végére nem határozhatók meg, mindenkor az autizmus súlyossága, a gyermek mentális képességei és a fejlődési ütem közösen alakítják a képet. A sajátos nevelési igényű gyermek nyolcadik életévéig részben óvodai ellátásban, ezt követően a területileg illetékes szakértői és rehabilitációs bizottság jelöli ki azt a beiskolázási formát és az intézményt, ahol a gyermek tankötelezettségét teljesítheti.

11. Szülővel történő együttműködés, családsegítés:

- ❖ személyes kapcsolat kialakítása minden érintett szülővel személyes kapcsolatok korrekt, a magánéletet nem sértő kereteinek kialakításával
- ❖ a szülők egyenrangú partnerként vegyenek részt a pedagógusok és más szakemberek mellett.
- ❖ a gyermek oktatásának, fejlesztésének megkezdése előtt részletes tájékoztatást kérése a szülőtől
- ❖ a gyermek szokásairól, nehézségeiről, kedvelt tevékenységeiről, erősségeiről.
- ❖ a pedagógus és a szülő közötti intenzív kapcsolat alakuljon ki, mely lehetővé teszi, hogy a család az óvodapedagóguson keresztül pontosan tájékozódjon az óvodai eseményekről, valamint az óvodapedagógus tájékozódjon a szülőn keresztül az otthoni történésekről
- ❖ a szülők hiteles és tényszerű tájékoztatása gyermeke állapotáról
- ❖ havonkénti konzultáció a gyermek aktuális koráról (szülő, gyógypedagógus, óvodapedagógus)

Önálló innováció:

Az Educatio Nonprofit Kht. által minősített „Jó gyakorlat”

Projektcím: „Játssz velem” – autizmus spektrum zavarban szenvedő óvodás gyermek integrációjának segítése; Játékszervezés programja

Az Educatio Nonprofit Kht. által minősített „Jó gyakorlat”

Projektcím: „Értjük egymást” – Magasan funkcionáló autizmussal élő óvodás gyermek szociális és kommunikációs készségeinek fejlesztése

V. ÓVODAI ÉLET TEVÉKENYSÉGI FORMÁI ÉS AZ ÓVODAPEDAGÓGUS FELADATAI

1. JÁTÉK

A játék a kisgyermekkor legfontosabb és legfejlesztőbb tevékenysége, s így az óvodai nevelés leghatékonyabb eszköze. Az óvodás gyermek játéka spontán és önkéntes. A játékra belső feszültség készíteti, amely elsődlegesen fiziológiai – pszichológiai éréből fakad, de erre nagyon nagy hatással van a szociális környezete, a felnőttek magatartása is. Minden játék sajátossága a feszültségcsökkenés és az öröm. A játszó gyermek időnként a feszültség növelését is igényli a játék fokozása érdekében. Ez egyre nehezebb, egyre bonyolultabb játékmegoldásokhoz vezet. Minél bonyolultabb a tevékenység, annál magasabb szinten segíti a játszó gyermek készségeinek alakulását. Ebben is szerepe van az őt körülvevő felnőtteknek. A játékot kiváltó feszültség nem spontán biológiai fiziológiai éréből fakadhat. Ilyen feszültségek szükségszerűen keletkezhetnek a mindennapi életben. Ha ezek kellemesek a gyermek a megismétlésüket kívánja. Miután elmondani nem tudja, eljátssza. Ez örömet ad. Amennyiben kellemetlen élmények okozzák a feszültséget a játékban való újraélés közben, azt csökkenteni kell. Feszültséget okoz az „én akarom csinálni” kívánsága is és „aha” valójában még nem is csinálhatja, játékkal pótolja. A környezetéből kapott új ismeretek alkalmazásának, az ott látott szerepek utánzásának vágya (közlekedés, utazás, vásárlás, stb.) a tömegkommunikációból az információk sokasága a megismeréshez, az alkotni vágyáshoz kapcsolódva is okozhat feszültséget. Az én fejlődésből és környezetéhez való alkalmazkodás együttes igényéből keletkezik a szabályok betartásának igénye, amely ugyancsak belső feszültséget okoz.

Csak ezeknek az összefüggéseknek az ismeretében érthetjük meg igazán a gyermek játékát. Ezt kell figyelembe vennünk, ha valamilyen játékot kezdeményezünk vagy e folyamatban lévő játék gazdagítására, magasabb szintre való emelésére törekszünk. A játék általános jellemzői közé soroljuk a játék komolyságát. Amelyik gyermek játszik, azt a játékot nagyon komolyan veszi. Néha még a látszólagos semmit csinálás is fontos lehet számára. Ennek őszinte megértéshez és átérzéséhez magas fokú empátia szükséges. Az óvodás korú gyermek játéka mindig az öröm keresése. Mivel a játék a gyermek legfontosabb tevékenysége, így a személyiség fejlődése is a játékon alapul. A játék által ügyesedik, fejleszti manuális készségét, játékban ismerkedik a tárgyak tulajdonságaival, egymáshoz való viszonyával próbálgatja, hogy ezeken milyen változásokat képes létrehozni.

A játékban a cselekvések által olyan problémákat old meg, amely a későbbi problémamegoldó gondolkodás alapjai lesznek.

A játékban folyamatosan gyakorolják az egymáshoz való alkalmazkodást, az együttműködést, és a kölcsönös kommunikációt. A játék során adódik a legtöbb kedvező alkalom aktív szókincsük gyarapítására, beszédképességük fejlesztésére. Társas kapcsolatuk alakulásának érzelmi életük gazdagodásának a legfontosabb színtere a játék: megkönnyíti a szocializáció útját, a közösségi magatartás kialakítását. A gyermek játéka kétszeresen társadalmi jelenség. Egyrészt, mert kialakulását, tartalmát, formáját, a gyermeket körülvevő emberi kapcsolatuk döntően befolyásolják. Másrészt, mert a játék folyamán társas kapcsolatok alakulnak, gazdagodnak. Ezért a gyermek játékának megértéséhez szükség van a szociológiai körülményei figyelembevételére. A gyermek megismerése érdekében a szülőkkel való folyamatos kapcsolat elengedhetetlen. A játékot úgy tekintjük, mint a nevelési célok elérésének legfőbb eszközét.

Célok

A gyermek legyen érdeklődő, a környezetének megismerésére, az összefüggések megértésére törekvő, kezdeményező, kooperáció és kommunikáció képes aktív, kreatív egyéni vonásokban, érzelmekben gazdag személyiség. A játék szubjektív feltétele az óvodapedagógus.

Szükséges, hogy megértő, együtt érző, a gyermeket jól ismerő a gyermek önállóságának, spontaneitásának teret adó személyiség legyen. Kreativitása, ötletessége a gyermekek felé irányuló verbális és metakommunikációs közlése (elismerő, lelkesítő) előfeltétele a gyermeki játék kibontakozásának, a hatásos személyiség fejlesztésnek.

Az óvodai nevelés feladatai

- Boldog, derűs, vidám, félelemmentes légkört biztosítani óvodásaink számára.
- Megteremteni a szabad mozgástevékenykedést, az önállóságot, a kezdeményezést, az egymás melletti vagy együtt játszást, és a munkálkodás legjobb lehetőségeit.
- Állandó szokásokat, hagyományokat, ritmikus életrendet kialakítani.
- Segíteni a fejlődést, a közösségbe való beilleszkedést, a baráti kapcsolatokat, kisebb csoportok kialakítását.

Az óvodapedagógus tevékenysége a játékirányításban

Az óvodapedagógus feladata: a játék feltételeinek biztosítása.

→ **A játékidő:** ahhoz, hogy a gyermek játéka teljes gazdagságban kibontakozhasson, minél hosszabb megszakítás nélküli idő biztosítása szükséges.

→ Az óvodában előtérbe kell helyezni a szabad játék túlsúlyának érvényesülését. Napirendben, időbeosztásban és a játékos tevékenységsszervezésben ennek meg kell mutatkoznia.

→ **A játékhely:** a szabad játék kibontakozásához elegendő hely biztosítása szükséges. Az óvónő az adott lehetőségeket mérlegelve törekedjen a játékhely bővítésére. Tevékenységeihez nyugodt kommunikációs teret, ehhez kedvező feltételeket alakít ki.

Játékszerek, játékeszközök:

A gyermeki fantázia kibontakozását segítő anyagokra, eszközökre, játékszerekre van szükség. A játékszerekkel szemben támasztott legfontosabb követelmények:

→ Tartósak, tisztíthatóak, esztétikusak legyenek.

→ Színben, méretben, funkcionalitásban feleljenek meg a gyermekek igényeinek, keltsék fel érdeklődésüket, segítsék az elmélyült játék kialakítását.

→ 3-4 éves korban kevesebb féle, de nagyobb mennyiségű játékot szükséges biztosítanunk.

→ 4-6-(7) éves korig biztosítsuk többféle és kevesebb mennyiségű játékszereket.

A játékfajták domináns jelenléte egy-egy korcsoportban is meghatározza a játékeszközök jelenlétét. Így 3-4 éves korban a gyakorlójátékhoz húzogatható, rakosgatható játékok, jól fogható, babusgatható babák, állatfigurák, plüssök.

Minden korcsoport számára gondoskodjunk kreativitásra ösztönző építő, összerakható kisebb, nagyobb méretű játékszerekről. Az önálló tapasztalatszerzéshez legyen minél több és minél változatosabban összeállítható játék, minél több szabályjáték a gyermekek fejlettségi szintjének megfelelően. A fontos játéktémákhoz legyenek eszközök, de nem kívánatos, hogy minden rendelkezésre álljon. Így nagyobb tere nyílik a kreativitásnak. A gyermekek jöjjenek rá a tárgy hiányára, kerüljenek szembe azzal a problémával, hogy miként lehet előteremteni. Keressék meg a környezetükben azt az anyagot, azt a tárgyat, amely az igényelt játékeszközt helyettesítheti. Legyen sok olyan dolog az igazi játékszereken kívül, amit helyette használni lehet. Legyenek a gyermekek életkori sajátosságainak megfelelő bábok, amelyek sok örömet szerezhetnek. Pedagógiaiilag különösen értékes játékok motiválhatnak dramatizáláshoz, színházadáshoz: kendők, ruhaanyagok, táskák motiváló hatásúak.

JÁTÉKFAJTÁK

GYAKORLÓJÁTÉK - Az óvodapedagógus feladata

Ismerve a gyakorlójátékok pedagógiai értékét, biztosítsa a legjobb feltételeket, és ha szükséges, segítse motiválni a funkció magasabb szintű gyakorlását úgy, hogy egyidejűleg a játékból fakadó örömet is fokozza.

A fejlesztés tartalma

Hang és beszéd játékos gyakorlása:

A játékos mozgás ismétlése többnyire a gyermek által alkotta szabály szerint.

Tárgyakkal, anyagokkal való manipulálás.

Nevelőértéke:

A gyakorlójátékban nagy szerepe van a „magam csinálom”, „már tudom” motívumnak, ezért az én fejlődésének fontos tényezője. A gyermek a funkció gyakorlása során a tárgyak egymáshoz való viszonyát megismeri, készségei, ismeretei fejlődnek. Intellektuális érzelmek fejlődését segíti: kíváncsiság, öröm, sikerélmény. Megjelenési formái: 3-4 éves gyermeknél gyakori, még 4-6-(7) éves korig, konstrukciós vagy szerepjáték részmozzanatként, valamint mozgásos játék néhány formájában észlelhetjük. Tartósan rögzült gyakorlójáték esetén az okok felderítése után a gyermek magasabb szintű játékba való átsegítése szükséges. E játék a legegyszerűbb funkciók gyakorlásáról az anyagokkal, eszközökkel és tárgyakkal végzett gyakorlójátékon át elvezet a konstrukciós és szerepjátékokig.

A fejlődés jellemzői az óvodáskor végére

- ✓ Ebben a korban tartósan csak akkor jelentkezik, ha a gyerek lemaradt a fejlődésben, képességei fejletlenek, tapasztalatai, élményei szegényesek, valamint amikor egy új játékszer, eszköz használatát még nem ismeri és a sikeres játékhoz a játékszerrel való előzetes manipulálásra van szüksége.
- ✓ Gyakorló játék jelentkezik a konstrukciós és szerepjáték elemeiként is. Az óvónő ebben az életkorban is engedje a gyakorlójátékot. Ha azonban azt tapasztalja, hogy egyes gyerekek kizárólag ezen a szinten maradnak, keresse meg az okokat, s igyekezzék ezen a fejlődési fokon átsegíteni őket.
- ✓ Előfordulhat, hogy a szerep- vagy konstruáló játék egy-egy művelete kiválik a játékból, a gyerek belefeledkezik a műveletek, mozdulatok ismételtetésébe. Amíg aktívan belemélyed a tevékenységbe, az óvónő ne zavarja meg. Amikor azonban az aktivitása csökken, ösztönözze szóval, esetleg eszközökkel a korábbi, abbahagyott játék folytatására.

KONSTRUKCIÓS JÁTÉK

Az óvodapedagógus feladata:

A gyermekek tapasztalatainak, élményeinek gazdagításával kreatív óvodai légkör kialakításával az óvodai élet sokszínűségének biztosításával segítse elő a gyermekek konstrukciós játékának fejlődését. Adjon módot az önálló kezdeményezésre a játék kidolgozására, elmélyítésére, Különösen gondot fordítson a szociális környezetből eredő, a gyermek hátrányos helyzetéből adódó különbségek csökkentésére. Egyénenként találja meg az alkalmat és a módot, hogy megismerjék, megkedveljék a konstrukciós játékokat. A hatékony nevelőmunka feltételezi a kiváló adottságú gyermek fejlesztését is. E gyermekek egyéni képességeihez igazodó fejlesztő hatások biztosítása feladata az óvodapedagógusnak.

A fejlesztés tartalma:

A játék lényege maga a konstruálás. Nevelő értéke: kreativitásra nevelés. A megfigyelés, emlékezés, a képzelet, a probléma megoldása, az esztétikai érzék és a manualitás fejlődését teszi lehetővé. Nem csak az a fontos, hogy mit hoz létre az óvodás korú gyermek a konstrukciós

játékban, hanem az is, hogy miként alakul a konstrukció, milyen szerepe van az utánzásnak, a leleményességnek, ötleteknek, a problémamegoldó cselekvéseknek, illetve gondolkodásnak.

A konstrukciós játék fejlődési fokozatai:

- ⇒ A véletlenül sikerült alkotások.
- ⇒ Konstruálás, ahol a gyermeket a konstruálás menete és nem az eredménye érdekli.
- ⇒ Előre megtervezett bonyolult konstrukció.
- ⇒ Fejlődés mutatkozik a gyermekek csoportonkénti formáiban is. Az egyéni, egyedül folyó játékot az egymás mellett folytatott tevékenységet a közösen megtervezett váltja fel.

A fejlődés jellemzői az óvodáskor végére:

- ❖ Konstruáló, építő játékelemekből játékszerket is tudnak készíteni a gyerekek
- ❖ Az építés, a konstruálás gyakran a szerepjátékhoz kapcsolódik: az élethelyzetek reprodukálása közben építenek, szerelnek, szerkesztenek, vagy a létrehozott alkotás hatására képzelik bele magukat különböző élethelyzetekbe. Az óvónő készítse őket arra, hogy az elemekből a valóság tárgyaihoz, játékszerkezhöz vagy egyszerű modellekhez hasonlót készítsenek.
- ❖ A konstruálás fejlettebb fokán a gyerekek mind igényesebbekké válnak alkotásaikkal szemben.
- ❖ A fejlődést egyaránt jelzi a bonyolultabb alkotások létrehozása, az eredményességre törekvés a választott, elképzelt modell egyre pontosabb megközelítésének igénye, a bonyolultabb játékelemek biztos kezelése, a szerepjátékkal való sokoldalú kapcsolat.
- ❖ Az óvodáskor végén alkotásaikat már önállóan, sok egyéni ötlet alapján hozzák létre és képesek a különböző anyagok, eszközök kombinált alkalmazására is.

SZEREPJÁTÉK

Az óvodapedagógus feladatai:

A szerepjáték állandó visszajelzés az óvónő számára a gyermekek fejlettségi szintjéről (én fejlettségének fokáról, gondolkodásáról, beszédkészségéről, társas kapcsolatainak alakulásáról, sérelmeiről és vágyairól, érdeklődéséről, élményeiről és azok feldolgozásáról) Ezeket a visszajelzéseket az óvónőnek tudomásul kell venni, meg kell értenie, olyan empátiát kell kialakítania, amely a megfelelő magatartásformák, nevelési eszközök, metakommunikációk megtalálásához hozzásegítenek. Nevelői magatartásunk akkor lehet helyes, ha folyamatosan alkalmazkodunk a játéknak a gyermekek által alakított mozzanataihoz.

A szerepjáték nevelőértékének fokozása:

- A játék feltételeinek bővítésével.
- Az óvónői érdeklődéssel.
- A gyermekek szerepjátékának, indítékainak, motivációinak mélyebb tartalmának megismerésével.

Szükséges, hogy az óvónő a játék nyelvén tudjon kommunikálni, ha a játékba való beavatkozás szükségessé válik. A játékba való beavatkozás mértékét életkori és egyéni sajátosságok fejlettsége, valamint a játéksituáció határozza meg. A közvetett formában való beavatkozás nem sérti a játék spontaneitását, a szerepválasztás szabadságát.

Feltétlen beavatkozást igényel:

- Ha a gyermekek egymást zavarják.
- A játék témája nem kívánatos elemeket hordoz (durvaság, verekedés).
- A játékszerkezhöz testi épségüket veszélyezteti. Bár programunk a gyermekek önállóságát hangsúlyozza a konfliktuskezelésben is, szükségesnek tartjuk az óvónői beavatkozást az alábbiakban:

- Ha egy vezető egyéniségű gyermek egy félénk gyermekre valamilyen, a számára nem kívánatos szerepet akar rákényszeríteni.
- Bátortalan, visszahúzódó gyermeket motiválnunk kell, hogy a játékba bekapcsolódjon és szerepet vállaljon.
- A játékszerek körüli konfliktusok megoldásában időnként nélkülözhetetlen a beavatkozás. → Ha a gyermek segítséget kér.
- A befogadás első napjaiban, amikor a gyermekek félve nyúlnak a játékszerekhez, tartózkodóak az óvónővel és nem közelednek a velük egykorú gyermekekhez.
- Konfliktushelyzetben a gyermekeket a konfliktusok kompromisszumos megoldására ösztönzi.
- Közös célirányos séta után megfelelő eszközökről gondoskodik a játék motiválása érdekében.
- A csoportnak valami olyan feszültséget okozó közös élménye után, amely feltehetően a játékban oldható.
- Mese – vers foglalkozások, mesék ismételt elmondása után bábok, kellékek előkészítésével motiválható olyan eszközök elkészítésére, amelyek a gyermekeket a dramatizálásra, bábozásra készítik.
- Egyes gyermekek családi problémáinak ismeretében egy kistestvér születése, szülők válása, durva bánásmód (családjáték kezdeményezésekor, amely által a családi problémákból adódó feszültségek csökkenthetők)

A fejlesztés tartalma:

A szerepjáték sajátossága: társadalmi élményből fakad, tehát szociális jelenség. A gyermekek játék során életük kellemes mozzanatait újraélik, kielégítetlen vágyuk beteljesülhet, félelmeik, szorongásaik, sérelmeik oldódhatnak, agresszióik, haragjuk szocializált formát nyerhetnek. Újnan szerzett ismereteiket élethelyzetek megteremtésével, újraalkotásával alkalmazzák, többnyire a felnőttek életének valamilyen tevékenységét reprodukálják játékukban. A szerepjáték legjellemzőbb tulajdonsága a játszó gyermek kettős tudatállapota. Lényeges sajátossága az utánpótlás. A gyermekek mindig azokat utánozzák, akik fontosak számukra, akik a mindennapi élet során nagy hatással voltak rájuk. Az utánpótlás a gyermekek személyiségének alakítására nagy hatással van, mely a szerepjátékban játékszerek és eszközök sajátos használatával nyilvánul meg. Minél fiatalabb a gyermek, annál inkább válnak egész kis hasonlóságok alapján egyszerű tárgyak bonyolult tárgyak szimbólumaivá. Minél idősebb a gyermek, annál inkább igényli, hogy a játékszerek a valósághoz minél több vonásában hasonlítson.

A szerepjáték kialakulása és fejlődési szakaszai:

- Gyakorlójátékból alakul ki (a szerepnek, egy mozzanatának gyakorlása, ismétlése).
- A gyakorlást a szerephez kötött érzelem kíséri.
- Konstruktív játékból alakul ki
- Közvetlen kialakulás óvodás korban, a játék tartalmában és formájában is változik. A szerepjáték sajátosságainak megjelenésében mennyiségi és minőségi különbségek adódnak. A kicsiknél a cselekvés egy mozzanatát ragadják meg a szerepnek, nagyobbaknál a tárgy (játékeszköz) szerepét motiválja a témát. 5-6-(7) éves korban a szerep a legfontosabb, a szerepnek keres eszközöket, tevékenységi formákat. Játék közben csoportosulási formákban is fejlődés mutatkozik. A kicsik eleinte egyedül játszanak, később egymás mellett, de egymástól függetlenül, majd egymással laza kapcsolatban. A szerepjáték magasabb foka a több gyermek együttesen szervezett játéka.

A fejlődés jellemzői az óvodáskor végére:

- ❖ Megértik és elfogadják játszótársaik elgondolásait, tevékenységük logikáját
- ❖ Alkalmazkodnak a játék szabályaihoz
- ❖ Le tudnak mondani egy-egy kedves játékszerről

- ❖ Vállalják a számukra kevésbé érdekes, kedvezőtlenebb szerepeket is
- ❖ Tudnak vezetni, és játszótársaikhoz alkalmazkodni
- ❖ Képesek olyan játék helyzeteket létrehozni, amelyekben tapasztalataik, érdeklődésük alapján ábrázolhatják a felnőttek tevékenységét és különféle kapcsolataikat.
- ❖ Megfelelő tapasztalatok és élmények birtokában önállóak a játék előzetes tervezésében, a szerepek kiválasztásában, a játékszerek és eszközök megválasztásában a szabályok betartásában.
- ❖ A játszócsoportok tagjai között tartós és szoros kapcsolat alakul ki.

DRAMATIZÁLÁS, BÁBOZÁS

Az óvónő feladatai:

A szerepjátékban jelentkező dramatizálás, bábozás feltétele, hogy az irodalmi alkotások megragadják a gyermeket, közel kerüljenek hozzájuk, esztétikai élményt jelentsenek számukra.

Az óvodapedagógus felelőssége megnyilvánul az

- irodalmi anyagok kiválasztásában
- irodalmi anyagok előadásában
- a dramatizáláshoz, bábozáshoz szükséges eszközök biztosításában.

Megfelelő pedagógiai magatartásban, amely módot ad a gyermekeknek arra, hogy irodalmi élményeiket saját elképzelésük alapján játsszák el. Az óvodapedagógus a dramatizálás további fejlesztéséhez gondoskodik különféle eszközökről, szimbolikus kellékekről. Készítsen az 5-6-(7) éves gyermekekkel együtt ilyen kellékeket. Az óvodapedagógus bábjátékával ébresszen kedvet a gyermekekben a bábozáshoz. Adjon módot a gyermekeknek, hogy bármely játékhelyzetben bábozhassanak, jól kezelhető, a gyermek irodalmi élményeihez, és a gyermekek életének egyéb élményeihez is kapcsolódó bábokat biztosítson. A bábjátékhoz szükséges eszközök készítése a barkácsolás keretében legyen a gyermekek szívesen végzett tevékenysége 5-6-(7) éves korban.

A fejlesztés tartalma:

Sajátossága: a mese, vers elbeszélés tükröződése a gyermekek játékában.

- o eljátsszák valamely hős szerepét
- o A mesemondó szerepében lépnek fel
- o A szerepeket több meséből állítják elő

Nevelőértéke: megegyezik a szerepjátékok nevelőértékével.

A fejlődés jellemzői az óvodáskor végére:

- ❖ A gyerekek kézméretének megfelelő bábok, valamint az asztalra állítható, a gyerek magasságának megfelelő paraván is álljon rendelkezésre, hogy ülve bábozhassanak.
- ❖ A bábok, kiválasztása feleljen meg a gyerekek által kedvelt meséknek, kapcsolódjék élményeikhez.
- ❖ Időnként cserélje az óvónő a bábokat, hogy több mesét, történetet is eljátszhassanak.
- ❖ A mesealakok mellett kedveltek a hétköznapi élet figurái is (kislány, kisfiú, bácsi, néni, orvos, csecsemő stb.), amely a saját élmények eljátszására alkalmasak.
- ❖ Készítsen az óvónő a gyerekekkel közösen sík- és egyszerű fakanálbábokat fából, terményből vagy más anyagból.
- ❖ A bábjátékhoz szükséges eszközök készítése váljék a gyerekek szívesen végzett tevékenységévé.

BARKÁCSOLÁS

Az óvodapedagógus feladatai:

Állandó hely kialakítása, ahol a gyermekek barkácsoláshoz igényelt eszközöket bármikor elővehetik. Az eszközök a gyermekek adottságainak, életkori sajátosságainak feleljenek meg. Minél több és minél többféle alkalmas anyagok biztosítása.

A fejlesztés tartalma: Játékeszközök konstruálása, ajándéktárgy, dekoráció készítése, sérült játékok javítása.

Nevelőértéke: elősegíti a gyermekek alkotó fantáziájának fejlődését, szociális készségeinek fejlesztését, társas kapcsolatok erősödését barkácsolás közben. Sok lehetőség nyílik az együtt játszásra, együttműködésre, kölcsönös segítségnyújtásra. Lehetőséget ad a gyermek problémálatására és megoldásra nevelnek. A sikerélmény következtében önbizalom növelő hatása a gyermekek öntudatának megerősödését vonja maga után.

A barkácsolás jellemzői, fejlődési fokozatai: A barkácsolásnak is vannak alacsonyabb, magasabb szintjei. A tevékenység elemeinek, mozzanatainak elsajátítása után barkácsolnak szívesen a gyermekek. Az óvodáskorú gyermekek szeretnek szívesen alkotni, kezdetben magáért a tevékenységért, később az elképzelt műért és végül valamilyen szükséglet (pl. anyák napi ajándékozás) igényének kielégítésére.

A fejlődés jellemzői az óvodáskor végére:

- ❖ Az óvónő segítse elő, hogy a barkácsolás a szerepjáték, a bábozás természetes eszköze, alkotórésze legyen.
- ❖ A gyerekek egy-egy esetben maguk kezdeményezzék a maguk által választott módon és eszközökkel
- ❖ A létrehozott eszközt minden esetben használják is fel a játékban, dramatizálásban.

SZABÁLYJÁTÉK

Tartalma:

1. Mozgásos játékok: dalos népi játékok, körjátékok, labdajátékok, versenyjátékok
2. Értelmemfejlesztő játékok

A szabályjátékok tanításának sorrendje:

mozgásfejlesztő játékcsoportok majd verbális, gondolati keresőjátékok mentális, belső mozgásához: a késleltetéshez, a kerülőutas kereséshez, a hipotézisalkotáshoz, tervezéshez, döntéshez.

Az alábbi főcsoportokban való játéktanítás tervezése:

Nagymotoros mozgások. (Például pörgés-forgás, kúszás-mászás, egyensúlyozás helyben mozgásban.)

Finommotoros mozgások, kézügyesség. (Például papírhajtogatás, mintázás, fonás-szövés.)

Grafomotoros tevékenységek. (Például az ujjakkal kapcsolatos mikromozgások: ujjbegyek összeillesztése, az ujjak függetlenített mozgása-megnevezése; grafikus eszközhasználat: kréta, ceruza, ecset.)

Vizuális folyamatok. Az alaklátás mechanizmusai (a szenzomotoros koordinációhoz kapcsolódóan), formaészlelés: forma konstancia, alak-háttér megkülönböztetés, rész-egész megkülönböztetés. (Például: puzzle játékok, mozaikok, pozitív-negatív formák, árnyjátékok)

Térészlelés. A térpercepció alapfolyamatai a formalátáshoz és a saját testkép észleléséhez kapcsolódóan: a téri irányok észlelése, a téri irányok alkalmazása a térpercepcióban és a téri orientációban saját testhez és tárgyakhoz, időbeli történésekhez, szimbólumokhoz igazodóan.

A figyelmi mátrix. A figyelem funkciói a figyelem koncentrációját, a megosztás képességét, a szelektív figyelmet, az eltéríthetőséget (s ezzel együtt a visszatalálást, a figyelmi váltásokat, egyeztetések kialakulását), a feladattudatot, kitartást, monotónia tűrést alapozóan. (Például gyermekkárttyák, egyszerű döntést igénylő társasjátékok, dominók)

Emlékezeti funkciók. A memóriefunkciókban a rövid idejű, a középtávú és a hosszú távú memóriefunkciókat megkülönböztetve, majd elkülönítve a vizuális, verbális és egyéb tiszta formákat, valamint összetett érzelmi, intermodális (sok ingert összekapcsoló) emléknymokkal kombináltan a feladatmemória figyelemfunkciókhoz oly közelálló folyamatait. (Játékos memóriapróbák, például: mi van a takaró alatt? Memóriakártyák, számsorok, szócsoportok, papagáj-játék)

A problémamegoldó gondolkodás folyamatai. A heurisztikus folyamatok és a belátásos tanulás kölcsönös összefüggése, szín- és formapercepcióval, számfogalommal, invarianciával. Rejtvények, becsapós játékok, ördögkakatok, Radosza-gyűrű, összerakós problémakockák.

A fogalmi gondolkodás folyamatai. A problémamegoldással összefüggésben az elemi kategorizáció, az információkereső stratégiák fejlődésének folyamatai, a klasszikus felosztás szerint a konkrét műveleteket, a soralkotást, az osztályozást, a hierarchikus osztályozást segítik (Rendezgetés: sorba rendezés, osztályozás, csoportosítás, gondolati, verbális játékok, például barkochba, kitalálós történetek, viccek)

Számfogalom, számszimbólum. Külön szemléletet igényel a szám- fogalom köréhez tartozó mértékjátékok köre, amely a szám absztrakt és relatív jellegeit érteti meg. (Például számlálás, sorszámozás, fejben számolás játékok, mintáról másolás, tervezés: térbeli konstrukció, vázlatrajz.)

Az időszemlélet fejlődésének folyamatai. Sajátosságait az előbbiektől gyökeresen eltérő folyamatjellegű tevékenységformákkal fejlesztjük. (Órajátékok, időbecslés, kirándulás, természetjárás. Külön kiemelhető a mese átváltozásainak és nagy időtávlatainak elképzelése.)

A testséma kialakulásának folyamatai. Az énről való tudás a testkép kialakításában, a testséma mozgással integrált folyamataiban realizálódik.

A testséma, testrészletek ismerete, irányokkal, jobb-bal ismerettel összekötöten, behunytt szemmel is azonosítható módon.

Mások szándékállapotainak felismerését lehetővé tevő folyamatok. Tudatteória. (Egy játékpélda: szappanos dobozba kagylót, csigát vagy bármi pici termést teszünk, ami nagyon nem odavaló. Bezárjuk, és megkérdezzük a kisgyereket, hogy ha bejön anyu/apu, mit gondolsz, mit fog mondani, mi van a dobozban? Csak egy jó válasz van, aki nincs benn, a beletett szokatlan tárgyról nem tudhat.)

A kommunikációs készség kialakulásának folyamatai. A nonverbális/verbális és szociális percepciók folyamatokat érintik legérzékenyebben. Sok lehetőség rejlik tárgyakra nem igénylő önismereti játékokra. (Például bábozás, mesedramatizálás, kapcsolati játékok, körülíró személy-meghatározó játékok.)

Kizáró játékok. A verbálisan és szimbolikusan játszható kognitív vagy szocio-kognitív játékok, illetve minden bekötött szemmel történő játék, ahol a látás kizárt. Az én és a másik elkülönítésének folyamatában kialakuló váltakozásos játékok minden életkori szinten tág teret adnak a társas folyamatok motivációs lehetőségeinek, különleges ösztönző erejének. (Verbális találkozó játékok, pantomim, szeparált fogalom-magyarozatjátékok: most mutasd meg, rajzold le, írd körül. A gyermek egyéni képességéhez igazodva könnyített formájának alkalmazása (óvónő mutogat, rajzot mutat, körülír valamit, amit a gyerekek ebből kitalálnak.)

MOZGÁSOS JÁTÉKOK

Az óvodapedagógus feladata a mozgásos szabályjátékokkal kapcsolatban:

A gyermek fejlettségi szintjének megfelelő játékokat tanítson. A kiválasztás szempontjai: a szabály betartása igényeljen figyelmet, de könnyen érthető, teljesíthető legyen minden gyermek számára. A 3-4 éves gyermekeknek több mozgást igénylő, de tartalmában egyszerűbb, míg az 5-6-(7) éves korú gyermekeknek bonyolultabb játékokat tanítson. A gyermekek fejlettségi szintjét vegye figyelembe játékszabály tanításakor is. Szükséges módszerek: A szemléltetés, jól hangsúlyozott magyarázat szükség szerint bemutatással párosuljon. A játékirányítás kiemelt módszerei: buzdítás, dicséret. Az óvodapedagógus feladata eljuttatni a gyermekeket arra a magatartási szintre, hogy egymást segítsék a játékban. Az óvodapedagógus törekedjen arra, hogy minél több gyermek megtanuljon játékot vezetni, és ugyanakkor tudjon a játékvezető szavaira figyelni. A szereplés, a vezetés kedvező nevelési helyzeteket nyújt a túl mozgékony vagy agresszív gyermekek szocializált magatartásának kialakítására, bevonás a játékba, fokozatos hozzásegítésük, hogy szerepeket, majd vezető szerepet is vállaljanak, sikerélményhez jussanak, és örömet találjanak a közös játékban. A mozgásos játékokkal csak tiszta levegőben, fokozhatjuk a testi fejlődést, ezért alkalmazásra kevés kivételtől eltekintve az udvaron, kirándulások helyszínén stb. kerüljön sor.

A fejlesztés tartalma:

Sajátossága: a gyermek szabad elhatározása nem a játék önkéntes eltervezésére és kivitelezésére vonatkozik, hanem a szabály vállalására. A szabályokhoz való ragaszkodás nem jelenti a játékörm elfojtását. **Szabályjátékok alkalmazása:** Megjelenik - az óvónő által szervezett tanulási tevékenységekben - játék és szabadidős tevékenységekben. A mozgásos játékok nevelőértéke személyiségformáló.

Fejlesztzi:

- A gyermek akaraterejét, állóképességét
- Elősegíti csapatjátékban a társas kapcsolatok erősödését, a csoportok összetartozásának élményét, mindezzel megközelítve a szocializáció útját
- Elősegíti a gyermek testi fejlődését, a test koordinált mozgását.
- Fejlesztzi a gyermek egyensúlyérzékét, izomrendszerét, testi erejét, differenciált mozgását.
- Fejlesztzi a gyermek esztétikai érzékét.

ÉRTELEMFEJLESZTŐ JÁTÉKOK

Az óvodapedagógus feladata az értelemfejlesztő szabályjátékokkal kapcsolatban:

Az óvodapedagógus által szervezett tevékenységeken a gyermek 5-6-(7) éves korában kerüljön alkalmazásra. Biztosítson a gyermek környezetében olyan eszközöket, játékszereket, amelyekkel játszva ismereteket szerezhetnek, gondolkodási műveleteket gyakorolhatnak, saját képességeiket fejleszthetik, meglévő ismereteiket alkalmazhatják, rendszerezhetik. Az óvodapedagógus adjon lehetőséget arra, hogy ezeket a játékeszközöket a gyermekek bármikor előveheték és akár egyedül vagy kisebb csoportokban, önállóan, tevékenykedhetnek. Egyszerűbb játékoknál a játékeszközök megmutatásával a játékproblémájának felvázolásával bízva a gyermekekre a megoldás megkeresését. A gyermekek fejlettségi igényének megfelelően nyújtson segítséget a szabályjátékokban.

Cél: az önálló problémamegoldó cselekvés és gondolkodás fejlesztése.

A segítségnyújtás megnyilvánulhat:

- Együtt játszás a gyermekekkel (elsősorban új játéknál, később a gyermek igénye szerint)
- Konkrét segítségadás a gyermek kérésére
- Metakommunikációval, figyelemmel való kísérése a játéknak minden esetben.

A fejlesztés tartalma:

- új ismeretek alkalmazását, gyakorlását, összefüggések felismerését szolgáló játék.
- Meglévő ismeretek elmélyítését szolgáló játék.

A fejlődés jellemzői az óvodáskor végére:

- ❖ Választhatnak olyan szabályjátékot is, amely nagyobb ügyességet vagy nagyobb szellemi erőfeszítést igényel.
- ❖ A nagyok már a bonyolultabb szabályjátékok megtanulására és gyakorlására is képesek, s miközben azt nagy kedvvel, örömmel játsszák, egymást a szabályok betartására is figyelmeztetik.
- ❖ Az óvónő engedje, hogy a gyerekek játékában az egészséges versengés is jelen legyen, ez azonban soha ne csapjon át az egymással szembeni negatív érzelmek kifejezésébe.

UDVARI JÁTÉK

Az óvodapedagógus feladatai:

A már meghatározott játékirányítás általános feltételein túl: biztosítsa minden nap a szabad levegőn való játék, mozgás tevékenység lehetőségét. Tegye lehetővé a gyermekek igénye, kívánsága szerint a különböző udvarrészekbe való átjárást, a lehetőségeket figyelembe véve. Kezdeményezzen minél gyakrabban mozgásos játékot. A játékok motiválására a már megismert játékokhoz szükséges kellékek a gyermek számára hozzáférhető helyen legyenek. Kínáljon számára változatos, életkoruknak és fejlettségüknek megfelelő tevékenységi lehetőségeket, meghagyva a gyermek szabad választásának jogát. Az óvodapedagógus a balesetek megelőzésére kiemelt gondot fordítson.

Cél: A gyermekek játékörömeinek fokozása, kis csoportok összetartozásának erősítése, a csoportközösségek és az egész óvodai közösség fejlesztése, nevelése érdekében (kooperáció, kommunikáció fejlesztése) a gyermek egészséges testi fejlődésének elősegítése.

Önálló innováció: Játékok gyűjteménye

3. Verselés, mesélés

A mindennapos mesélés, mondókázás és verselés a kisgyermek mentális higiéniájának elmaradhatatlan eleme. A magyar gyermekköltészet, a népi, dajkai hagyományok, gazdag és jó alkalmat, erős alapot kínálnak a mindennapos mondókázásra, verselésre. A mese a gyermek érzelmi, értelmi, erkölcsi fejlődésének és fejlesztésének egyik legfőbb segítője. A mese – képi és konkrét formában, esetlegesen a bábozás és dramatizálás eszközeivel – feltárja a gyermek előtt a külvilág és az emberi belső világ legfőbb érzelmi viszonyait, a lehetséges és megfelelő viselkedésformákat.

Célok

Az óvodában a gyermekek életkori sajátosságaihoz igazodóan a népi – népmesék, népi hagyományokat felelevenítő mondókák, rigmusok, a magyarság történelmét feldolgozó mondavilág elemei, meséi-, a klasszikus és a kortárs irodalmi műveknek egyaránt helye van.

- az anyanyelv megismertetése és gyakoroltatása,
- közösségi nevelés, erkölcsi, akarati tulajdonságok fejlesztése,
- az irodalmi érdeklődés felkeltése változatos irodalmi élmények közvetítésével (mondóka, vers, verses – mese, mese, bábjáték, dramatizálás),
- a gyermekek életkorának, nyelvi fejlettségének, érdeklődésének megfelelő beszédhelyzetek teremtése.
- a mesélővel való személyes kapcsolatban a gyermek nagy érzelmi biztonságban érzi magát, s a játéktevékenységhez kapcsolódóan a mesehallgatás elengedett intim állapotában eleven, belső képvilágot jelenít meg
- a belső képalkotásnak ez a folyamata a gyermeki élményfeldolgozás egyik legfontosabb formája

Az óvodapedagógus feladata:

- lehetőséget teremt minden nap mesélésre, verselésre, mondókázásra a gyermekek mentális higiéniájának kialakítása érdekében.
- fejből mondja az alkalomhoz illő mondókákat, verseket – megmutatja a hozzájuk tartozó mozdulatokat, játékokat,
- emlékezetből, olykor könyvből olvassa a mesét, arca és hangja játékával kísérve életre kelti a mesét,
- népmeséknél nem kell szó szerint ragaszkodnia az eredeti szöveghez, megnyilvánulhat a saját személyisége a fordulatokban, stílusban,
- ne magyarázza a verset és ne kérdezze a gyerekektől, hogy miről szól,
- válaszoljon azonban a mesével, verssel kapcsolatos spontán kérdéseikre, beszélgessen velük,
- ne gyakoroltassa unalomig,
- ne arra törekedjék, hogy a gyerekek sok verset és mesét ismerjenek, hanem arra, hogy a jól kiválasztottakat, kedvelteket újra és újra szívesen hallgassák,
- ha a csoportban nem magyar anyanyelvű gyermek is van, akkor alkalmanként az ő anyanyelvük népmesekincséből is válasszon egyet-egyed,
- mesemondáskor használja a tájnyelvet, az nem hiba,
- olyan helyzetet teremt, amelyben a gyerekekkel együtt jól érzi magát,
- lehetőséget teremt arra, hogy a gyermek saját vers-és mesealkotása, annak mozgással és/vagy ábrázolással történő kombinálása az önkifejezés egyik módja
- (az igazi meséhez csend szükséges) a csendet a meséhez erőszakos, harsány eljárás nélkül teremt meg,
- visszaigazolást ad a kisgyermek szorongásairól és egyben feloldást és megoldást is kínál

- a tárgyi világot is megelevenítő, átlelkésítő szemléletmódja, és az ehhez társuló, a szigorú, ok-okozati kapcsolatokat feloldó mágikus világképe, csodákkal és átváltozásokkal ráébreszt a mélyebb értelemben vett pszichikus realitásra és a külvilágra irányított megismerési törekvésekre
- elalvás előtt mindig mesél,
- hívja fel a szülők figyelmét az otthoni olvasott mese fontosságára, továbbá arra, hogy a verseket ne kérdezzék ki, és az elhangzott mese tartalmát ne kérjék számon

A fejlesztés tartalma

Az óvodás korú gyermekek irodalmi anyaga

Befogadás idején: A beilleszkedést a gyermek – felnőtt, gyermek – gyermek közötti kapcsolat elősegítésében nagy szerepet játszanak az ún. ölbeli játékok, cirógatók, babusgatók, Alkalmazzuk ezeket! Különösen befogadás idején, de az év folyamán is szükséges a gyermekek valóságismeretét bővítő kitalált történet vagy művészi értékű irodalmi reális történet előadása.

A 3 – 4 éves gyermekek irodalmi anyaga:

Mesék: 10-12 új mese

- A 3 – 4 éves gyermekek irodalmi nevelésének leghatásosabb eszközei a népi mondókák, hangutánzó mondókák és formulamesék (lánc és halmozó mesék)
- Központi helyet foglalnak el a magyar népmesék, kisebb arányban szerepelnek más népek meséi. A mesék tartalmát tekintve állatmesék, egyszerűbb szerkezetű novellisztikus, realiztikus mesék közvetítése ajánlott.
- A 3 – 4 éves korú gyermekeknek olyan meséket, történeteket választottunk, amelyek témája megfelel érdeklődési körüknek: gyermekekről, a gyermekek közvetlen környezetéről, az állatvilágról szóljanak. A kiválasztott meséket, történeteket jellemezze az egyenes vonalú cselekmény, az érthető meseszöveg, és az érdeklődést ébren tartó, fokozó szavak, fordulatok, a ritmikus ismétlődések.

Versek-mondókák: 8-10 új, és 8-10 csak meghallgatás céljából.

- Többségében népi mondóka
- Felnőttek játéka ölbeli gyermekkel, „ciróka-maróka” féle mondókák
- Egyszemélyes mondókák
- Legismertebb költőinknek szemlélethez igazodó játékos, ritmikus, zenei hatású versei

4 – 5 évesek irodalmi anyaga

Mesék: 12-14 új mese.

- A már ismert mesék ismétlése.
- Többfázisú szerkezetű állatmesék
- Novellisztikus, realiztikus mesék
- Magyar klasszikusok és a mai magyar írók műmeséi
- Magyar írók reális történetei, elbeszélései

Versek-mondókák: 2-3 kiolvasó, 6-7 vers, sokat pedig meghallgatás céljából.

- Népi mondókák, egyszemélyes mondókák, amelyek a természeti jelenségekhez, az állatvilághoz, a gyermeket körülvevő környezethez, és a mindennapi élethez kapcsolódnak. A mondókák tartalmasabbak, fonetikailag nehezebbek legyenek, mint az előző életkorú gyermekek esetében.
- Tartalmában hívogatók, kérők, utánzó, csúfolók, fiktív, halandzsza szövegű kiszámolók.
- Mai magyar költők gyermekversei

5 – 6 – (7) éves gyermekek irodalmi anyaga

Mesék: 15-20 új mese.

- Előző évben hallott mesék
- Cselekményesebb, terjedelmesebb novellisztikus – realiztikus mesék
- Klasszikus tündérmesék
- Bonyolult, gyakran elágazó szerkezetű tündérmesék
- Csali-, tréfás mesék
- Irodalmi értékű műmesék
- Meseregények
- A magyarság történelmét feldolgozó mondavilág elemei, meséi

Versek-mondókák: 4-5 kiszámoló, 15-20 vers

- A már hallott népi mondókák
- Szerepátadó, fogyó – gyarapodó gyermekjátékok, kiszámolók, tréfás mondókák
- Verses mesék
- Klasszikus magyar költők gyermekversei
- Ritmikus, zenei hatású műköltészeti alkotások
- Az ismétlés bármilyen gyermeki tevékenységhez kapcsolódhat alkalomszerűen, valamint a gyermekek kéréseinek eleget téve.

A fejlődés jellemzői az óvodáskor végére

- ✓ A gyerekek játék közben odaillő szövegeket, rigmusokat mondogatnak.
- ✓ Az elhangzott vers, mondóka ismétlését kérik.
- ✓ 10-12 mondókát, 6-8 verset megjegyeznek, 15-20 mesét meghallgatnak az év folyamán.
- ✓ Társak az óvónő énekes, halandzsás, mozgásos improvizáló játékkezdeményezéseiben.
- ✓ Hangzás, hangulat, érzelem és alkalom egységében kezdik felfogni a mondott, hallott vers témáját, költői képeit.
- ✓ Várják, kérik a mesemondást, maguk is segítenek a mesemondás, hallgatás feltételeinek kialakításában.

- ✓ Megszilárdulnak a mesehallgatáshoz kapcsolódó szokásaik, a figyelem fenntartásának és ellenőrzésének játékos, egyezményes jelzései.
- ✓ Figyelmesen, csendben végighallgatják a mesét, s viselkedésükön, tekintetükön látszanak a belső képek készítésének jelei.
- ✓ A folytatásos mesék, verses mesék szálait össze tudják kötni.
- ✓ Van néhány kedves mesehősük, a vele megtörtént dolgokat beleviszik játékukba.
- ✓ Az ismert mesei motívumok bábozása, dramatizálása, rajzolása kedvelt szórakozásaik közé tartozik.
- ✓ A mesében elhangzottakról beszélgetnek, a szereplők érdekes szólásait, furcsa vagy széphangzású nevét megjegyzik, a mese témájú játékokban egymást is így szólítják.
- ✓ A mesés könyvek képeit önállóan is hosszan nézegetik, egymásnak mutogatják. Kéri a felnőttet, hogy meséljen róla.
- ✓ Az olvasást utánozzák, egy-egy betű megfejtése iránt is érdeklődnek.

A könyvekben a képek alapján megtalálják legkedvesebb meséiket.

- ✓ Ismerik az óvoda gyerekkönyvespolcát, a könyvek között eligazodnak.
- ✓ Vigyáznak a könyvekre.

3. Ének, zene, énekes játék, gyermektánc

Célok

A személyiség egészséges kibontakoztatása, a játék öröme, az ének, a zene megszerettetése, a szépre a „tisztá forrásra „való rácsodálkozás.

Programunk Forrai Katalin által kidolgozott ének-zenei nevelés mellett teret enged a magyar népi gyermekjátékok bővebb alkalmazásának. A gyermekfolklórban használt dramatikus lírikus műfajú énekes játékok színesítik palettánkat és segítik ének-zenei nevelésünk hatékonyságát.

A zenélés örömet nyújt a gyermeknek, egyben felkeltik a zenei érdeklődését, formálják zenei ízlését, esztétikai fogékonyságát. Az éneklés, zenélés a gyermek mindennapi tevékenységének részévé válik a felnőtt minta spontán utánzásával.

Az óvodai nevelés feladatai

Kodály Zoltán: „hozzon a gyermeknek mindenki, amit tud: játékot, zenét, örömet. De, hogy mit fogad el, azt bízunk rá. Csak az a lelki táplálék válik javára, amit maga is kíván.”

Az óvodai ének-zenei nevelés Kodály Zoltán világszerte elismert zenepedagógiájának elveit követi. Ezek alapgondolata, hogy a zene – akár a nyelv – egyetemes kultúrkinccs, amelyhez zenei anyanyelvünk az élményt nyújtó közös ének-zenei tevékenységek, énekes és hangszeres népzene, a gyermekjátékok és népszokások megismerésén át vezet az út. Felfedezi ezáltal a dallam, a ritmus, a mozgás szépségét és a közös éneklés örömet.

Az óvodapedagógus feladata:

- az óvodapedagógus az ének, zene, énekes játék, gyermektánc során, személyre szabott, pozitív értékeléssel segíti a gyermek személyiségének kibontakozását,
- biztosítja az alapvető feltételeket a zenei neveléshez, a gyermekek képesség szintjéhez mérve tervezi zenei anyagát, igényesen kiválasztva,
- nyugodt légkörben, változatos módon kelti fel a gyermekek érdeklődését, kicsiknél még vizuális ingerekkel is megerősítheti a figyelemfelhívást,
- játékos módszerekkel fejleszti a gyermekek zenei képességeit, zenei hallását, emlékezetét, képzeletét, alkotó kedvét,
- törekszik lehetőséget biztosítani a zenei önkifejezésre,
- bemutatja és gyakoroltatja a mozgás és térformák különböző lehetőségeit (pl. átbújás, páros játék, fogyó-gyarapódó körjátékok, gyermeki néptánc-mozdulatok (guggolás, forgás, koppintás, csárdás).

A fejlesztés tartalma

- A népi gyermekdalok, mondókák éneklése, hallgatása, a gyermek-, néptáncok és népi játékok, a hagyományok megismerését, továbbélését segítik. Emellett a művészi értékű komponált zene is nevelésünk anyaga, és fontosnak tartjuk, hogy a zenehallgatási anyag megválasztásánál ismerkedjenek meg más népek népzenejével is, figyelembe véve a nemzetiségi nevelés esetében a gyermekek nemzetiségi hovatartozását. Az énekes népi játékok és az igényesen válogatott kortárs művészeti alkotások fontos eszközeül szolgálnak a gyermek zenei képességeinek (az egyenletes lüktetés, ritmus, éneklés, hallás, mozgás) és zenei kreativitásának alakításában.
- A zenei nevelés alapja az énekes játék. A játék szabad, kellemes, önként vállalt tevékenység, az óvodai nevelés alapja.

- A dallamvisszhangot minden foglalkozásba érdemes beépíteni. Figyeljünk a tempótartásra, az elejétől a végéig egy tempóban hangozzanak el a dalok, mondókák, ahol szükséges ott viszont érzékeltesük a tempóváltást. Dallambújtatáskor célszerű az éneklést egyenletes mozgással kísélni, hogy a tempó egységes maradjon. Ha motívumonként történik a váltás, akkor az a jelzés az előző motívum utolsó ütemére esik. A szünetes daloknál, mondókáknál az egyenletes lüktetést a szünet alatt is érzékeltesük.
- Ügyeljünk az esztétikus mozgáskultúra kialakítására
- A gyermektáncot változatos térformák alkalmazásával tehetjük színesebbé:
- vonulások: csiga, hullámvonal, vonatozás derékfogással, köralakítás, kör irányváltoztatása, pulzáló kör, egyéni és páros forgások, kaputartás, kapuk alatt bújás.
- Táncos motívumok, mozdulattípusok:
  - ✓ csárdáslépés, oldalzáró lépés - dobbantással, tapsolás a test különböző részein (ritkán, sűrűn), térdugózás, fordulások, sarok emelés, sarok koppantás, csapásozások, láblengetés, teszegetés, dobbantás, páros szökdelések, haránt terpeszben szökdelés váltott lábbal, guggolás.
  - ✓ A dalanyag évi összeválogatásánál figyeljünk a mondókák, dalos játékok és műdalok arányára is (kb. 70-30%)
  - ✓ A játékválasztásnál az óvónő törekedjen arra, hogy különböző énekes körjátékokkal ismertesse meg a gyermekeket a 3-4 év során:
    - ✓ a legkisebbeket az ölbéli játékokkal.
    - ✓ a bújó-kanyargó vonulós játékokkal.
    - ✓ guggolós-kifordulós játékokkal.
    - ✓ fogyó-gyarapodó játékokkal.
    - ✓ énekes fogójátékokkal.
    - ✓ párválasztó játékokkal.
    - ✓ hidas-kapus játékokkal.
- A legtöbb gyermeket 3 évig neveljük az óvodában. A tervezésnél 3 éves folyamatban gondolkodunk. A várható fejlettségi szintek rugalmasan értendők, ezek a 3 éves távlatban átfedik, kiegészítik egymást.
- A dalanyag 3 év alatt minőségileg és mennyiségileg fokozatosan bővül. A program teljes szabadságot ad az óvónőknek a válogatásra. Az éves tervet a körülményekhez alkalmazkodva (létszám, fejlettségi szint) állítjuk össze. Az éves tervben elég feltüntetni az új dalokat, mondókákat és a változó zenei feladatokat.
- **Az ünnepek, ünnepélyek**: fejleszti a gyerekek lassan alakuló időérzékét. Az óvónők maguk is szerepelhetnek az ünnepélyeken énekkel, táncsal, bábozással, hangszeres előadással. Mindezekkel örömet szerezhetnek a gyerekeknek, tiszteletet, elismerést kapnak a szülőktől.
- Az ismétlés bármilyen gyermeki tevékenységhez kapcsolódhat alkalomszerűen, valamint a gyermekek kéréseinek eleget téve.

3-4 éves korban:

- ❖ 5-7 mondóka,
- ❖ 10-14 játékdal,
- ❖ 2-3 műdal,
- ❖ (a mondókák hossza 2-4 motívum, a dalok hossza 8-12 ütem /4-6 motívum/)

4-5 éves korban:

- ❖ 6-8 mondóka,
- ❖ 12-15 játékdal,
- ❖ 3-4 műdal,
- ❖ (a mondókák hossza 4-6 motívum, a dalok hossza 12-16 ütem /6-8 motívum/)

5-6-(7) éves korban:

- ❖ 8-10 mondóka,
- ❖ 16-20 népi gyermekjátékdal,
- ❖ 5-6 műdal,
- ❖ (a mondókák hossza 6-12 motívum, a dalok hossza 12-18 ütem is lehet)

A fejlődés jellemzői az óvodáskor végére

Dalanyag:

- ✓ Tudjon kb. 20 dalt, 5-6 műdalt és 8-10 mondókát.
- ✓ Énekeljenek csoportosan és egyénileg, önálló indítással, tisztán, helyes kezdőmagasságban és tempóban.
- ✓ A dallam és ritmusmotívumokat énekeljék, illetve tapsolják vissza.

Hallásfejlesztés:

- ✓ Magas és mély: oktáv és kvint távolság térben mutatásától eljutnak a motívumok dallamvonalának mutatásáig.
- ✓ Halk és hangos különbsége: a halk és hangos gyors és lassú fogalompárokat együtt gyakorolják.
- ✓ Dallamfelismerés: a jól ismert dalokat felismerik dúdolásról, hangszerről, kezdő, illetve belső motívumról.
- ✓ Dallambújtatás: (belső hallás fejlesztése) belső énekléssel, folyamatos tempóban, rövidebb és hosszabb egységekkel.
- ✓ Motívum-visszhang: kitalált szöveggel, csoportosan és egyénileg, folyamatosan.
- ✓ Hangszínek megfigyelése: környezetünk hangjai, sokféle zörej és zenei hang, egymás hangjának felismerése kis eltéréssel, zaj iránya, távolsága, közeledés, távolodás.
- ✓ Zenehallgatás: hosszabb énekelt vagy hangszeren előadott dal figyelmes hallgatása, érdeklődő élvezete.

Ritmusérzék fejlesztés:

- ✓ Egyenletes lüktetés: járással, tapssal, ritmushangszerrel, az egyenletes lüktetés és ritmus különbsége, összekapcsolása.
- ✓ Ritmus: dalok és mondókák ritmusának kiemelése, dallamfelismerés ritmusról.
- ✓ Tempókülönbségek: gyors és lassú különbsége, önálló irányítással, tempótartás óvónő nélkül.
- ✓ Mozgás, térforma: esztétikus együtemű mozgás, változatos térforma, játékos táncmozdulatok.
- ✓ Ütőhangszerek: dob, háromszög, cintányér + népi ritmus hangszerek változatos használata a dalokhoz alkalmazva.
- ✓ Zenei formaérzék: a motívum hangsúlyának kiemelése, tapssal, járással, játékos mozdulatokkal.
- ✓ Zenei alkotókedv: zenei kérdés – felelet kitalálása 8 motívumonként mondókára dallamkitalálás, saját szöveg.

4. Rajzolás, festés, mintázás, kézi munka

Célok

Esztétikus tárgyi környezettel való ismerkedés. Az alkotások által belső képi világuk gazdagítása. Maga a tevékenység és ennek öröme a fontos. A gyermekek igényének kialakítása a kreatív önkifejezésre.

Az óvodai nevelés feladatai

A rajzolás, festés, mintázás, építés, képalakítás, a kézi munka, mint az ábrázolás különböző fajtái, továbbá a műalkotásokkal, a népművészeti elemekkel, szokásokkal, hagyományokkal, nemzeti szimbólumokkal, az esztétikus tárgyi környezettel való ismerkedés is fontos eszköze a gyermeki személyiség fejlesztésének.

Megismertetni a gyermekeket az eszközök használatával, a különböző anyagokkal, a rajzolás, festés, mintázás és kézimunka különböző technikai alapelemeivel és eljárásaival.

Az óvodapedagógus feladata:

Teremtsük meg a feltételeket a gyermekek vizuális tevékenységéhez:

- Biztosítsunk sokféle lehetőséget a gyermekek élményeinek, fantáziájának, megfigyeléseinek képi és térbeli megjelenítéséhez, kreativitásuk fejlesztéséhez.
- Vizuális tevékenységekhez folyamatosan biztosítsuk a szükséges jó minőségű eszközöket, anyagokat
- Vonjuk be a szülőket az anyagok, eszközök gyűjtésébe, elkészítésébe.
- Gyűjtsük és elemezzük a gyermekek munkáit, ezzel segítve a fejlődés folyamatát.
- Amennyiben megoldható, minden csoportszobában célszerű a barkácsoláshoz szükséges eszközöket, felszereléseket, anyagokat együttesen tárolni.

A fejlesztés tartalma

- Gyurmázás, agyagozás, rajzolás, festés, batikolás, vágás, ragasztás, varrás, barkácsolás)
- Ezek a tevékenységek a gyermekek kedvencei közé tartoznak. A feladat elsősorban az, hogy biztosítsuk a zavartalan és sokrétű tevékenykedés külső feltételeit. Nagyon célszerű a vizuális tevékenységek és a munkatevékenységek összehangolása, hiszen a szabad, önálló tevékenykedés gyakran jár együtt viszonylagos rendetlenséggel.
- A tevékenységek megszervezéséhez kitűnő pedagógiai alapot adnak az évszakok változásai.
- A természet szépségei, a gyermek által megérthető világ tárgyai és eseményei.
- Kitűnően hasznosíthatók a vizuális tevékenységek számára az ünnepek. Ahhoz, hogy kibontakozhasson a gyermekek alkotókedve, teljes önállóság szükséges. Az ötlettől a megvalósításig főként bátorítást, útmutatást és dicséretet várnak a gyermekek.

a.) Képalakítás:

- Firkálgatás, rajzolgatás, festés, tetszés szerinti színválasztás, színhasználat
- Játék közben színes anyagok szétválasztása
- Rajzolás nagyobb felületre
- Emberalakok, környezet, tárgyak rajzolása
- Mesék, történetek, események elképzelése, képi ábrázolása

- Színkeverés
- Képeskönyv, leporelló készítése kivágott képekből, ennek további díszítése

b.) Plasztikai munkák:

- Képlékeny, könnyen megmunkálható anyagok pl.: homok, hó, agyag, gyurma, papírok, dobozok, termések, textildarabkák, fonalak, fadarabok, apró gallyak, kavicsok stb.) használata
- Tapasztalatszerzés a viselkedésükről
- Nyomkodás, ütögetés, darabolás, gyurkálás, gömbölyítés, sodrás, lapítás stb.
- Természeti tárgyak gyűjtése
- Bábok készítése
- Arányviszonyok, részekre osztás, hajtogatás, darabolás, tépés
- Emberalakok, állatok mintázása
- Szobrok formálása

c.) Építés

- Különböző formák, játékok rakosgatása
- Torony, kerítés, vár, kuckóépítés
- Évszaknak megfelelően homok, hó használata
- Tájékozódás a térben, elrendezés, soralkotás, ritmusképzés
- Több napon át folytatódó építések
- Különböző makettek létrehozása óvónői segítséggel
- Műalkotások nézegetése, múzeumlátogatás
- A környezetben látható esztétikai jelenségek megfigyelése. Természetesen az óvodapedagógus dönti el ezen belül a témákat, az adott csoport fejlettségi szintje alapján.

A fejlődés jellemzői az óvodáskor végére

A gyerekek egyéni módon jelenítsék meg személyes élményeiket, ismereteiket, gondolataikat, elképzeléseiket. Ezek kifejezésére biztonsággal használják a vizuális nevelés eszközeit, örömmel, saját kezdeményezésükre is alkossanak.

- ✓ Ábrázolásuk változatos legyen, tagoltságot mutasson, formákhoz és a hangulatokhoz megfelelő színeket társítsanak, színhasználatukban érvényesítsék kedvelt színeiket. Emlékezet utáni témáikban részleteket is ábrázoljanak.
- ✓ Tudjanak díszítő – tervező feladatokat megoldani sorakoztatással és más elrendezéssel, vonalas és folthatású mintaelemekkel, változatos színekkel, rajzolással, festéssel, papírmunkával, agyagba karcolással.
- ✓ Tudjanak, egyszerű formákat papírból kivágni, hajtogatni, ragasztani, papírelemekből és más anyagok felhasználásával képeket, egyszerű játékot tervezni és készíteni.

Plasztikai munkájuk egyéni, részletező legyen, tudjanak formákat mintázni elképzeléseik alapján és megfigyelésük felhasználásával.

- ✓ Ismerjék a különböző anyagokat, az ábrázolás és a konstruálás egyszerű munkafogásait, technikai alapelemeit.
- ✓ Az eszközhasználatuk legyen célszerű és gazdaságos, az eszköztartásuk és az anyagkezelésük helyes. Jelenjen meg az eszközök karbantartásának szokása és a munkaszervezés képessége.
- ✓ A változatos eszközök, többnyire képesek hangsúlyozni a legfontosabb megkülönböztető jegyeket, jellemző formákat (fiú, lány, róka, tulipán) Emberábrázolásainkban megjelennek a részformák (pl.: haj, ruha, stb.) s próbálkoznak a legegyszerűbb mozgások jelzésével is.

A közös munkák értékelése során saját műveikkel és a műalkotásokkal kapcsolatban szóbeli véleményt nyilvánítsanak.

5. Mozgás

Célok

- a gyermeki szervezet sokoldalú arányos fejlesztése
- a motoros képességek, készségek fejlesztése
- személyiségfejlesztés
- a tanulási képességek fejlesztése
- a mozgás és a játékgigény természetes gyakorlatokkal és játékkal történő kielégítése
- a kondicionális képességek közül az alaperő minél magasabb szintre emelése, az állóképesség fejlesztése

Az óvodai nevelés feladatai

A mindennapos és az irányított testnevelés középpontjában a mozgásos játék álljon. A komplex testmozgások beépülnek az óvodai élet egyéb tevékenységeibe is, miközben együtt hatnak a gyermek személyiségének - a pozitív énkép, önkontroll, érzelemszabályozás, szabálykövető társas viselkedés, együttműködés, kommunikáció, problémamegoldó gondolkodás - fejlődésére.

A spontán - a játékban, azon belül a szabad játékban - megjelenő mozgásos tevékenységeknek, az egészségfejlesztő testmozgásnak az óvodai nevelés minden napján, az egyéni szükségleteket és képességeket figyelembe véve, minden gyermek számára lehetőséget kell biztosítani. Törekedni kell a gyermekeket legjobban fejlesztő, kooperatív mozgásos játékok széleskörű alkalmazására, a szabad levegő kihasználására.

A játék az óvodás korú gyermek számára:

- a legalapvetőbb tevékenység
- a gyermek a játékot mindig elfogadja
- nagy ismétlésszámra hajlandó, ezért fejlődik az egészsége
- a játékon keresztül tapasztal, fejlődnek tanulási képességei
- a fejlesztő hatások minden téren jobban érvényesülnek
- a játék semmi mással nem helyettesíthető
- a játék a gyermek személyiségét fejleszti
- a gyermek gátlásai felszabadulnak a játék által, ezért nem gátolják a fejlődést
- a játékos mozgás fejlesztő hatásai végtelenek
- a játékos mozgásnak fontos szerepe van a helyes testtartáshoz szükséges izomegyensúly kialakulásában

Az óvodapedagógus tevékenysége:

A fejlesztés tartalma

- járások
- futások
- ugrások
- szökdelések
- támaszgyakorlatok – csúszás, kúszás, mászás, négykézláb-járás, guruló átfordulás, tarkóállás, kézállás előkészítő gyakorlatok, hossz tengely körüli gurulás
- függések
- egyensúlygyakorlatok
- labdagyakorlatok – dobások, elkapások, vezetések, gurítások, labdatovábbítás társhoz (Mit? Miért? Hogyan? Módszertani füzet óvodapedagógusoknak. Labdagyakorlatok. Összeállította: Gergely I. / kék füzet/)
- mozgásos játékok
- egyszerű futójátékok

- egyszerű szerepes fogójátékok
- szabályjátékok
- versenyjátékok
- küzdőjátékok
- kidobós játékok (Mit? Miért? Hogyan? Módszertani füzet óvodapedagógusoknak. Sokmozgásos testnevelés játékok. Összeállította: Gergely I. /zöld füzet/)
- bot gyakorlat
- karika gyakorlat
- szalag gyakorlat
- babzsák gyakorlat
- pad gyakorlat
- páros gyakorlat
- a tevékenység tervezésének irányelvei
- a tevékenység szervezésének módszerei

A fejlődés jellemzői az óvodáskor végére

Növekszik teljesítőképességük, mozgásuk összerendezettebbé, ügyesebbé, megfelelő ritmusúvá válik. Mozgástapasztalataik az egyensúlyozásban és ugrásban növekednek.

- ✓ Cselekvőképességük gyors, mozgásban kitartóak
- ✓ Fejlődik tér és időtájékozódó képességük
- ✓ Megszeretik és igénylik a mozgást
- ✓ Egyéni -, csoportos -, sor -, és váltóversenyt játszanak az óvónő segítségével és a szabályok pontos betartásával
- ✓ A természetes járást ütemes járással váltakoztatják
- ✓ Egyensúlyoznak padmerevítő gerendán
- ✓ Hat-nyolc lépés nekifutással tetszés szerinti akadályt átugranak
- ✓ Kislabdát hajítanak távolba, labdát vezetnek, dobznak, elkapnak, gurítanak, továbbítanak társhoz.

6. A külső világ tevékeny megismerése

Célok

A gyermek közvetlen megfigyelésére és tapasztalatszerzésére építve megismerje a szűkebb és tágabb természeti-emberi-tárgyi környezetét, formai, mennyiségi, téri viszonyait és megértse az őt körülvevő világot. A valóság felfedezése során pozitív érzelmi viszonya alakuljon ki a természethez, az emberi alkotásokhoz, tanulja meg azok védelmét, az értékek megőrzését.

1. A környezettudatos, környezetbarát életvitel megalapozása, kialakítása annak érdekében, hogy a gyermekeink képesek legyenek a közvetlen és tágabb környezetükben jelen lévő problémák felismerésére és kezelésére az életkoruknak megfelelő szinten.
2. Környezeti nevelésünk egy tudatformáló, tapasztalatokat és ismereteket gyűjtő, a gyermek környezethez kapcsolódó pozitív szokásokon keresztül környezetorientált magatartást alakító tevékenység.

Az óvodai nevelés feladatai

1. A gyermek, miközben felfedezi környezetét, olyan tapasztalatok birtokába jut, amelyek a környezetben való, életkorának megfelelő biztos eligazodáshoz, tájékozódáshoz szükségesek.
2. Megismeri a szülőföld, az ott élő emberek, a hazai táj, a helyi hagyományok és néphagyományok, szokások, a közösséghez való tartozás élményét, a nemzeti, családi és tárgyi kultúra értékeit, megtanulja ezek szeretetét, védelmét.
3. Megismertetni a gyermeket azzal a természeti környezettel, amelyben él, felhívni a figyelmet annak értékeire és szépségeire.
4. A gyermeket körülvevő valós természeti és társadalmi környezetből megismertetni mindazt, ami megérthető és hasznosítható számára.
5. Az óvodás korosztálynak a környezethez való pozitív érzelmi viszonyának kialakítása.
6. Ökológiai szemlélet alakítása – mely lehetővé teszi annak az elvnek az elfogadását, hogy a természetben mindenre szükség van és nincsenek káros és hasznos élőlények.
7. Olyan szokások, viselkedési formák, ismeretek alapozása, amelyek a későbbiekben meghatározzák a természethez való kötődést, illetve, kialakítják a gyermekben a természet védelmét, értékeinek megőrzését, az irántuk vállalt felelősséget.
8. Természet ünnepeinek megtartása
  - Állatok világnapja: október 4.
  - Víz világnapja: március 22.
  - Föld Napja: április 22.
  - Madarak és fák napja: május 10.
  - Méhek világnapja: május 20.
9. A környezettudatos magatartás kialakításához, megalapozásához ismertessük meg gyermekeinket a szelektív hulladékgyűjtés szabályaival.
  - logikai, készségfejlesztő játék pl.: Kukatündér
  - szelektív hulladékgyűjtés: gyakorlati alkalmazása mindennapokban: papír, műanyag és használt elem gyűjtése szelektív tárolókban. (évente 1-2 alkalommal papír-és pet palack gyűjtést szervezünk)
10. Személyes példaadással neveljük őket a takarékosságra (víz-, villany).
11. Minden óvónő éljen azzal a lehetőséggel, hogy a foglalkozásokba beépíti a környezet- és természetvédelmi ismereteket.

12. Ismertessük meg gyermekeinket az évszakokhoz kapcsolódó magyar népszokásokkal, néphagyományokkal.

„A népi kultúrában az ember és a természet kapcsolata tükröződik vissza”

Jeles napok és ünnepek megtartása

- Születésnap: október
- Márton napja: november 11.
- Advent: december
- Borbála napja: december 4.
- Luca napja: december 13.
- Karácsony: december
- Újév: január
- Farsang: február
- Húsvét: április
- Pünkösd: május

Környezetvédelem:

- A környezet iránti fogékonyság fölkelése
- környezeti alapfogalmak tisztázása
- környezeti értékek felismertetése
- környezetbarát szokások megalapozása
- tapasztalat és ismeretszerzés formájának biztosítása
- természettisztelő erény kibontakozása
- környezettudatos magatartás és életvitel kialakítása

Természetvédelem: a természet „építményeinek”, „műemlékeinek”, „élő múzeumainak” fenntartása és megőrzése az utókor számára:

- a levegő tisztaságának védelme: (erdőtelepítés – oxigén)
- a víz védelme: (növények telepítése, ültetése, szennyezés, tiszta ivóvíz szolgáltató források védelme)
- a föld védelme: (talajszennyezés elkerülése)
- a növényvilág védelme: (erdők, rétek, parkok, arborétumok, emlékfák, botanikus kertek ritka növényfajok)
- az állatvilág védelme: (ritka rovarok, puhatestűek, halak, kételtűek, hüllők, madarak, emlősök), valamint élő- és táplálkozó helyeik védelme
- kultúrtörténeti emlékek védelme: történelmi, irodalmi, népmondai emlékhelyek, temetők, műtárgyak, épületek, hidak természeti környezete
- tájképi értékek védelme: (hazai várak, váromok és környéke, műemléki környezetek környéke, feltárások)

Születéstől felnőttkorig

A természet - társadalom - ember fogalomkörhöz szorosan kapcsolódó fogalomkör.

Feladata: a társadalomba való beilleszkedéshez szükséges magatartásformák kialakítása, szokások elsajátítása természetes élethelyzetekben.

Ezek:

- A köszönés módjára vonatkozó illemszabályok
- A bemutatkozással kapcsolatos illemszabályok
- Megszólítás, tudakozódás, kérésre vonatkozó illemszabályok
- Étkezéssel, vendégfogadással, vásárlással kapcsolatos illemszabályok
- A jó megjelenés szabályai
- Óvodán kívüli viselkedés, öltözködés, kulturális és más intézményekben
- Az ajándékozás szokásai
- Nemzeti értékeink megbecsülése
- A helyi hagyományok és népszokások ápolása által a közösséghez tartozás élménye

Az óvoda elvi és tartalmi kiegészítése

Az óvodában a környezeti nevelés maga az óvodai élet. Ahogy játszunk, reggelizünk, ebédelünk (egészséges étkezés, kulturált étkezési szokások) ahogyan alakulnak emberi kapcsolataink, amilyen anyagból vannak játékaink, bútoraink, ahogyan vigyázunk egymásra.

Az óvodai környezeti nevelés elsősorban a szokásokon, a környezettel való kapcsolatokon, hétköznapi apró történésein keresztül érvényesül. Emellett nagy szerepet játszanak a séták a közeli füves – fás ligetre, a kirándulások távoli tájakra, a csoportszobában lévő növények, az élősarok növényei, a kialakított hely az összegyűjtött természeti kincseknek, a természetről szóló gyönyörű mesék és versek.

A környezeti nevelés kicsalogat az épületből. A nevelés színtere lesz az udvar, az utca, a patakpart, a város. A környezetben szerzett valóságos tapasztalatok, folyamatos és alkalmi megfigyelések, felfedezések pozitív érzelmeket formálnak, alakítanak. Az óvodáskorú gyermekek az apró dolgok iránti érzékenységükkel sok jót tudnak tenni a természetért. Az óvodapedagógus feladata, hogy kialakítsa azokat a tevékenységi köröket, amik gondozásában az óvodás korú gyermek is részt vehet. Az ismeretekre irányuló tevékenység a felnőtt minta alapján kialakított hatás válhat önfejlesztő erővé, amely alapja lehet a környezetre figyelő, azt megbecsülő, környezettudatos magatartású felnőtteknek.

Az óvodapedagógus tevékenysége

- Türelmes, derűs, megértő és empátiával kezeli a gyermeket
- Ügyel szavai tisztaságára, szándékai és cselekedetei szépségére
- A közömbösséget sohasem engedheti meg
- A tárgyi környezetben minél több természetes anyag használatára törekszik
- A spontán környezeti hatásokat ugyanolyan hangsúlyosan kezeli, mint a tervezett környezeti hatásokat
- Példamutató magatartással is hat a gyerekekre (anyag-, víz,- áram takarékoság)

Az óvodapedagógus feladatai

A gyermek számára könnyed, vidám, játékos tanulási tevékenységet szervez, amit jellemez:

- Személyes tapasztalás, vizsgálódás
- Kötetlen szemlélődés
- Kötött szempont alapján történő megfigyelés
- Olyan feltételek megteremtése, amely lehetővé teszi minél több tapasztalat szerzését a természetben
- Teremtsen az óvodapedagógus lehetőségeket a folyamatos és alkalmi megfigyelésre
- Építsen a spontán lehetőségekből fakadó élménynyújtásra
- Tudatosan törekedjen arra, hogy minél több élményt gyűjtsenek a gyermekek saját természeti és társadalmi környezetükből
- Biztosítson minden eszközt és lehetőséget a gyermekeknek a természetben való folyamatos tevékenykedéshez
- A foglalkozásokat lehetőség szerint a szabad természetben szervezze meg
- Hatékonyan működjön együtt a szülőkkel, a környezet megszerettetése, megóvása érdekében
- A témakörök rendszerezésére az évszakváltozás lehetőségét használja ki. A témakörök 5-6 foglalkozást ölelnek fel, ami rugalmasan változtatható (A gyermek érdeklődése, figyelme szabja meg.)
- Többoldalú megközelítéssel, az adott témakört komplex módon jelenítse meg

A tartalom felöleli:

a.) A külső természeti környezetből mindazt, ami az óvodás korú gyermek számára megtapasztalható és ez által megérthető.

Cél: a természethez fűződő pozitív viszony kialakítása és elmélyítése, növények, állatok óvására, szeretetére nevelés.

b.) A belső természeti környezetből mindazt, ami az óvodás korú gyermek számára megtapasztalható és ez által megérthető.

Cél: az egészséges élethez szükséges életviteli szokások (étkezés, testápolás, mozgás) megalapozása, gyakorlása.

c.) A külső, ember alkotta környezetből mindazt, ami az óvodás korú gyermek számára megtapasztalható és az által megérthető (tárgyi környezet, emberi kapcsolat, hagyományok).

Cél: az emberi munka szépségének érzékeltetése a tárgyakban, a természetes anyagok felé orientálás. A szeretet, a kötődés, az élménybefogadás, az érzelmek kifejezőkészségének, valamint a mások iránti együttérzés, megbecsülés kifejezésére nevelés.

d.) Belső személyi világ alakítása

Cél: A nevelőközösségre ró felelősségteljes feladatot: A jó közösség kialakításáért, a nevelés derűjéért, a félelem, a szorongás távol tartásáért mindent el kell követnünk: nyitott légkör megteremtésével, demokratikus, szeretetteljes irányítással, mely minden gyermeket egyéniségként fogad el, ösztönzi a szabad véleménynyilvánítást és hangsúlyt fektet a gyermek önbizalmának fejlesztésére.

A témakörök kialakításánál figyelembe vett helyi lehetőségek:

- A település, azon belül az óvoda szűkebb környezete
- A település természeti környezete (növény és állatvilága)
- A közlekedés lehetőségei és eszközei

A környezeti nevelés szervezése a program keretében:

- A környezeti nevelés tartalma megjelenik a négyes feladatrendszerben (játék és tanulási, társas és közösségi, munka, valamint a szabadidős tevékenységek átszövik egymást)

A fejlesztés tartalma

A komplex foglalkozások magukban foglalják:

- Napszakok, a hét napjai, hónapok, évszakok
- Énkép – Az ember
- Növények
- Állatok
- Víz
- Talaj
- Levegő
- Hulladék
- Lakóhely
- Közlekedés
- Hagyományok

Önálló Innováció:

A környezettudatos magatartás kialakításának programja

Projektcím: „Szemét vagy hulladék, avagy a hulladék nem mind szemét”

Önálló innováció:

Szakmai együttműködésen alapuló szolgáltatások igénybevételével, a Néprajzi Múzeummal kialakított közös hagyományőrző program.

Projektcím: „Csóri kanász a dombon, játszik a botjával”

Az Educatio Nonprofit Kht. által minősített „Jó gyakorlat”

Szakmai együttműködésen alapuló szolgáltatások igénybevételével, a Mezőgazdasági Múzeummal kialakított közös hagyományőrző program.

Élményközpontú pedagógiai módszerek alkalmazása természeti környezetben

Projektcím: „Nemez van a fejünk fölött” – Honfoglaló magyarok élete 896-ban

Az Educatio Nonprofit Kht. által minősített „Jó gyakorlat”

Élményközpontú pedagógiai módszerek alkalmazása természeti környezetben

Projektcím: A Jági tó és tanösvény bejárása (Témahét)

A fejlődés jellemzői az óvodáskor végére

- ✓ Alakuljon ki a gyermekekben pozitív érzelmi viszony a természeti – emberi – tárgyi világ értékei iránt.
- ✓ Formálódjon bennük a szülőföld, az ott élő emberek, a hazai táj szeretete.
- ✓ A helyi néphagyományok, szokások megismerésével alapozódjon meg bennük a nemzeti, családi és tárgyi kultúra értékeinek védelme.
- ✓ Ismerjék az egyes évszakok néhány jellegzetességét.
- ✓ Tudjanak különbséget tenni az évszakok között, és lássák meg az öltözködés és az időjárás összefüggéseit.

- ✓ Ismerjék a környezetükben fellelhető növényeket, s azok gondozását (élősarok, udvar). Tevékenyen vegyenek részt az elemi természetvédelmi tevékenységekben (téli madárvédelem, Madárkarácsony, élőlények óvása)
- ✓ Ismerjék a környezetükben élő házi és vadon élő állatokat, rovarokat, legyenek képesek összehasonlítani külső jegyeik és hasznosságuk alapján.
- ✓ Formálódjon környezettudatos szemléletmódjuk (szelektív hulladék gyűjtés, takarékoság a vízzel, papírral, újrahasznosítás...)
- ✓ A gyermekek tudják saját nevüket, születésük idejét, helyét, lakcímüket. Szüleik pontos nevét, foglalkozását, munkahelyét.
- ✓ Ismerjék a környezetükben lévő intézményeket, szolgáltató üzleteket az ott dolgozó emberek munkáját, becsüljék a munkát.
- ✓ Szerezzenek gyakorlatot az elemi közlekedési szabályok betartásában – ismerjék a közlekedési eszközöket.
- ✓ Ismerjék és tudják megnevezni környezetük színeinek sötét és világos változatait.
- ✓ A testrészeket az emberi test felépítésének megfelelően felsorolják. Legyenek igényesek testük tisztaságára.
- ✓ Legyen fogalmuk az időről (napszakok, napok, hetek hónapok, évszakok).

7. Munka jellegű tevékenységek

A személyiségfejlesztés fontos eszköze a játékkal és a cselekvő tapasztalással sok vonatkozásban azonosságot mutató munka és munka jellegű játékos tevékenység - az önkiszolgálás, a segítség az óvodapedagógusnak és más felnőtteknek, a csoporttársakkal együtt, értük, később önálló tevékenységként végzett alkalmi megbízatások teljesítése, az elvállalt naposi vagy egyéb munka, a környezet-, a növény-és állatgondozás.

Célunk a különböző tevékenységek során:

- a munka iránti tisztelet, megbecsülés, és a kooperációs képességek megalapozása
- a munkafolyamatok sorrendjének megtanítása, a megfelelő eszközök biztosítása

Az óvodai nevelés feladatai

- A játékos jelleg és a gyermek önkéntességének biztosítása
- A tapasztalatszerzésnek és a környezet megismerésének, a munkavégzéshez szükséges attitűdök és a képességek, készségek, tulajdonságok, mint a kitartás, az önállóság, a céltudatosság alakításának fontos lehetősége
- A gyermek korának és egyéni képességeinek megfelelő munkatevékenységek biztosítása
- Rendszeres, folyamatos munkavégzés feltételeinek a megteremtése
- A gyermek önállóságának biztosítása a döntési képességek gyakorlásában.
- Módszerek: ösztönzés, segítségadás, értékelés
- Önálló munkavégzés kialakítása
- Törekedjünk arra, hogy minden munkatevékenység örömet jelentsen a gyermekeknek és azt szívesen, aktívan végezze

Az óvodapedagógus tevékenysége a munka jellegű játékos tevékenységek kialakításában **Önkiszolgálás:**

Önmagukkal kapcsolatos teendőket (testápolás, öltözködés, étkezés, környezetünk rendben tartására irányuló tevékenység), 3 éves kortól próbáljanak önállóan elvégezni. A segítségadás mértéke a különböző korú és fejlettségű gyermekek igényétől függ. Nyilvánvaló, hogy kiscsoportban hatványozottabb, majd fokozatosan csökken. Engedjük, hogy a gyermekek képességeik szerint életkoruktól függetlenül akkor végezzék el az önkiszolgálást, amikor képesek rá.

Naposság:

A naposság a feladattudat, kötelességtudat, a felelősségérzet és a közösségi érzés, a közösségi kapcsolatok alakításában fontos gyermeki tevékenység. A naposi munkát akkor célszerű bevezetni, amikor a gyermekek készség szinten ismerik a munkafolyamat menetét, fogásait. Nagy szerepe van e tevékenységnek a mozgáskoordináció fejlődésében a társas viszony és az együttműködés kialakulásában.

Fejleszti az esztétikai érzéket és lehetőséget ad a másokról való gondoskodás örömének átélésére. 5 éves kortól önként vállalt tevékenységként kerül bevezetésre.

Élősarok gondozása:

A munka társadalmi értékének megismertetésére az óvodában az élősarok gondozása ad lehetőséget a természet a környezet és az ember kölcsönhatásának megtapasztalására minden gyermeknek. E tevékenység közben számtalan ismeretet szereznek a gyermekek.

Környezet rendjének biztosítása: teremrendezés, díszítés.

Alkalomszerű munkák: ezek a tevékenységek segítik a gyermek feladattudatának fejlődését, időészlelésének alakulását. A közösen végzett munka sok örömet rejt magában, erősíti a közösségi érzést, alakítja az érzelmeket és az empátiás készséget.

Játékok javítása, tisztítása: segítség az óvónőnek, segítségnyújtás a kisebbeknek. 3-4 éves korban fokozott a tevékenységi vágy és a hozzá kapcsolódó funkció öröm. Ebben a korcsoportban elsősorban az óvodapedagógus munkavégzése dominál, a gyermek segítséget ad ehhez közösen rakják helyre a játékokat, adogatják az eszközöket, stb. Fokozatosan alakul ki a munkavégzés eredménye iránti igény és az azzal járó sikerélmény. 5-6-(7) éves kortól a gyermek önálló aktív munkavégzésére toódik a hangsúly. Az önálló munkavégzés ad módot a szükséges készségek kifejlődésére, gyakorlására. A gyermeki munka az óvodapedagógustól tudatos szervezést, a gyermekkel való együttműködést és folyamatos konkrét, reális, vagyis a gyermeknek saját magához mérten fejlesztő értékelést igényel.

A fejlődés jellemzői az óvodáskor végére

- ✓ Képesek önmaguk kiszolgálására
- ✓ Önálló öltözés, tisztálkodás
- ✓ Kialakulnak a munkavégzéshez szükséges készségek, kedvező magatartási formák
- ✓ A szükséges munkát felszólítás nélkül megkezdik, a hiányosságokat észreveszik
- ✓ Együttműködési képességük kialakul

8. A tevékenységekben megvalósuló tanulás

Célok:

A játék és a tanulás teljes mértékben összekapcsolódik óvodáskorban. A tanulás folyamatos, jelentős részében utánzásos, spontán és szervezett tevékenység, amely a teljes személyiség fejlődését, fejlesztését támogatja. A gyermek esetében a tevékenységi vágy ösztönöz a tapasztalatszerzésre, a cselekvésre és közben minden pillanatban újabb és újabb felfedezéseket tesz, azaz tanul a kisgyermek. Játék közben, játékosan szinte észrevétlenül tanul, tehát a játék az óvodai tanulás egyik legfontosabb, de nem kizárólagos színtere. A játékon belül a motoros, a szociális és a verbális tanulás összefonódik, komplex formában jelenik meg. Az óvodai tanulás azonban szélesebb értelmű annál, hogy csupán a játékkal való összefüggésein keresztül értelmezzük. A nevelési folyamat egésze, azaz valamennyi pillanat alkalmas arra, hogy erőltetés nélkül spontán vagy irányított módon tanuljon a kisgyermek. A tanulás természetesen csupán része a nevelési folyamat egészének. Legfőbb célkitűzésünk, hogy egyszerre, egy időben kevesebbet, de minőségben és használhatóságában mégis több ismeretet kapjanak a gyermekek. A több érzékszervet igénybe vevő tapasztalás és a sokoldalú cselekedtetés mindennél fontosabb az óvodás korú gyermek fejlődésének szempontjából. Ezt nem lehet kiváltani vagy helyettesíteni az egyoldalú intellektuális fejlesztéssel, aminek jelentőségét elismerjük, ám mértéke és hatása alatta marad a tevékenységek általi fejlesztésnek.

A közvetlen környezet folyamatos megismerése, az érzékelés és a többoldalú tapasztalatszerzés azért központi kérdése a tanulási folyamatnak, mert szerintünk kevesebbet, de azt jobban, alaposabban, több oldalról megközelítve kell a gyerekek számára közvetítenünk és velük együtt átélnünk.

Miután a gyermek a világot komplex módon érzékeli, észleli és éli meg, ezért a tanulás során is ebből kívánunk kiindulni. Ez az oka annak, hogy komplex foglalkozások rendszerén keresztül jut el a gyermekhez az, ami számára a világból megismerhető, befogadható ismeretet, tapasztalatot jelent. Ily módon veszi figyelembe a pedagógiai folyamat minden lényeges elemét: a tartalmat, a gyermekek előzetes tudását, motiváltságát, életkori sajátosságait, a nevelési környezet lehetőségeit, korlátait stb.

A gyermekek az óvodai évek alatt, formálódnak, alakulnak, egyéni érdeklődésükhöz mértén fejlődik az iskolai tanuláshoz való viszonyuk. Nem mindegy, milyen érdekeltség fejlődik ki a gyermekben a tanulással kapcsolatban, hiszen már lehetnek csirái annak, hogy később örömmel tanul-e a gyermek. Képes lesz-e saját motiváltságából kiinduló erőfeszítésre a tanulás során. Ennek a belső motiváltságnak a kialakítását kezdjük meg az óvodában, melyre tudatosan törekszünk. A tanulási tevékenység esetén is azt szeretnénk elérni, hogy örömmel és önként vegyen részt. Ebben a folyamatban a gyermeket ne csupán külső motiváció (jutalom) készítse erre.

A cél az, hogy megfelelő színvonalú feladatok elé állítsuk a gyermeket.

Természetesen minden gyermek esetében képességeinek megfelelő feladatokról van szó. A követelményeket az egyéni teljesítőképességhez kell mérni. A sikerélmények erősítik a gyermek önbizalmát és bátorságot adnak neki az újabb, nehezebb problémák megoldásához. A sorozatos kudarcok ellentétes hatást váltanak ki. A gyermek bátortalanná, félőssé, visszahúzódóvá válik, alulértékeli önmagát és alatta marad saját teljesítőképességének. Az óvodapedagógus szerepe kiemelkedő abban, hogy milyen feladat elé állítja az egyes gyermekeket, mennyire képes megismerni és fejleszteni őket egyéni adottságainak figyelembevételével. A helyi nevelési programunk biztosítja az óvodapedagógusok számára a gyermek igényéhez, egyéniségéhez, teherbírási képességéhez igazodó tanulási kereteket és formákat. A nevelés egészén belül az óvodapedagógus által kezdeményezett tevékenységi formákban, szervezeti és időkeretekben megvalósuló tanulás kötött és kötetlen kezdeményezések, foglalkozások, beszélgetések, tapasztalatszerző séták, kirándulások stb.

tehát természetes és szimultán környezetben egyaránt megvalósulnak a napi élet bármely mozzanatában. Ez teljes egészében az óvodapedagógus kompetenciájába tartozó kérdés.

Az óvodapedagógus feladatai a tanúlással kapcsolatban:

- ❖ Értelmi képességek fejlesztése (észlelés, figyelem, emlékezet, képzelet, gondolkodás)
- ❖ A gyermek megismerési vágyának, kíváncsiságának sokoldalú érdeklődésének kielégítése
- ❖ Lehetőséget kínálni a gyermek számára olyan szituációk átélésére, ahol megismerheti a felfedezés, a kutatás örömeit

Kihasználja a tevékenységekben rejlő lehetőségeket.

- ❖ A gyermek egyéni érdeklődésének megfelelő tevékenységek biztosítása
- ❖ A gyermekek személyiségét nem statikusan, hanem önmagukhoz viszonyított fejlődésében szemléli
- ❖ A gyermekek önállóságának, figyelmének, kitartásának, pontosságának, feladattudatának fejlesztése
- ❖ Munkájában a tanulási folyamatot a nevelés szerves részeként kezeli

Olyan tapasztalatok szervezéséhez nyújtson segítséget a gyermeknek, amelyben saját teljesítőképességét is megismerheti, és ennek érdekében indokolt esetben használja az IKT-eszközöket is.

A tevékenységekben megvalósuló tanulás megszervezésével kapcsolatos feladatok

Az óvodában a tanulás spontán tevékenység és folyamatos, jelentős részben utánzásos, amely a teljes személyiség fejlődését, fejlesztését támogatja. Az ismeretek átadásában törekszünk a kiemelt kompetenciák fejlesztésére, a tanuláshoz szükséges alapkészségek, képességek, ismeretek átadására, bővítésére.

- változatos, esztétikus eszközökkel, élmények felidézésével teremtjük meg a feltételeket a motiváltság eléréséhez
- biztosítjuk a gyermekek részére a tevékenységek szabadon való választását

A tanulás feltétele, lehetséges formái és ajánlott módszerei

A tanulás feltétele a gyermek cselekvő aktivitása, a közvetlen, sok érzékszervét foglalkoztató tapasztalás, felfedezés lehetőségének biztosítása, kreativitásának erősítése.

- Új élményeket, ismereteket ad át - az utánzásos, minta- és magatartás- és viselkedéstanulás (szokások alakítása),
- a spontán játékos tapasztalatszerzés;
- játékos cselekvéses tanulás;
- a gyermeki kérdésekre, válaszokra épülő ismeretszerzés;
- az óvodapedagógus által irányított megfigyelés, tapasztalatszerzés, felfedezés;
- a gyakorlati problémamegoldás terén.

A mindennapjainkat úgy tervezzük, hogy a szabad játékot nem megzavarva a gyermekek önkéntességét figyelembe véve, vehetnek részt a különböző tevékenységekben. A gyermekek számára igazi élményt nyújt a személyes átélés, melyben a felmerülő konfliktus helyzetek megoldásai saját tapasztalataikat gyarapítják. Csoportjában tudatosan alkalmazza a konfliktus-megelőzés módszereit, például a közös szabályalakítást, az értékelési szempontok tudatosítását, a pozitív példák megerősítését, a következetességet.

A tevékenység szervezésének módszerei

A legfőbb szemléltető eszköz az óvónő beszédének érzékletessége, akusztikai, megformáltsága.

Az óvodapedagógus feladatai az művek bemutatásával kapcsolatban.

- kifejező, érzelemgazdag előadás
- Az előadás-technikai eszközök tudatos alkalmazása
- Metakommunikációs eszközök alkalmazása

Beszélgetés módszere

- A kommunikációs képességek fejlesztésének eszköze, az anyanyelvi nevelés hatásos módszere

Az óvodapedagógus feladata a beszélgetés módszerével kapcsolatban

- Beszélgetéseknél figyelembe veszi a gyerekek életkori sajátosságait, egyéni képességeiket, lehetőséget teremt az interakcióra.

Magyarázat módszere

- A beszélgetéshez vagy a szemléltetéshez kapcsolódik.

Az óvodapedagógus feladatai a magyarázat módszerével kapcsolatban:

A gyermekek számára ismeretlen fogalmakat, eszközöket, tárgyakat, stb. a bemutatás előtt ajánlott megismertetni a gyermekekkel.

Szemléltetés módszere

Változatos, esztétikus, kifejező eszközök használata.

Az óvodapedagógus feladatai a szemléltetéssel kapcsolatban:

- Törekedjen arra, hogy a gyermekek megismerési folyamatában a látási, hallási egyensúly pszichológiai és pedagógiai törvényszerűsége érvényesüljön.
- Használjon változatos eszközöket, és főként természetes anyagokat szemléltetőeszközként. Az alkalmazott eszközök szorosan kapcsolódjanak a bemutatandó alkotás témájához, mondanivalójához, hangulatához.

Ismétlés módszere

A nap folyamán spontán adódó helyzetekben teremtsen alkalmat az ismétlés lehetőségére.

Az óvodapedagógus feladata az ismétlés módszerével kapcsolatban:

- Spontán motivációs helyzetekhez igazodva egyénileg, vagy kisebb csoportokban történjen az ismétlés.

A tanulási tevékenységek időtartama a különböző korcsoportokban

Tevékenységek	3 - 4 évesek	4 – 5 évesek	5 – 6 – (7) évesek
Időtartam	10-15 perc	20-25 perc	30-35perc
Kötetlen tevékenység	Külső világ tevékeny megismerése Rajzolás, mintázás, kézimunka Ének, zene, énekes játék, gyermektánc Verselés mesélés	Külső világ tevékeny megismerése Rajzolás, mintázás, kézimunka Ének, zene, énekes játék, gyermektánc Verselés mesélés	Rajzolás, mintázás, kézimunka
Kötött vagy kötetlen tevékenység	-	-	Külső világ tevékeny megismerése Ének, zene, énekes játék, gyermektánc Verselés mesélés
Kötött tevékenység	Mozgás	Mozgás	Mozgás
Mindennapos testnevelés	7-10 perc	10 perc	10 perc

Az óvodapedagógus feladatai a tevékenységek során

Az óvodapedagógus a tanulás irányítása során, személyre szabott, pozitív értékeléssel segíti a gyermek személyiségének kibontakozását. Gazdag értékelési eszköztárral rendelkezik. Visszajelzései, értékelései világosak, egyértelműek, a konkrét cselekvésre, teljesítményre vonatkoznak.

- A természeti és társadalmi környezetből szerzi a gyermeki tapasztalatokat.
- Új ismeretek, élményeket ad át.
- Figyelembe veszi az egyéni és életkori fejlődését a gyerekeknek.
- Figyelembe veszi, hogy különböző otthoni környezetből érkeznek a gyerekek, tehát a tanulást támogató környezet megteremtése során épít a gyermekek előzetes élményeire, tapasztalataira, ismereteire.
- Épít a gyerek cselekvő aktivitására.
- Biztosítja a gyermek sok érzékszervét foglalkoztató tapasztalás lehetőségeit.

- Tudatosan és tervszerűen biztosítja a gyermek fejlődéséhez szükséges differenciált tevékenység feltételrendszerét.
- A gyermekek teljes személyiségének fejlesztésére, autonómiájuk kibontakoztatására törekszik.
- Tudatosan bővíti saját ismereteit.
- Tudatosan fejleszti a gyermek értelmi képességeit: érzékelés, észlelés figyelem, megfigyelés, emlékezet, képzelet, gondolkodás, probléma megoldás.
- Az egyéni fejlesztések során a lemaradásokat tudatosan fejleszti.
- A kiemelkedő képességű gyermekeket figyelemmel kíséri és biztosítja számukra tehetségük kibontakozását.
- Tudatosan alkalmazza az egyéni bánásmód elvét.
- Alkalmazza a pozitív megerősítést
- A foglalkozások során figyelembe veszi a játékosság, az élményt adó cselekvés alapelvét.

VI. A FEJLŐDÉS JELLEMZŐI AZ ÓVODÁSKOR VÉGÉRE

A gyermek belső érése, valamint a családi nevelés és az óvodai nevelési folyamat eredményeként, a kisgyermekek többsége az óvodáskor végére eléri az iskolai élet megkezdéséhez szükséges fejlettséget. A gyermek az óvodáskor végén belép a lassú átmenetnek abba az állapotába, amelyben majd az iskolában, az óvodásból iskolássá szocializálódik. A rugalmas beiskolázás az életkor figyelembevételével mellett lehetőséget ad a fejlettség szerinti iskolakezdésre.

Az iskolakezdéshez az alábbi feltételek megléte szükséges: testi, lelki és szociális érettség, amelyek egyaránt szükségesek az eredményes iskolai munkához:

1. A testileg egészségesen fejlődő gyermek hatéves kora körül eljut az első alakváltozáshoz. Megváltoznak testarányai, megkezdődik a fogváltás. Teste arányosan fejlett, teherbíró. Mozgása összerendezettebb, harmonikus finommozgásra képes. Mozgását, viselkedését, testi szükségletei kielégítését szándékosan irányítani képes.
2. A lelkileg egészségesen fejlődő gyermek az óvodáskor végére nyitott érdeklődésével készen áll az iskolába lépésre. A tanuláshoz szükséges képességei alkalmassá teszik az iskolai tanulás megkezdéséhez. Érzékelése, észlelése tovább differenciálódik. Különös jelentősége van a téri észlelés fejlettségének, a vizuális és az akusztikus differenciációnak, a téri tájékozottságnak, a térbeli mozgásfejlettségnek, a testséma kialakulásának.

A lelkileg egészségesen fejlődő gyermeknél:

- ❖ az önkéntelen emlékezeti bevésés és felidézés, továbbá a közvetlen felidézés mellett megjelenik a szándékos bevésés és felidézés, megnő a megőrzés időtartama; a felismerés mellett egyre nagyobb szerepet kap a felidézés,
- ❖ megjelenik a tanulás alapját képező szándékos figyelem, fokozatosan növekszik a figyelem tartalma, terjedelme, könnyebbé válik a megosztása és átvitele,
- ❖ a cselekvő-szemléletes és képi gondolkodás mellett az elemi fogalmi gondolkodás is kialakulóban van.

Az egészségesen fejlődő gyermek:

- ❖ érthetően, folyamatosan kommunikál, beszél; gondolatait, érzelmeit mások számára érthető formában, életkorának megfelelő tempóba és hangsúllyal tudja kifejezni, minden szófajt használ, különböző mondat szerkezeteket, mondatfajtákat alkot, tisztán ejti a magán-és mássalhangzókat azzal, hogy a fogváltással is összefüggő nagy egyéni eltérések lehetségesek, végig tudja hallgatni és megérti mások beszédét
  - ❖ elemi ismeretekkel rendelkezik önmagáról és környezetéről; tudja nevét, lakcímét, szülei foglalkozását, felismeri a napszakokat; ismeri és gyakorlatban alkalmazza a gyalogos közlekedés alapvető szabályait; ismeri szűkebb lakóhelyét, a környezetében élő növényeket, állatokat, azok gondozását és védelmét; felismeri az öltözködés és az időjárás összefüggéseit. Ismeri a viselkedés alapvető szabályait, kialakulóban vannak azok a magatartási formák, szokások, amelyek a természeti és társadalmi környezet megbecsüléséhez, megóvásához szükségesek; elemi mennyiségi ismeretei vannak
3. Az óvodáskor végére a gyermekek szociálisan is éretté válnak az iskolára. A szociálisan egészségesen fejlődő gyermekkedvező iskolai légkörben készen áll az iskolai élet és a tanító elfogadására, képes a fokozatosan kialakuló együttműködésre, a kapcsolatteremtésre felnőttel és gyermektársaival.

A szociálisan érett gyermek:

- ❖ egyre több szabályhoz tud alkalmazkodni, késleltetni tudja szükségletei kielégítését
- ❖ feladattudata kialakulóban van, s ez a feladat megértésében, feladattartásban, a feladatok egyre eredményesebb – szükség szerint kreatív – elvégzésében nyilvánul meg;

kitartásának, munkatempójának, önállóságának, önfegyelmének alakulása biztosítja ezt a tevékenységet.

A hároméves kortól kötelező óvodába járás ideje alatt az óvodai nevelési folyamat célja, feladata a gyermeki személyiség harmonikus testi és szociális fejlődésének elősegítése.

A sajátos nevelési igényű gyermekek esetében folyamatos, speciális szakemberek segítségével végzett pedagógiai munka mellett érhető csak el a fentiekben leírt fejlettség.

A kiemelt figyelmet igénylő gyermekek iskolakészültségi kritériumai tükrözik a befogadó intézmény elvárásait az iskolába kerülő gyermekekkel szemben.

VI. TEHETSÉGGONDOZÁS

NEVELÉSI PROGRAMUNKBAN megfogalmazott értékek azt a célt szolgálják, hogy a ránk bízott gyermekek adottságaikkal, képességeikkel, fejlődésükkel, szervezett és spontán tapasztalataikkal összhangban, minél teljesebben bontakoztathassák ki személyiségüket.

Nagyon fontos alapelvünk: a tehetséges óvodás elsősorban gyermek, éppen ezért feladatunk, hogy élménydús környezetet teremtsünk óvodásainknak. Tehetségfejlesztés megalapozása, érzelmi alapok lerakása, lehetőségek felajánlása a feladatunk. *Az óvodai nevelést a tehetséggondozás alapozó korszakának tekintjük.*

Tehetséggondozó tevékenységünk során a *gazdagítás/dúsítás* módszerét alkalmazzuk. Nagy figyelmet fordítunk a kisgyermek egyéni képességeit figyelembe vevő differenciált fejlesztésre, valamint pszichikus képességeik (érzékelés, észlelés, figyelem, emlékezet, képzelet és gondolkodás) fejlesztésére, mert ezen általános intellektuális képességek alapozzák meg a speciális képességeket.

Tehetséges gyermekek kiszűrésének módjai közül az alábbiakat alkalmazzuk, igazodva az óvodás korú gyermekek életkori sajátosságaihoz:

- ❖ Esetmegfigyelés
- ❖ Személyiség megfigyelés /tulajdonságlista alapján (óvodás korcsoportra jellemző)

Tehetséggondozásunk célja

- ❖ felismerni a tehetséget és megjelenési formáit
- ❖ segíteni a gyermeket a továbbfejlődésben
- ❖ kielégíteni a kiemelkedő képességű gyermek megismerési, alkotási és speciális szükségleteit
- ❖ a tehetséges gyermek tehetséggel összefüggő gyenge oldalának erősítése (pszichomotoros és érzelmi – akaratí éretlenség)
- ❖ megfelelő szeretetteljes légkör biztosítása

Óvodapedagógusok feladata

- ❖ sokféle tevékenységek kínálata, ezzel segítve a gyermekeknek érdeklődési irányaik megismerésében
- ❖ egyéni bánásmód keretében történő célzott fejlesztés, képességfejlesztés
- ❖ a gyermek pozitív én-tudatának kialakítása és erősítése
- ❖ elfogadó és támogató környezet kialakítása
- ❖ az óvodai életet úgy gazdagítjuk, hogy a város rendezvényein fellépést vállalunk (Csicsergő tehetségműhely gyermekei)
- ❖ tehetségígéretek azonosítása, számukra tehetséggondozó műhelyfoglalkozások szervezése (délelőtti nevelőidőben)
- ❖ pedagógusok továbbképzésének biztosítása e területen
- ❖ a szülők tájékoztatása és megnyerése a közös munka érdekében
- ❖ segítségadás a szülőknek, hogy a gyermeknek megfelelő iskola kerüljön kiválasztásra

A gyermeki motiváció alapján minden óvodás korú kisgyermek számára műhelyfoglalkozásokon való részvétel biztosítása

Tehetséggondozó műhelyfoglalkozások területei

1. Varázsceruza kreatív-vizuális tehetségműhely
2. Szemfüles természetismereti tehetségműhely
3. Kisgyalog sakk-logikai tehetségműhely
4. Csicsergő zenei tehetségműhely
5. Ugribugri mozgásos tehetségműhely
6. Mesevár dráma tehetségműhely

1., „Varázsceruza” kreatív-vizuális tehetségműhely

Céja:

A gyermek élmény és fantáziavilágának vizuális, szabad önkifejezésének biztosításával:

- ❖ A gyermekek tér, forma, színeképzetének gazdagítása
- ❖ Esztétikai, szép iránti nyitottság, igényesség alakítása
- ❖ Finommotorika fejlesztése a technikákkal való megismerkedés során
- ❖ Újraalkotással alkotókészség, kreativitás fejlesztése

Nevelési Program 10. számú melléklete:

Önálló innováció:

Kézműves program tehetséggondozó műhelyfoglalkozásokra, 5-7 éves korú gyermekek tehetségfejlesztéséhez

2. "Szemfüles" természetismereti tehetségműhely

Tehetséggondozó tevékenységünk a környezeti neveléshez kapcsolódik, a szociális, életviteli és környezeti kompetenciák kialakítására, fejlesztésére irányul. Elsődleges célunk a környezetkultúra és a biztonságos életvitel szokásainak kialakításával a környezettudatos magatartás megalapozása, - kirándulások, túrák, barlang és múzeumlátogatások, - pedagógiai és természettudományos módszerek alkalmazásával, szülők bevonásával. Olyan ökológiai komplex szemléletmód megalapozása, mely rávilágít arra, hogy a természetben mindenre szükség van. Kiemelt területe a szociális kompetencia fejlesztése, a gyermekekben az egymás közötti kapcsolat erősítése, az együttérzés, a beleélő, beleérző képesség, az együttműködési képesség fokozása. A hagyományos pedagógiai módszerek mellett speciális természettudományos módszerek kerülnek előtérbe: megfigyelés, leírás, összehasonlítás, becslés-mérés, vizsgálódás, amelyeket az óvodáskorú gyermekekkel természeti környezetben egyaránt végeztethetünk. Fontos eleme (i) a személyiség különböző összetevőit érzékenyítő, ún. szenzitív játékok.

Céja

A tehetséggondozó műhelyfoglalkozásokon részt vevő gyermekek harmonikus személyiségfejlesztése.

- ❖ Önbizalom megerősítése
- ❖ Alakuljon ki reális önértékelésük
- ❖ Társismeretük gazdagodjon
- ❖ A játékos kísérletek, vizsgálódások, és a közös megfigyelések során formálódjon kapcsolattartásuk
- ❖ Vitás kérdéseket, problémahelyzeteket tudjanak hatékonyan megoldani
- ❖ Fogadják el felváltva egymás irányítását
- ❖ Megalapozni a környezettudatos magatartásukat természettudományos módszerek alkalmazásával
- ❖ Fejlődjön az együttérzés, a beleélő és beleérző képességük
- ❖ Képesek legyenek önálló gondolkodásra
- ❖ Váljon értéké képzelőerejük, a szabálytartó képességük, a helyzet felismerési és döntési készségük
- ❖ Célunk, hogy az átlag feletti, intellektuális képességekkel, kreativitással és feladat elkötelezettséggel rendelkező tehetségígéreteknek olyan foglalkozást biztosítsunk, ami a tág érdeklődési területüket kielégíti, illetve tovább bővíti.

Önálló innováció:

"Harmatcsepp" természetismereti tehetségműhely 5-6-(7) éves korú gyermekek tehetségfejlesztésére

3., „Kisgyalog” logikai-sakk tehetségműhely

„A sakk, mint oktatási eszköz” bevezetésének elsődleges célja: a személyiségfejlesztés, a tehetséggondozás, a kritikai gondolkodás fejlesztése. A gyermekek megismerkednek olyan matematika kifejezésekkel, mint a sor, oszlop, vonal, átló, egyenes, alapsor. A sakktáblán kapnak egyéni, páros, és csoportfeladatokat, amihez elengedhetetlenül szükséges a koncentrált figyelem és a divergens gondolkodás. A sakkfigurákkal különböző játékokon keresztül elsajátítják a sakk összes szabályát, ami által tovább fejlődik: kreativitásuk, lényeglátásuk, memóriájuk. Észrevesznek összefüggéseket, ok-okozati viszonyokat, kialakul gyakorlatias szemléletmódjuk, önálló döntéshozatalra lesznek képesek.

Célja

A sakk, mint oktatási eszköz bevezetésének elsődleges célja:

- a személyiségfejlesztés,
- a tehetséggondozás,
- a kritikai gondolkodás fejlesztése.

Másodlagos célok:

- a sakk táblajáték alapismeretek elsajátítása,
- a logikus gondolkodás képességének kialakítása,
- önálló döntéshozás kialakítása,
- összefüggések, globális folyamatok felismerése,
- önálló tapasztalatgyűjtés, adatfeldolgozás gyakorlatának kialakítása,
- gyakorlatias szemlélet kialakítása,
- a kreativitás növelése,
- memóriafejlesztés,
- kialakul reális önértékelésük,
- fejlődik az együttérzés, a beleélő és beleérző képességük,
- további cél, hogy az átlag feletti, intellektuális képességekkel, kreativitással és feladat elkötelezettséggel rendelkező tehetségigéretnek olyan logikai foglalkozást biztosítsunk, a sakk táblajáték keretében, ami a tág érdeklődési területüket kielégíti, illetve tovább bővíti.

Önálló innováció:

„Kisgyalog” - logikai-sakk tehetségműhely 6-(7) éves korú gyermekek tehetségfejlesztésére

4., „Csicsergő” – zenei tehetségműhely 5-6-(7) éves korú gyermekek tehetségfejlesztésére

A műhely célja, az átlagosnál fejlettebb, jobb adottságokkal bíró gyerekek alapvető zenei képességeinek fejlesztése. Továbbfejlesztjük ritmusérzéküket, zenei hallásukat, énekhangjukat, memóriájukat és mozgásukat úgy, hogy közben megismerkedjenek az elődeik népszokásaival, és felkeltjük az igényt a komolyzene, népzene iránt.

Kisgyermekkorban fontos a mondókák, gyermekdalok ismerete, szeretete. A zenei tehetség (a speciális matematika mellett) az egyetlen igen korán megmutatkozó tehetségfajta. A zenei képességek öröklődnek. Korán megállapíthatók a gyermek adottságai, hallása, ritmusérzéke.

Zenei tevékenységekhez sokféle ütős-és ritmushangszer, dallamcsövek, csengettyűk várják a gyerekeket, de kipróbálhatják megszólaltatni a furulyát, a gitárt és játékba integráltan a zenei társasjátékokat.

A zenei műhelymunka fő feladatai:

- ❖ A kiemelkedő képességű, kreatív gyermekek felfedezése, személyiségük optimális fejlesztése. /megelőzzük a tehetségígéretnek elkallódását, felismerjük az alulteljesítő gyermekekben bujkáló kiváló képességeket/.
- ❖ A tehetségígéretes gyermekek további komplex fejlesztése. A „felfedezett” tehetséges gyermekekkel kapcsolatos teendők megbeszélése.
- ❖ A tehetséges gyerekek további fejlesztéséhez éves munkaterv készítése.
- ❖ Év végi beszámoló készítése a műhelymunkáról, a gyermekek fejlődéséről.
- ❖ Pályázati lehetőségek figyelésével, írásával igyekezzünk anyagi forrásainkat bővíteni.
- ❖ A fenntartó önkormányzatok, partnereink felé céljaink menedzselése.
- ❖ Szakmai módszertani anyag összeállítása.
- ❖ Szülők érdeklődésének felkeltése.
- ❖ A szülők tájékoztatása, egyetértése, bevonása a tehetséggondozó programunkba.
- ❖ Hospitálások során más intézményből érkező kollegák, hallgatók kompetenciáinak erősítése.
- ❖ Fellépések szervezése a város rendezvényein (Mindenki Karácsonya, Nyugdíjas Klub Mikulás, Tavaszi Pedagógiai nap)
- ❖ Prezentációk a program során elkészült fotóanyagból.
- ❖ Szülők felajánlásainak, illetve a települések és a kistérség környezetében működő vállalati – vállalkozói szféra megszólításával források bővítése.
- ❖ A gyermekek érzelmi blokkjainak feloldása, az alkotói légkör megteremtése. (Gyermek érzelmefeloldó módszerek alkalmazása: zene, hang, szín, mozgásterápiás módszerek)
- ❖ Különböző munkaformák kipróbálása/ kidolgozása, melyek során a gyermekek képessé válnak az együttműködésre, az összedolgozásra; mely során tovább fejlődnek szociális képességeik, társas kapcsolataik.
- ❖ A művészeti hatások és tevékenységek komplex alkalmazása (zene, báb, drámajáték az alkotótevékenységek motiválásaként, vagy a produktumok felhasználásaként)
- ❖ Az alkotó gondolkodás, alkotóképesség fejlesztése, az önkifejezés sokoldalú lehetőségeinek a fejlesztése.

5. „Ugri-bugri” – mozgásos tehetségműhely

A műhely célja, hogy a gyerekek alapvető mozgásigényére támaszkodva továbbfejlesszük gyorsaságukat, egyensúlyérzéküket, tér- és alaklátásukat.

A kisgyermekkorban a legnagyobb a mozgás jelentősége. A személyiség valamennyi szegmensét fejleszti:

- ❖ A gyermek cselekvésen, játékon keresztül tapasztalja meg önmagát, társait és az őt körülvevő világot.
- ❖ A mozgás élménye segíti énképének formálódását.
- ❖ Kialakul az író- rajzolómozgás, valamint a beszéd.
- ❖ A torna, és a mozgásos játékok fejlesztik a gyermekek természetes mozgását (járás, futás, ugrás, támasz, függés, egyensúlyozás, dobás).
- ❖ Fejlesztik a testi képességeket, mint az erő, ügyesség, gyorsaság, állóképesség.

- ❖ Kedvezően befolyásolják a gyermeki szervezet növekedését, teherbíró-képességét és az egyes szervek teljesítőképességét.
- ❖ Fontos szerepük van az egészség megőrzésében, megóvásában. /ONAP: Mozgás/

A műhelymunka fő feladatai:

- ❖ A kiemelkedő képességű, kreatív gyermekek felfedezése, személyiségük optimális fejlesztése. /megelőzzük a tehetségigéretnek elcallódását, felismerjük az alulteljesítő gyermekekben bujkáló kiváló képességeket/.
- ❖ A kreatív, tehetségigéretes gyermekek további komplex fejlesztése. a „felfedezett” tehetséges gyermekekkel kapcsolatos teendők megbeszélése.
- ❖ A tehetséges gyerekek további fejlesztéséhez éves munkaterv készítése.
- ❖ Év végi beszámoló készítése a műhelymunkáról, a gyermekek fejlődésről.
- ❖ Pályázati lehetőségek figyelésével, írásával igyekezzünk anyagi forrásainkat bővíteni.
- ❖ A fenntartó önkormányzatok, partnereink felé céljaink menedzselése.
- ❖ Szakmai módszertani anyag összeállítása.
- ❖ Szülők érdeklődésének felkeltése.
- ❖ A szülők tájékoztatása, egyetértése, bevonása a tehetséggondozó programunkba.
- ❖ Prezentációk a program során elkészült fotóanyagból.
- ❖ Szülők felajánlásainak, illetve a települések és a kistérség környezetében működő vállalati – vállalkozói szféra megszólításával források bővítése.
- ❖ A gyermekek érzelmi blokkjainak feloldása, az alkotói légkör megteremtése. (Gyermek érzelmfeloldó módszerek alkalmazása: zene, hang, szín, mozgásterápiás módszerek)
- ❖ Különböző munkaformák kipróbálása/ kidolgozása, melyek során a gyermekek képessé válnak az együttműködésre, az összedolgozásra; mely során tovább fejlődnek szociális képességeik, társas kapcsolataik.
- ❖ Az adekvát önértékelés képességének kialakítása, másság elfogadása, saját és mások értékeinek megismerése. (kiállítások az alkotásokból, csoport és érzelmfejlesztő játékok, az alkotótevékenységgel összekapcsolva, a technikai megoldások sokoldalú alkalmazási lehetősége, az egyéni kezdeményezés, ötletmegvalósítás lehetőségének biztosítása)

6. ”Mesevár” - drámajáték tehetségműhely

Célja:

A már meglévő ismeretek bővítése a személyiség /külső-belső/ fejlesztése a különböző jellegű dramatikus játékok - és pedagógiai módszerek alkalmazásával. A személyiség minden komponensének - az érzékelés, értelem, az emlékezet, a figyelem, a fizikum, a jellem - egyértelmű fejlesztése, hogy az egyént alkalmassá tegye a társadalmi élete során tapasztalt interakciókban való eligazodásra, és az azokban való dramatikus átélésre.

A társasjátékok körébe tartozó dramatikus játékok, a dramatizálás serkenti a gyermekeket az összefüggő kontextusos elbeszélő beszédre, arra, hogy az eszközök mellett saját testüket, gesztusaikat, mimikájukat és egyéb kommunikatív képességeiket is felhasználják a megjelenítésben. Gyakorolják az informálás, tájékozódás, befolyásolás eszközeit, megtanulják az együttes munkát, az egymásra figyelmet, az egymáshoz való alkalmazkodást.

A drámajátékok során lehetőségük nyílik a gyermekeknek:

- ❖ az érzelmi helyzetek kibontakoztatására,
- ❖ a helyzetekbe való beleélésre,
- ❖ a szereppel való azonosulásra,
- ❖ a megjelenítő készség kibontakoztatására,
- ❖ a kapcsolattartási, kapcsolatfelvételi készség fejlesztésére,

- ❖ a gyermeki kommunikációs képességek gyakorlására.

Nevelési feladatok:

- ❖ valóságból és az irodalomból merített témák és történetek megjelenítése
- ❖ helyes viselkedés szabályainak gyakorlása
- ❖ konfliktushelyzetek feloldása konfliktuskezelő képesség fejlesztése
- ❖ hátrányos helyzetek esetleges kompenzálása
- ❖ a tv-videó tömegkommunikációs eszközök okozta passzivitás ellensúlyozása

Képességfejlesztés:

- ❖ a gyermeki aktivitás serkentése
- ❖ az ön- és emberismeret gyarapítása
- ❖ a fantázia kibontakoztatása
- ❖ az önálló rugalmas /flexibilis/ gondolkodás fejlesztése
- ❖ a nagy és finommozgás, a testkép, a testtudat a hallás -látás percepció fejlesztése
- ❖ a beszédképesség, a hangképzés a beszéd tisztaság, kifejezőképesség /hangsúly, árnyaltság/ fejlesztése
- ❖ a kommunikációs képességek eszköztárának verbális illetve - nonverbális képességek fejlesztése
- ❖ tér és időérzék fejlesztése

VII. AZ ÓVODA SZAKMAI DOKUMENTUMAI

1. *Az Óvodai Nevelés Országos Alapprogramja (központi)*
2. *Az óvoda pedagógiai programja*
3. *Az óvoda éves munkaterve*
4. *Szmsz*
5. *Házirend*
6. *Gyermekcsoport nevelési – fejlesztési programja (csoportterv)*
7. *Egyéni fejlődés – fejlesztés dokumentumai (gyermekenként)*

Részletezve:

Óvodai Nevelés Országos Alapprogramja a gyermek nevelésével összefüggő alapelveket megfogalmazó dokumentum (1996. évi LXII. Törvény – a közoktatásról szóló 1993. évi LXXIX. törvény módosítása, amelynek alapján készült programunk.

A helyi nevelési program alapján az óvodavezető évenként részletezi a feladatokat.

- ✓ **Pedagógiai – éves munkatervet** készít, mely **tartalmazza:**
- ✓ Helyzetfeltárás: az előző év elemzése, értékelése.
- ✓ Következő nevelési év fő feladatai.

Az új nevelési év feladatai:

- ✓ Átfogó fő feladatokat, programfejlesztés, gyermekvédelem, továbbképzés (részvétel a tavaszi, őszi pedagógiai napokon)
- ✓ Konkrét feladatokat (a fenti feladatok lebontása, felelősi rendszer megszervezése)
- ✓ Egészség és környezetvédelmi feladatokat (gyermek gondozottsága, szokásrendszere, táplálkozás, környezetvédelem, baleset-megelőzés, környezetfejlesztés, a gyermek alkalmazkodása, a helyes viselkedés)
- ✓ Kapcsolattartás (külső-belső kapcsolatok, szakmai információk áramoltatása)
- ✓ A nevelőmunka ellenőrzése, elemzése, értékelés (a vizsgálati terület tartalma, kire terjed ki, időpontok módszerek)
- ✓ Egyéb szolgáltatások (tartalma, célja, a közreműködők köre)
- ✓ Nevelőtestületi értekezletek (témája, feladatok elosztás, időpontjai)

Az óvodapedagógusok megtervezik az óvoda nevelési programja, valamint a pedagógiai – működési terv alapján csoportjaik nevelési – fejlesztési programját, valamint az egyéni fejlődést – fejlesztést rögzítő dokumentumokat.

A gyermekcsoportok nevelési – fejlesztési programja tartalmazza:

- ✓ A gyermekcsoport szokás szabályrendszerét (napirend, heti rend, eszközök helye, használata, együttléti szabályok, érintkezési szokások gyermek-gyermek, gyermek-felnőtt között)
- ✓ Eseménytervet (tervezési időkeret. Havonta – ünnepek, kirándulások, óvoda-, család programjai, szervezési, beszerzési feladatok)
- ✓ Nevelési – tanulási tervet (tervezési időkeret: heti, kétheti, napi)
- ✓ A fejlesztés tartalmát, feladatát, és a gyermeki produktumokat
- ✓ A fejlesztés megvalósulása nyomon követhető az intézmény dokumentumaiban.

Az egyéni fejlődés – fejlesztés dokumentuma

Tartalmazza:

- ✓ A gyermek anamnéziséét
- ✓ A gyermekek fejlődésének megfigyelését szolgáló feljegyzések megfigyelését.
- ✓ A fejlesztés tartalmát
- ✓ A logopédus, gyógypedagógus feljegyzéseit

VIII. MADÁRBARÁT ÓVODA PROGRAM

A **Madárbarát Program célja**, hogy folyamatosan, egész évben végezzenek a gyermekek valamilyen madárvédelmi tevékenységet.

Kialakuljanak olyan szokások, viselkedési formák, melyek meghatározzák a természetes (és az ember által létrehozott) környezettel való harmonikus kapcsolatot, az élőlények szeretetét, tiszteletét, a természet és az ember által létrehozott értékek megóvását és az ezzel kapcsolatos szabályok elfogadását.

A Madárbarát Óvoda program a madárvédelem mellett kiemelkedően jó lehetőségeket kínál a gyerekek nevelésében, az óvoda nevelési programjának fejlesztésére, bővítésére. Mivel a madarak jelenkorunkban hozzászoktak az ember jelenlétéhez, az odúhoz a fiókáit etetni érző, vagy a madáritatóban fürdő madarak megfigyelése életre szóló élményt jelent a gyerekeknek. A madarak kínálta pedagógiai lehetőségeket télen sem kell nélkülöznie a madárbarát óvodának. A nyüzsgő madáretető, különösen a csoportszoba ablakába helyezett ablaketető életének megfigyelése a zord időszakban is remek elfoglaltságot jelent.

Ősz és Tél

A madarak számára az ősz és a tél a költést követő nyugalmi időszak. Számos madarunk elvonul, más fajok viszont itthon maradnak, vagy hozzánk érkeznek telelni. Ilyenkor a legfontosabb feladatunk a hó és tartós hideg megérkezésével az etetés megkezdése, és az egész éves itatás folytatása. Ekkor érdemes kitakarítani és felújítani a régi, illetve kihelyezni az új odúkat. A természetes és mesterséges odúk nem csak a költési időszakban fontosak a madarak életében, ősszel és télen sok faj, éjszakázásra használja ezeket.

Tavaszi és Nyár

A hóolvadást követően abba kell hagyni a madáretetést, és az etetőket ki kell üríteni. A költési időszakban ne etessünk, mert ez a cinegére nézve kockázatos lehet. Több megfigyelés is beszámol arról, hogy egyes széncinege párok az etetőben maradó napraforgóval etették az egyébként rovarevő fiókáikat, akik ezt nem tudván megemészteni, a gyomortól a nyelőcsőig felgyülemelő magoktól megfulladtak, elpusztultak. Az itatás egész évben, de különösen a nyári kánikulában fontos madárvédelmi munka.

Eszközök a programmegvalósításhoz:

2-4 B odú kihelyezése fákra, lehetőleg úgy, hogy csoportszobák ablakaiból is rájuk lehessen látni.

Megtelepülő fajok:

Széncinege, kék cinege, barátcinege, mezei veréb, házi veréb.

1-2 D odú kihelyezése fákra, lehetőleg úgy, hogy csoportszobák ablakaiból is rájuk lehessen látni.

Megtelepülő fajok: seregély.

C odú kihelyezése az eresz alá, a terasz és tornác tetejéhez

Megtelepedő fajok:

Házi rozsdafarkú, kerti rozsdafarkú, barázdabillegető.

Ablakító; elkerített részen, a talajon kialakított kerti itató, 1-1,5 m magasra biztonságosan rögzíthető itatótálca. Az itatóban mindig legyen friss víz, télen naponta egyszer a jég eltávolítása után hideg csapvízzel töltjük fel az itatót. Téli madáretetéshez elsősorban az ablakból is megfigyelhető, az ablak elé lógatható cinkegolyó, ablakető, dűcetető, 1-1,5 m magasra biztonságosan rögzíthető etetőtálca. Orgona, fagyal, gyöngyvessző, nyári orgonabokrok vagy sövény, és egynyári virágok ültetésével az óvodaudvar lepke- és rovarbaráttá is válik.

A pedagógus feladatai:

- ❖ Itatók feltöltése, karbantartása és megfigyelése
- ❖ Etetők kihelyezése, feltöltése és megfigyelése
- ❖ A megfigyelések alapján játékok, kézműves foglalkozások, beszélgetések kezdeményezhetők
- ❖ Ismeretterjesztő dia fim sorozatok, CD-k, DVD-k, videók bemutatása
- ❖ Magyarország állataival, növényeivel kapcsolatos média tartalmak vetítése
- ❖ Séták, kirándulások szervezése közvetlen, és tágabb természeti környezetünkbe
- ❖ Differenciált bánásmód, az eltérő fejlettségi szintek figyelembevételével
- ❖ A sajátos nevelési igényű gyermekek bevonása a program megvalósításába
- ❖ Kerti szerszámok használatának megismertetése, balesetvédelmi szabályok betartatása
- ❖ Általános feladatok: Szokások, viselkedési formák alakítása
- ❖ A természet, és az ember által létrehozott értékek megóvása
- ❖ Érzelmi, értelmi fejlesztés. Ok-okozati összefüggések felismerése
- ❖ Megfigyelő képesség, rövid, és hosszú távú memóriafejlesztés
- ❖ Szociális készségek fejlesztése. Auditív, és vizuális észlelés fejlesztése, összekapcsolása
- ❖ Beszédfejlesztés, szókincsbővítés
- ❖ Érzékszervi úton nyert tapasztalatok feldolgozása

3-4 évesek csoportja:

- ❖ ismerkedés az óvoda udvarát takaró talajformákkal (föld, homok, kavics beton, gumitégla)
- ❖ ismerkedés a növényekkel (fű, bokor, fa) - növények védelme
- ❖ a „talpunk alatt” élő állatok
- ❖ állatok tisztelete
- ❖ madáretető, madáritató, madárodú forgalmának megfigyelése
- ❖ madarakkal kapcsolatos könyvek, folyóiratok nézegetése

4-5 évesek csoportja:

- ❖ ismerkedés a virágoskert növényeivel - sziklakerti növények, virágok
- ❖ gondozási feladatok - rendszeres öntözés - növények védelme
- ❖ ismerkedés egy-két kerti szerszámmal
- ❖ madáretető, itató feltöltése téli időszakban
- ❖ madarak megfigyelése az óvoda udvarán, környékén, kirándulás alkalmával
- ❖ az óvoda udvarán élő állatok megfigyelése, tiszteletben tartása (békavár, lepkeető, süntanya) - távcső, nagyító használatával ismerkedés

- ❖ kirándulásokon a helyes viselkedésalakítás
- ❖ természeti környezettel foglalkozó könyvek, folyóiratok nézegetése

5-6-(7) évesek csoportja:

- ❖ az óvoda udvarán található növények gondozásában segítségnyújtás
- ❖ ismerkedés a kerti szerszámokkal
- ❖ tavaszi virágültetés, öntözés, a növények folyamatos gondozása
- ❖ növények védelme (fű, fa, bokor, virág)
- ❖ lepkeetető, békavár, süntanya forgalmának megfigyelése
- ❖ az óvoda udvarán élő állatok folyamatos megfigyelése, tiszteletben tartása
- ❖ madáretető készítésében segédkezés
- ❖ madárodú, madáretető, madáritató kihelyezésében segítségnyújtás
- ❖ téli időszakban folyamatos feltöltésük
- ❖ tavaszi időszakban fészekanyag kihelyezése, bokrok ágaira (kókuszrost, száraz fű, stb.)
- ❖ madáretető madarainak megfigyelése, megnevezésük, madárhangok felismerése
- ❖ kirándulások alkalmával a helyes viselkedési szabályok betartása
- ❖ távcső, nagyító, használatának gyakorlása
- ❖ képeskönyvben növény, állat nézegetése és madárhatározó könyvek búvárkodása
- ❖ madarakkal kapcsolatos folyóiratok gyűjtése, nézegetése

A szerzett tapasztalatok feldolgozása minden korcsoportban:

Gyűjtemények kialakítása a csoportban lévő természetsarokban. (levél, üres csigaház, kavicsok, madártollak, termések gyűjtése)
Beszélgetések kezdeményezése.

Interaktív játékok szervezése:

- ✓ milyen lehet madárnak lenni, fán ülni egy viharos téli napon?
- ✓ repülni, mint a madarak, fázósan összebújni?
- ✓ táplálékot keresni, turbékolni, tollászkodni? stb.

A feladat tartalma:

Interaktív készségfejlesztő játékok szervezése:

DVD:

- Árpi bácsi madarai
- 12 hónap az erdőn, gyöngyvirágtól – lombhullásig
- Cimborák sorozat
- Kék Bolygó sorozat
- Magyarország Nemzeti Parkjai
- Házunk táján, Erdő mélyén
- Vadvirágos réten
- Háziállatok, vadállatok
- Díszállatok akváriumban, kalitkában, terráriumban

Ismeretterjesztő diafilm sorozatok állatokról, növényekről, madarokról

CD felvételek:

- Madárdalok a kertben és ház körül
- Madárdalok Magyarországról
- Tavaszi zsongás
- Tollasbál az erdőn

Könyvek

- Madarak Magyarországon
- A rovarok világa
- Állatnyomok és jelek
- Állatok és növények kézikönyve
- Cselekvő természetvédelem
- Élet a kertben
- Fák (Határozó kézikönyv)
- Virágkalauz, Emlősök
- Természetbarátok
- Kirándulók növényhatározója
- Madárhatározó
- Víz, víz, tiszta víz
- Ezerarcú természet

Kirándulások:

- Maglódon és környékén
- Arborétumokba
- Állatkertekbe
- Múzeumokba
- Nemzeti Parkok területeire
- Tropicariumba
- Lovas tanyára
- Vadasparkokba
- Részvétel a Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület közösségi programjain

Folyóiratok:

- Madártávlat
- Süni
- Vadon
- Természetbúvár
- National Geographic

Eszközök:

- Nagyítók, távcsövek

IX. MŰVÉSZETI TEVÉKENYSÉGEK

Az óvodapedagógus feladatai:

- ❖ Úgy alakítsa ki a gyermekek bevonásával a csoportszobát, hogy ott különböző tevékenységeket kereső gyermekek nyugodtan, kényelmesen tevékenykedhetnek.
- ❖ Biztosítson udvari lehetőségeket a művészeti tevékenységek végzésére.
- ❖ Biztosítson minél több eszközt és időt, helyet a művészeti tevékenységek gyakorlására.
- ❖ Nyújtson lehetőséget a vizuális és kommunikációs tevékenységek összekapcsolására.
- ❖ Adjon lehetőséget a vizuális és kommunikációs tevékenységek összekapcsolására.
- ❖ Adjon lehetőséget a gyermekeknek arra, hogy minél több élményt átélve megvalósíthassák elképzeléseiket.
- ❖ Teremtse meg a művészeti tevékenységek összhangját.
- ❖ Az óvodapedagógus a mindennapi nevelés, verselés, mondókázás, vizuális tevékenységek, éneklés közben a gyermekekkel való érzelmi kapcsolatot, a meghitt légkör megteremtésére ügyeljen.

Ének – zene, énekes játékok

Programunk a maga teljességében Kodály Zoltán útmutatásai alapján Forrai Katalin által kidolgozott óvodai ének- zenei nevelés megvalósítását szorgalmazza. E mellett teret engedünk a magyar népi gyermekjátékok bővebb alkalmazásának. A gyermekfolklórban használt dramatikus lírikus műfajú énekes játékok színesítik palettánkat és segítik ének-zenei nevelésünk hatékonyságát. Zenei programunk megvalósításával alapozzuk meg gyermekeink ének-zenei kultúráját, valamint az ének-zenei nevelés színvonalának megőrzését.

Ábrázolás Programunk

- ✓ A gyermek élmény és fantáziavilágának vizuális, szabad önkifejezése.
- ✓ A gyermekek tér, forma, színeképzetének gazdagítása.
- ✓ Esztétikai, szép iránti nyitottság, igényesség alakítása.
- ✓ Újraalkotással alkotókészség, kreativitás fejlesztése.
- ✓ A gyerekek egész napos tevékenységek során játszva ismerkednek az anyagokkal, technikákkal.

Mese – vers, dramatizálás, bábozás

A óvodás korú gyermek előtt a különböző művészeti területek mellett a gyermekirodalmi alkotások, a hozzájuk kapcsolódó egyéb irodalmi tevékenységek tárják fel az élet szépségét, derűjét, biztosítva számukra a vidámságot, az örömteli játékhoz és egyben az esztétikai élményt. Ez a terület az óvodai nevelésben kiemelt helyet foglal el.

X. Boldogságóra program

Boldogságóra foglalkozások

Óvodánkban a 2021-2022-es nevelési évtől bevezetésre került a Jobb Veled a Világ Alapítvány által indított Boldogságóra program. Ez a program, a gyermekek lelki jólétével foglalkozik, valamint a szülők bevonására is lehetőséget ad. Hasznos kiegészítője az óvodai munkánkknak, hiszen általa lehetőség nyílik arra, hogy a hagyományos tudásmegosztást valamint az életben szükséges személyes és szociális kompetenciák fejlesztését összhangba hozzuk. A boldogságórák hozzájárulnak a gyermekeink pozitív lelki fejlődéséhez, érdeklődőbbé, nyitottabbá válnak. Nemcsak a hangulatukat javítja, hanem olyan képességek fejlesztésében segíti őket, melyek hozzájárulnak ahhoz, hogy sikeres és boldog felnőttek legyenek. Kiemelt feladatunk a pozitív énkép kialakítása, a különböző játékos feladatok segítségével a szeretet, magabiztosság, egymásra való odafigyelés, önmagunk és társaink tiszteletének erősítése, derűs, vidám hangulatú mindennapok biztosítása

Ezek a foglalkozások havi egy alkalommal kerülnek megvalósításra, sikeresen beépíthetők az aktuális tevékenységek közé. A program 10 egymásra épülő témából áll. Minden hónapban más-más téma kerül feldolgozásra játékos tevékenységek megvalósítása közben:

Az egyes témakörök sorrendben:

1. A hála gyakorlása
2. Az optimizmus gyakorlása
3. Társas kapcsolatok ápolása
4. Boldogító jócselekedetek
5. Célok kitűzése és elérése
6. Megküzdési stratégiák
7. Apró örömök élvezete
8. A megbocsátás gyakorlása
9. Testmozgás
10. Fenntartható boldogság

A Boldogságórák alapja a bátorító megerősítő pedagógiai attitűd. A foglalkozásokon helyet kap a relaxáció, feszültségoldás, közös gondolkodás, élmények megosztása játékos feladatokon, meséken keresztül.

MELLÉKLETEK

1.sz.melléklet	Játékok gyűjteménye
2.sz.melléklet	„Csóri kanász a dombon játszik a botjával”
3.sz.melléklet	„Szemét, vagy hulladék, avagy a hulladék nem mind szemét”
5.sz.melléklet	Élményközpontú pedagógia módszerek alkalmazása természeti környezetben „Nemez van a fejünk fölött” Honfoglaló Magyarok élete 896-ból
6.sz.melléklet	Élményközpontú pedagógiai módszerek alkalmazása természeti környezetben. Projektcím: Jági tó és tanösvény bejárása
7.sz.melléklet	Magyar népi játékok gyűjteménye
8.sz.melléklet	„Játsz velem” – Az autizmus spektrum zavarban szenvedő óvodás gyermek sikeres integrációjáért
9.sz.melléklet	„Értjük egymást” a magasan funkcionáló autizmussal élő óvodás gyermekek szociális és kommunikációs készségeinek fejlesztése
10.sz.melléklet	Kézműves program tehetséggondozó műhelyfoglalkozásokra, 5-6-7 éves korú gyermekek tehetségfejlesztéséhez
11.sz.melléklet	„Tekergő” drámapedagógiai tehetséggondozó műhelyfoglalkozásokra 5-6-7 éves korú gyermekek tehetségfejlesztéséhez
12.sz.melléklet	„Cinege” hagyományörző gyermektáncsoport tehetséggondozó műhelyfoglalkozásokra 5-6-7 éves gyermekek tehetségfejlesztéséhez
13.sz.melléklet	„Más népek nyelve” programgyűjtemény a tehetséggondozó műhelyfoglalkozásokra angol nyelv
14.sz.melléklet	"Harmatcsepp" természetismereti tehetségműhely 5-7 éves korú gyermekek tehetségfejlesztésére
15.sz.melléklet	„Kisgyalog” - logikai-sakk tehetségműhely 6-7 éves korú gyermekek tehetségfejlesztésére